

İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE SINIF ORTAMINDA KULLANDIKLARI ÖĞRENME STRATEJİLERİ

Bayram TAY

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

113347

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin İlköğretim Anabilim Dalı,
İlköğretimde Sosyal Bilimler Bilim Dalı İçin Öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Olarak Hazırlanmıştır.

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Ankara

Mayıs, 2002

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Ana Bilim Dalı, İlköğretimde Sosyal Bilgiler Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Rifat ÖNSOY

Üye

Prof. Dr. Veysel SÖNMEZ

Üye

Yrd. Doç. Dr. Banu YANGIN

(Danışman)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Ali Ekber ŞAHİN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Bülent ÖZTÜRK

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

24 / 6 / 2002

Prof. Dr. Nuran ÖZYER

Enstitü Müdürü

Anneme, Kızım Bengisu'ya ve Eşim Betül'e

ÖZET

Bu araştırmada, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerinin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma, 4. ve 5. sınıf öğrencilerine araştırmacı tarafından hazırlanan ve uzman kanılarıyla desteklenen öğrenme stratejileri anket formu bire bir görüşme yolu ile uygulanarak yapılmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

1. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında dikkat stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

2. a) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artırıcı stratejilerinden zihinsel tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

b) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artırıcı stratejilerinden gruplama stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

3. a) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden örtük ve açık tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

b) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden eklemleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

c) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden örgütleme stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

d) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden bellek destekleyici stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

4. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında geri getirmeyi (hatırlamayı) artırıcı stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

5. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında güdüleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

6. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

7. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerinden Dikkat Stratejileri, Kısa Süreli Bellekte Depolamayı Artırıcı Stratejilerden Gruplama Stratejileri, Anlamlandırmayı (Kodlamayı) Güçlendirici Stratejilerinden Örtük ve Açık Tekrar ile Eklemlleme Stratejileri ve Geri Getirmeyi Artırıcı Stratejiler arasında anlamlı fark bulunamamış, Kısa Süreli Bellekte Depolamayı Artırıcı Stratejilerden Zihinsel Tekrar Stratejileri, Anlamlandırmayı (Kodlamayı) Güçlendirici Stratejilerinden Örgütleme ve Bellek Destekleyici Stratejileri ile Yürütücü Biliş Stratejileri arasında 0,05 düzeyinde, Güdüleme Stratejileri arasında 0,01 düzeyinde 5. sınıflar lehine anlamlı fark bulunmuştur.

ABSTRACT

In this research it is tried to find out what are the learning strategies of 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses.

This research is prepared by a face to face interview of a learning strategies poll for 4th and 5th grade students. Which is formed by the researcher and supported by the specialists

While analysing the data in this research, Mean, Standard Deviation, t Test are used. The findings of the research can be summarized as follows:

1. 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses rarely use attention strategies.

2. a) 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses always use mental rehearsal strategies which are from the short-term storage memory strategies.

b) 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses rarely use chunking strategies which are from the short-term storage memory strategies.

3. a) 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses always use close and open rehearsal strategies which are from encoding strategies.

b) 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses always use elaboration strategies which are from encoding strategies.

c) 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses seldom use organizational strategies which are from encoding strategies.

d) 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses never use mnemonic strategies which are from encoding strategies.

4. 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses always use retrieval strategies.

5. 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses always use motivation strategies.

6. 4th and 5th grade primary school students in social sciences courses never use metacognition strategies.

7. There is no significant difference among the attention strategies, chunking strategies which are from the short-term storage memory strategies, close and open rehearsal strategies with chunking strategies which are from encoding strategies and retrieval strategies in 4th and 5th class primary school students in social sciences lesson in class. But .05 rate of difference is found among mental rehearsal strategies which are from the short-term storage memory strategies, organizational strategies and mnemonic strategies which are from encoding strategies and metacognition strategies. On the other hand; .01 rate of difference found for the 5th classes between motivation strategies.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLOLAR.....	vii
ŞEKİLLER.....	ix
ÖNSÖZ.....	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
PROBLEM DURUMU.....	1
ÖĞRENME NEDİR VE NASIL ÖĞRENİRİZ?.....	6
BİLGİYİ İŞLEME KURAMI.....	8
Alıcılar ve Duyusal Kayıt	10
Kısa Süreli Bellek (İşleyen Bellek)	11
Uzun Süreli Bellek.....	12
ÖĞRENME STRATEJİLERİ	13
Öğrenme Stratejisi Tanımları.....	15
Öğrenme Stratejilerinin Sınıflandırılması.....	16
DİKKAT STRATEJİLERİ.....	22
KISA SÜRELİ BELLEKTE DEPOLAMAYI ARTIRAN STRATEJİLER.....	28
Zihinsel Tekrar Stratejileri	28
Gruplama Stratejisi.....	29
ANLAMLANDIRMAYI (KODLAMAYI) GÜÇLENDİRİCİ STRATEJİLER	32
Örtük ve Açık Tekrar	33
Kodlama / Anlamlandırma	33
Eklemlleme	34
Örgütlenme	35
Okuduğunu Anlama (SQ4R) Stratejisi.....	41
Bellek Destekleyici Stratejiler	41
GERİ GETİRMEYİ (HATIRLAMAYI) ARTIRICI STRATEJİLER.....	51
GÜDÜLEME STRATEJİLERİ.....	52
Dikkati Sürdürmeyi Sağlayan Duyuşsal Stratejiler	53
Uygunluğu Artırmaya Yardım Eden Duyuşsal Stratejiler	53
Güveni Artırmayı Sağlayan Duyuşsal Stratejiler	53
Doyumu Artırmayı Sağlayan Duyuşsal Stratejiler	54
YÜRÜTÜCÜ BİLİŞ STRATEJİLERİ	55
ÖĞRENME STRATEJİLERİNİN ÖĞRETİMİ.....	57
ARAŞTIRMANIN AMACI	59

PROBLEM CÜMLESİ.....	60
ALT PROBLEMLER	60
SAYILTI.....	61
TANIMLAR	61
SINIRLAMALAR.....	62
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	62
BÖLÜM II.....	74
Araştırma Yöntemi.....	74
Evren.....	74
Örneklem	75
Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması	75
Verilerin Analizi	77
BÖLÜM III	78
BULGULAR.....	78
BÖLÜM IV.....	119
TARTIŞMA VE YORUMLAR	119
BÖLÜM V	156
SONUÇ VE ÖNERİLER	156
SONUÇLAR	156
ÖNERİLER	157
KAYNAKÇA	160
EKLER.....	168
EK 1	169
İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Ortamında Kullandıkları Öğrenme Stratejilerini Belirlemek Üzere Kullanılan Anket Formu	169
EK 2	180
İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Ortamında Kullandıkları Öğrenme Stratejilerini Belirlemek Üzere Kullanılan Anket Formu	180

TABLOLAR

<u>Tablo</u> <u>No</u>		<u>Sayfa</u>
1	<i>Araştırmanın Çalışma Alanını Oluşturan Okul ve Öğrenci Sayısı</i>	75
2	<i>Dikkat Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	79
3	<i>Dikkat Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	81
4	<i>Zihinsel Tekrar Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	83
5	<i>Zihinsel Tekrar Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	84
6	<i>Gruplama Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	86
7	<i>Gruplama Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	88
8	<i>Örtük ve Açık Tekrar Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	90
9	<i>Örtük ve Açık Tekrar Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	92
10	<i>Eklemlleme Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	93
11	<i>Eklemlleme Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	94
12	<i>Örgütlenme Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	96
13	<i>Örgütlenme Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	98
14	<i>Bellek Destekleyici Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	100
15	<i>Bellek Destekleyici Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	102
16	<i>Geri Getirmeyi (Hatırlamayı) Artırıcı Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	104
17	<i>Geri Getirmeyi (Hatırlamayı) Artırıcı Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	106
18	<i>Güdüleme Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	108

19	<i>Güdüleme Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	110
20	<i>Yürütücü Biliş Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	112
21	<i>Yürütücü Biliş Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu</i>	114
22	<i>İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerine İlişkin t Testi Sonuçları</i>	116

ŞEKİLLER

<u>Sekil</u> <u>No</u>		<u>Sayfa</u>
I.1	<i>Eğitim İle Bireyin Gelişimi Arasındaki İlişki</i>	2
I.2	<i>Bilgiyi İşleme Modeli</i>	9
I.3	<i>Önemli Bilgilerin Belirlenmesinde Etkili Olan Değişkenler</i>	23
I.4	<i>Çizelge, Tablo ve Matris Örneği</i>	38
I.5	<i>Bilgi ya da Kavram Tablosu Örneği</i>	45
I.6	<i>Kavram Haritası Örneği</i>	46
I.7	<i>Bilgi ya da Kavram Tablosu Örneği</i>	48
I.8	<i>Kavram Haritası Örneği</i>	49

ÖNSÖZ

Eğitim, bireylerin davranışlarını biçimlendirme ve değiştirme süreci olarak tanımlanabilir. Bu sürecin merkezinde, davranışlarında değişiklik oluşturulacak olan birey yani öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin davranışlarında değişiklik yapabilmek için bir çok öğretme stratejisi kullanılabilir. Bu stratejiler kullanılırken uyulması gereken kurallar vardır. Öğretmen bu kurallara dikkat ederek öğrencilerinin öğrenmesini gerçekleştirmeye çalışır. Fakat öğrenmenin gerçekleşebilmesi için öğretmenin gayretleri tek başına yeterli olmayabilecektir. Asıl olan öğrencinin öğrenme işine bizzat kendisinin girmesi ile mümkün olabilecektir. Öğrencinin öğrenme işine katılması öğrenme stratejilerini ne kadar bilebildiğine ve bu stratejileri ne kadar uygun olarak kullanabildiğine bağlıdır. Öğretme stratejilerinin kullanılması kadar, öğrenme stratejilerinin de bilinip uygulanması öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli unsurların başında gelmektedir diyebiliriz. Araştırmamın kapsamını oluşturan İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları öğrenme stratejilerinin bilinmesi, öğretme etkinliklerinde öğretmenlere ışık tutabilecektir. Bu araştırmanın yapılmasında, planlanmasında, uygulanmasında ve raporlaştırılmasında bir çok kişinin yardımı oldu. Bu konuda çalışmama öncülük eden, çalışmalarımı destekleyen, rehberliklerini ve değerleri fikirlerini esirgemeyen başta danışmanım Yrd. Doç. Dr. Banu YANGIN'a, Prof. Dr. Veysel SÖNMEZ'e ve Prof. Dr. Rıfat ÖNSOY'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmamın problem durumunun ve anket formunun oluşturulmasında gerek kaynak yardımlarıyla gerekse eleştirileriyle desteklerini esirgemeyen Yrd. Doç. Dr. Melek DEMİREL'e ve Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Bülent ÖZTÜRK'e çok teşekkür ederim. Yine anket formunun oluşturulmasında eleştirilerini ve fikirlerini esirgemeyen Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Öğretim Üyelerinden Yrd.Doç. Dr. Mehmet TAŞDEMİR'e ve Öğr.Gör. Sadık Yüksel SIVACI'ya, yapıcı eleştirilerinden ve katkılarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Nuri BALOĞLU'na ve Okt. Menderes ÜNAL'a teşekkür ederim.

Araştırmamın anketine katılan geleceğimizin teminatı olan sevgili öğrencilere ve onlarla görüşmemde yardımlarını ve izinlerini esirgemeyen ilköğretim okulu müdürlerine ve öğretmenlerine teşekkür ederim.

Araştırmanın istatistik hesaplamalarında yardımlarından ve katkılarından dolayı Sayın Prof. Dr. İlhan AKHUN'a ve Yrd. Doç. Dr. Cengiz ŞAHİN'e, manevi desteklerinden dolayı değerli aileme, araştırmamın bütün aşamalarında gerek bilimsel gerekse manevi olarak desteğiyle her zaman yanımda olan sevgili eşim Betül'e ve hayatımıza renk katan canım kızım Bengisu'ya sonsuz teşekkürler ederim.

Son olarak, benim bugünlere gelmemde katkıların en büyüğüne sahip olan sevgili anneciğim Dudu TAY'a en içten sevgi ve şükranlarımı sunarım.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, tanımlar ve sınırlılıklar ele alınmıştır.

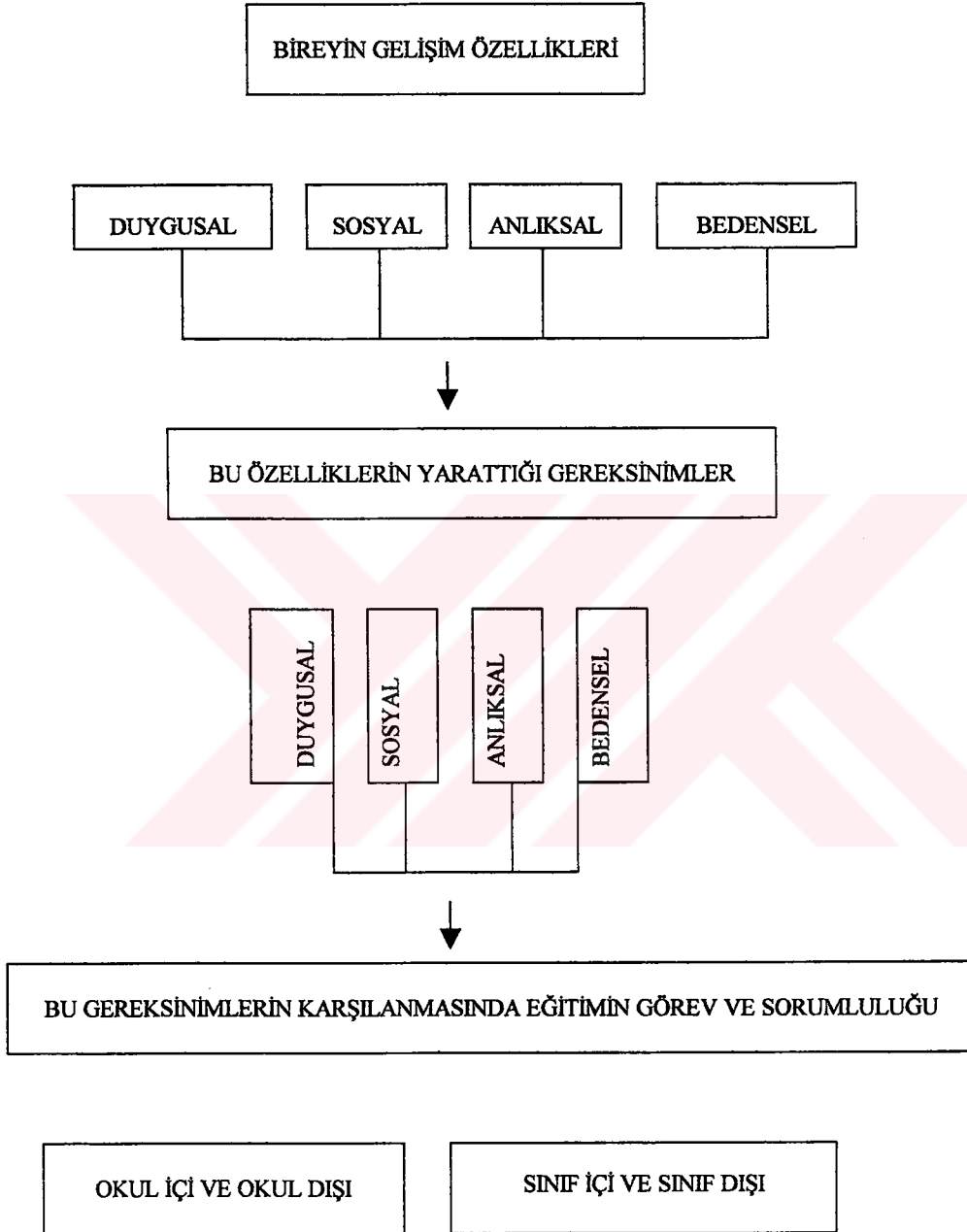
PROBLEM DURUMU

İçinde yaşadığımız yüzyıla bilgi perspektifinden baktığımızda gelişme ve değişmelerin çok hızlı olduğunu görmek mümkün olacaktır. Bu hızlı gelişim ve değişim insan yaşamını bir çok alanda etkilemektedir. Ekonomik, kültürel ve siyasal alandaki bu değişim karşısında insanoğlu boş durmamakta gelişmelerin ışığında yaşamını düzenleyecek ve kolaylaştıracak bilgilere ulaşmaya çalışmaktadır. Yüzyıllar boyu insanlar elde ettikleri bilgileri çeşitli yollarla bir sonraki nesillere aktarmaya çalışmışlardır. Günümüzde ise bilgiyi elde etmenin yolları teknolojik gelişmelerin de yardımıyla daha da kolaylaşmıştır. Fakat geçmişten günümüze değişmeyen tek şey bilginin eğitim yolu ile aktarılması olmuştur. Bu nedenle eğitim her çağda olduğu gibi günümüzde de önemini katlayarak korumaktadır.

Eğitim her geçen gün önemini artırmakla birlikte bazı sorumlulukları da beraberinde yüklenmek zorunda kalmaktadır. Bu da eğitimden beklenen başarı düzeyi yüksek, toplumsal gerçeklerin farkında olan ve toplum yaşamına katkı sağlayacak bireylerin beklentisini artırmaktadır. Bu nedenle eğitimi gelişmeler ışığında değiştirmeli, yeni değişimler ortaya çıkarabilmesi için geliştirmeliyiz.

Eğitim düzeyi yüksek ve nitelikli olan toplumlar kalkınma ve çağdaş uygarlık düzeyine daha kolay erişebilirler. Başka bir deyişle, insanı eğitmeden hiçbir alanda gelişme sağlanamaz. Bu durumda eğitim, hem bireyi hem de toplumu yakından etkilemektedir (Kaya 1989: 1). Bunun için de toplumdaki bütün bireylerin eğitilmesi gerekir. Bu açıdan bakıldığında eğitimin bireylere olumlu davranışlar kazandırmakla yükümlü olduğu söylenebilir. Eğitim, bu işlevi yerine getirebilmesi için eğitimcilerin ve öğretmenlerin yetişecek bireylerin büyüme ve gelişmeleri hakkında yeterli bilgiye

sahip olmaları gerekecektir (Varış 1987: 81-82). Eğitim ile bireyin gelişimi arasındaki ilişki aşağıdaki şekilde açıklanabilir.

Şekil I.1.Eğitim ile Bireyin Gelişimi Arasındaki İlişki (Varış 1987: 82).

Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir. Fidan (1996: 2)’a göre Tyler eğitimi “bireylerin davranış biçimlerini değiştirme süreci” olarak tanımlamış ve bu tanım bugüne dek yaygın kabul görmüştür. Ertürk (1998: 12) ise

eğitimi, “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci” olarak ifade etmektedir. Sönmez ve diğerkleri (2000: 2) de eğitimi; “kişiyek istendik davranışlar kazandırma süreci” ve “fiziksel uyarımlar sonucu, beyinde istendik, bio-kimyasal değişiklikler oluşturma süreci” (Sönmez 2001: 2) olarak tanımlamaktadır.

Eğitim bireyin yaşamını dengeli, verimli bir şekilde sürdürebilmesini, içinde yaşadığı topluma yapıcı ve yaratıcı bir üye olarak katkıda bulunabilmesini sağlayacak bir araçtır. Eğitimin genel işlevi bireyin topluma uyumunu sağlamaktır. Bunun için de eğitim bireyde var olan yeteneklerin son sınıra kadar geliştirilmesine yardım etmekte ve bu yolla onun olumlu yönde davranış değiştirmesine katkı getirmektedir (Varış 1985: 44). Eğitimin bütün bu işlevleri yerine getirebilmesi için yeterli bir programlama sürecinden geçmesi gerekmektedir.

Eğitim programı değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Taşdemir (2000: 4)’e göre Saylor ve Alexander eğitim programını “okulun, okul içi ve dışı bütün durumlarda beklenen sonuçlara ulaşmak için giriştiğı bütün çabalar” olarak tanımlamaktadırlar. Ornstein ve Hunkins (1988: 6)’e göre J. Dewey, Caswell ve Campbell ise eğitim programını “öğretmenlerin rehberliğı altında çocuğun sahip olduğı bütün yaşantılar” olarak ifade etmişlerdir. Demirel (1999: 5) ise eğitim programı “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğı olarak” tanımlamıştır.

Eğitimde program kavramı “yetişek” terimi ile de ifade edilmektedir (Ertürk 1998: 13; Sönmez 1994: 6). Ertürk (1998: 14) yetişek kavramını “belli öğrencileri belli bir zaman süresi içinde yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü” diye ifade ederken, Sönmez (1994: 6) ise, “kişide gözlenmesi kararlaştırılan hedefleri, bunları gerçekleştirebilecek düzenli eğitim ve sınama durumlarını içeren dirik bir bütün” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımdan hareketle de bir “yetişek”in beş öğeden oluşabileceğı belirtilmiştir. Bunlar; “(1) kişide bulunması istenilen özellikler, yani hedefler, (2) hedeflerin göstergesi olan davranışlar, (3) içerik ya da konunun örüntüsü yani üniteler, (4) her davranışı, öğrencilerin her birine kazandıracak eğitim

durumları ve (5) her davranışı, her bir öğrencinin kazanıp kazanmadığını, kazandıysa ne derece kazandığını yoklayan sınama durumları” olarak ifade edilmiştir. Doğan (1997: 3) eğitim programı kavramını “program ve öğretim tasarımı” olarak ifade etmekte ve “öğrencilerin davranışlarında istenilen değişikliği meydana getirebilmek amacıyla kapsamlı ve ayrıntılı olarak yapılan öğretimi planlama ve değerlendirme çalışmaları” olarak tanımlamaktadır. Doğan (1997: 3)’a göre eğitim programı, eğitim ihtiyacının değerlendirilmesini, bir başka ifade ile öğrencide meydana getirilecek davranış değişikliğinin belirlenmesini, buna ulaşmak için öğrencinin karşı karşıya geleceği içeriğin seçilmesini ve düzenlenmesini, öğretim materyallerinin geliştirilmesini, bu materyallerde uygulanacak öğretim yöntemlerinin seçilmesini ve amaca ne oranda ulaşıldığını belirlemek için değerlendirme araç ve standartlarının geliştirilmesini içeren bir tasarım olarak belirtilmektedir.

Yapılan tanımların ortak özellikleri dikkate alındığında bir eğitim programının şu özellikleri taşıması gerektiği söylenebilir. Bunlar:

1. Yetiştirilecek olan bireylerde gözlenmesi istenilen hedefler,
2. Hedeflere ulaşmak için gerekli olan içeriğin seçilmesi ve düzenlenmesi,
3. Hedeflere ulaşmak için gerekli olan öğrenme-öğretme süreci yani eğitim durumları,
4. Belirlenen hedeflere ulaşma derecesi yani değerlendirme olarak ifade edilebilir.

Eğitimde program geliştirme, gerek okul içinde ve gerekse okul dışında, milli eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen içerik ve etkinliklerin; uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelik koordineli çabaları gerektirir. Her programın uygulanmasında bir takım sorunlar ortaya çıkabilir, problemler belirebilir. Ortaya çıkan bu sorunların çözümünde; varsa araştırma raporlarından yararlanılır ya da işbirliği ile aksiyon araştırmaları yapılır. Programların uygulanmasında en iyi sonuçları elde etmek için gerçekleştirilen tüm etkinlikler program geliştirme

etkinlikleri olarak görülebilir (Varış 1988: 21-23). Bu nedenle program geliştirmeyi, “eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü olarak” tanımlayabiliriz (Demirel 1999: 6).

Program geliştirme sürecinde belirtilen dört temel öğeyi hedefler, içerik, öğrenme-öğretme süreçleri ve değerlendirme olarak ifade etmiştik. Bunlardan hedefler, Sönmez (1999: 22-23) tarafından “kişide gözlenmesi kararlaştırılan istendik özellikler” olarak tanımlanmaktadır. Eğitimde hedeflerin oluşturulması için öncelikle belirleyicilerin işe koşulması gerekmektedir. Belirleyiciler de *toplumsal gerçek, konu alanı, kişi (birey) ve doğa* olarak ele alınabilir. Belirleyicilerin hiç birine ters düşmeyen hedeflere *aday hedefler* denilebilir. Aday hedefler süzgeçlerden (eğitim felsefesi, eğitim ekonomisi, eğitim psikolojisi ve eğitim sosyolojisi) geçirilerek *olası hedefler* adını alabilir. Olası hedefler eğitimin girdilerinden (öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi, yatırım, yeni araç-gereç, yeni personel, yeni bilgi vb.) geçirilerek *gerçekleştirilecek hedefler* adını alırlar yani hedefler belirlenmiş olur (Sönmez 1994: 15-22). Belirlenen hedeflerin uygun içerikle öğrencilere sunulması gerekmektedir. Sönmez (1994: 84) içeriği, “hedef davranışları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesi” biçiminde tanımlamaktadır. Büyükkaragöz (1997: 44) ise içeriği, “olgu ve olayların, ezberlenmek üzere, ansiklopedik bir şekilde bir araya getirilmesi değil, hayat alanlarının anlam taşıyan bölümlerini kapsayan bir öğe” olarak tanımlamaktadır. Hedeflerin uygun içerikle öğrencilere nasıl kazandırılacağı ise, eğitim durumlarında; yani, öğrenme-öğretme süreçlerinde belirlenir. Öğrencileri, öğrenme yaşantılarından geçirecek hedeflere ulaşmak için, uygun öğretim yöntem ve teknikleri ile materyallerin seçilerek düzenlenmesi bu aşamada gerçekleşir (Erden 1995: 8; Ertürk 1998: 82-84). Programın son basamağı ise değerlendirmedir. Değerlendirme, öğrencinin davranışlarında istendik yönde değişme olup olmadığını ve programın etkili olup olmadığına dair geri bildirim almamızı sağlar (Fidan:1996: 22). Eğitim üzerine yapılan çalışmaların, program öğelerinden biri olan öğrenme-öğretme süreçleri üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir.

Öğrenme-öğretme sürecinde, öğrencilere belirlenen hedefleri kazandırabilmek için, geçirmeleri gereken öğrenme yaşantılarını sağlayacak dış

koşulların düzenlenip işe koşulması ve öğrencilerden istenilen davranışların, gelişebilmesi için yaşantıların etkili bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir (Sönmez 1994: 99; Erden 1995: 8; Demirel 1999: 123). Öğrencilere istendik yönde davranış kazandırabilmek için öğrenme-öğretme strateji, yöntem ve teknikleri ile konunun örüntüsüne uygun araç-gereçlerden yararlanılmalıdır.

ÖĞRENME NEDİR VE NASIL ÖĞRENİRİZ?

Öğrenme-öğretme sürecinde, davranış değişikliğine sahip olması beklenen bireylerin, öğrenme faaliyetlerine aktif olarak katılmaları gerekmektedir (Bacanlı 1999: 110-111; Senemoğlu 1997: 95-97; Büyükkaragöz ve Diğerleri 1997: 116). İnsanlar yaşamları boyunca karşılaştıkları çeşitli durumlarla etkileşim içinde bulunurlar. Öğrenme bu etkileşim sonucu kişide oluşan kalıcı davranış değişimleridir. Psikologlar, öğrenmenin kişinin yeni bir davranışına sahip olduğu, kendisinde olan davranışları değiştirdiği ve bunların kişinin gelecekteki faaliyetlerinde etkili olduğu zaman oluştuğunu belirtmektedirler. Öğrenme, belli bir yaş döneminde yapılıp bitirilen; belli bir sürede sonuçlanan bir olay değildir. Öğrenme süreklidir. Öğrenme her zaman, doğru olanı öğrenmekte değildir. Öğrenme yalnız bilgi ve becerileri değil, duyuşsal tepkileri de kapsar (Fidan ve Erden 1998: 146-147). Psikologlar öğrenmenin varlığını, genel olarak şu üç ölçüte dayalı olarak incelemektedirler: 1-Davranışlarda bir değişme olmalıdır, 2-davranışlardaki değişme kalıcı olmalıdır, 3-davranışlardaki değişme, kişinin çevresiyle etkileşimi sonucu (bir yaşantı ürünü) olmalıdır.

Öğrenme, yaşantı ürünü ve az çok kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlanabilir. Öğrenmeden bahsedebilmemiz için öncelikle davranışın yaşantı ürünü olması ve kalıcı izli olması gerekmektedir. Binbaşioğlu (1974: 4) öğrenmeyi yaşantı aracılığıyla davranışların değişmesi olarak ifade ederken, Bacanlı (1999: 101)'ya göre öğrenme, "tekrar ya da yaşantı yoluyla organizmanın davranışlarında meydana gelen oldukça kalıcı/sürekli değişimler" olarak tanımlanmaktadır. Senemoğlu (1997:94) öğrenmeyi, "büyüme ve vücutta değişik etkilerle oluşan geçici değişmelere atfedilmeyecek, yaşantı ürünü olarak meydana gelen davranışta ya da

potansiyel davranıştaki nispeten kalıcı izli değişme” olarak ifade edilmektedir. Genel anlamda öğrenme, çevresi ile etkileşimi sonucu kişide oluşan düşünce, duyuş ve davranış değişikliğidir (Özden 1999: 21). Öğrenmenin özellikleri ise; davranışta gözlemlenebilir bir değişme olması, davranıştaki değişimin nispeten sürekli olması, davranıştaki değişimin yaşantı kazanma sonucunda olması, davranıştaki değişimin geçici bir biçimde meydana gelmemesi ve davranıştaki değişimin sadece büyüme sonucunda oluşmaması olarak gösterilmektedir (Senemoğlu 1997: 95; Açıkgöz 1996: 8). Eğitimde bireylere kazandırılacak davranışlar; gözlemlenebilir, ölçülebilir ve istendik olmalıdır diyebiliriz.

Öğrenmenin hangi koşullar altında oluşacağını ya da oluşamayacağını öğrenme kuramları betimlemekte ve açıklamaktadır. Öğrenme, bir çok kuram tarafından açıklanmaya çalışılmıştır (Bilen: 1993: 13). Ancak, bu kuramların hiçbiri tek başına, öğrenme kavramını tam anlamıyla açıklayamamaktadır, çünkü öğrenme kuramlarının her biri farklı bir öğrenmeyi açıklamaya çalışmaktadır (Sönmez ve Diğerleri 2000: 102; Senemoğlu 1997: 100). Öğrenmeyi açıklayan iki temel görüş vardır. Bunlardan birincisi öğrenmenin uyarıcı ile davranış arasında bir bağ kurarak geliştiğini ve pekiştirme yoluyla davranış değiştirmenin gerçekleştiğini savunan davranışçı görüştür (Özden 1999: 21). Davranışçı yaklaşımın temelini uyarıcı-tepki-pekiştireç ilişkisi oluşturur. Uyarıcı-tepki-pekiştireç ilişkisi koşullanma yoluyla oluşur. Klasik ve operant olmak üzere iki tür koşullanma vardır (Özdemir ve Yalın 2000: 4). Diğer görüş ise öğrenmeyi, insan beyninde ve sinir sisteminde oluşan bir süreç olarak tanımlayan bilişsel yaklaşımdır. Bu yaklaşım başlıca ilkeleri şu şekilde sıralanabilir; (1) öğrenen dış uyarıcıların pasif alıcısı değil, onların bir özümleyicisi ve oluşturucusu, diğer bir deyişle birey öğrenme için bir çaba göstermelidir, (2) insan zihninin kazandığı davranışları, depolama ve yeri geldiği zaman hatırlayıp, kullanabilme yetisi vardır ve (3) birey karşılaştığı yeni uyarıcıları eski bildikleri ile karşılaştırarak öğrenir (Erden 1998: 114). Birey kendi öğrenmesinin sorumluluğunu taşımaktadır (Fidan 1996: 66-67). Davranışçı görüş ile bilişsel görüş ayrı ayrı ele alındığında öğrenmenin tam olarak açıklanamadığı söylenebilir. Bunun için yeni bir görüşe ihtiyaç duyulabilir. Bu görüşte bilgiyi işleme kuramı olabilir.

BİLGİYİ İŞLEME KURAMI

Yukarıda açıklanan davranışçı yaklaşımla bilişsel yaklaşımın ilkelerini kullanarak, sentezini yapan bilgiyi işleme modeli, öğrenmeyi; çevreden alınan uyarıcıların anlamlı hale getirilmesi, belleğe depolanması, kullanılmak için hatırlanması ve davranışa dönüştürülmesi süreci olarak tanımlamaktadır (Fidan ve Erden 1998: 161-162). Bilgiyi işleme kuramının iki sayıltısı vardır. Erden ve Akman (1998: 144)'a göre Seifert bunları şu şekilde açıklamaktadır:

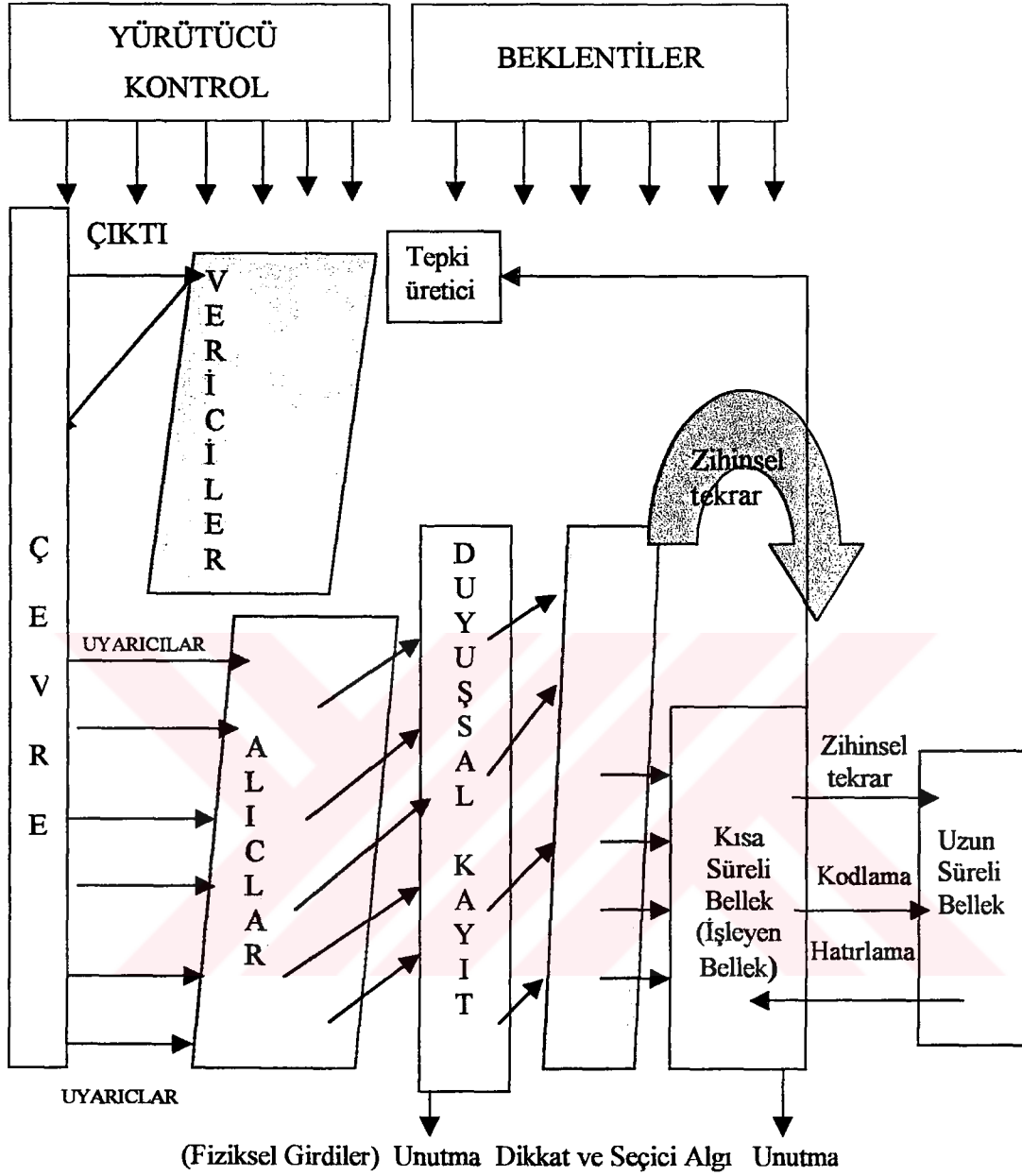
1. Öğrenme sürecine öğrenci aktif olarak katılmak zorundadır. Birey dışarıdaki uyarıcıların duyu organlarına gelmesini beklemek yerine, arama eğilimindedir. Birey iletişim kurduğu uyarıcılara kendisi anlam verir ve yorumlar.

2. Önbilgiler ve bilişsel beceriler öğrenmeyi etkiler. Bireyin ön bilgileri ve bilişsel becerileri duyarına gelen uyarımları anlamasına ve yorumlamasına yardımcı olur.

Bilgiyi işleme kuramına göre öğrenmenin oluşumu şu süreç içinde meydana gelmektedir; a) uyarıcı dış kaynaklardan duyarlar aracılığıyla alınır, b) duyuşal kayıta seçilerek belli formlara dönüştürülür, c) kısa süreli bellekte işlenir, d) uzun süreli bellekteki ilişkili bilgi, çalışan belleğe geri getirilerek yeni bilgi ile bütünleştirilir ve bu yolla kodlanarak yeni bilgiye anlam kazandırılır, e) kodlanan bilgi uzun süreli bellekte depolanır. Buna göre zihinsel süreçte bilgi akışı dört temel süreçten geçer; 1) kazanılacak bilgiyi seçme, 2) işleme, 3) depolama, 4) ihtiyaç duyulduğunda geri getirme (Öztürk 1995: 4).

Bilgiyi işleme modeline göre öğrenmeyi etkileyen temel yapılar; duyuşal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli belleklerdir. Öğrenmeyi etkileyen belli başlı süreçler ise tanıma, algı ve dikkat, bilgiyi kodlama ve depolama, hatırlama ve örgütlemedir (Erden ve Akman 1998: 145).

Bilgiyi işleme modeli Senemoğlu (1999: 2) tarafından aşağıdaki gibi şekillendirilmiştir.

Şekil I.2.Bilgiyi İşleme Modeli (Senemoğlu 1999: 2).

Senemoğlu (1999: 3), bilgiyi işleme modelinde görülen yapılar ve öğrenmeyi sağlayan süreçleri aşağıdaki maddelerle açıklamaktadır:

1. Çevredeki uyarıcıların alıcılar (duyu organları) yoluyla alınması,
2. Duyusal kayıt yoluyla bilginin kaydedilmesi (duyusal kayıt),
3. Dikkat ve seçici algı süreçleri harekete geçirilerek duyusal kayıta gelen bilginin seçilmesi ve kısa süreli belleğe aktarılması,

4. Bilginin bir müddet kısa süreli bellekte kalabilmesi için zihinsel tekrarın yapılması (kısa süreli bellek/işleyen bellek),
5. Bilginin uzun süreli bellekte depolanabilmesi için kısa süreli bellekte (işleyen bellek) anlamlı kodlamanın yapılması,
6. Kodlanan bilgilerin uzun süreli bellekte depolanması,
7. Bilginin uzun süreli bellekten işleyen belleğe geri getirilmesi,
8. Bilginin işleyen bellekten yani kısa süreli bellekten tepki üreticiye gönderilmesi,
9. Tepki üreticinin bilgiyi vericilere (kaslara) göndermesi,
10. Öğrencinin performansını öğrenmesi,
11. Yürütücü kontrol sistemi tarafından tüm bu süreçlerin kontrol edilmesi, düzenlenmesi.

Alıcılar ve Duyusal Kayıt

Duyusal bellek ya da duyusal kayıt bilgilerin işlendiği ilk aşamadır. Di Vesta (1987: 210) duyusal kayıttan, duyu organlarının ulaşabileceği sınırsız miktardaki bilgiyi alabilecek geniş bir kapasiteye sahip olduğunu ancak bu bilgileri kısa bir süre için tutabileceğini belirtmektedir. Çevreden gelen uyarıcılar alıcılar tarafından alınarak duyulara kayıt edilir. Duyusal kayıt süresi çok kısadır. Bu sürenin yaklaşık $\frac{1}{4}$ saniye olduğu sanılmaktadır. Duyusal kaydın kapasitesi çok geniştir. Tüm alıcılar sürekli açık olduğu için, duyulara çok sayıda kayıt yapılır. Ancak bunlardan çok azı seçici algı süreci ile bir sonraki belleğe yani kısa süreli belleğe gelir (Fidan ve Erden 1998: 160). Duyuşsal kayıta gelen bilgilerin burada çok kısa süreli olarak kalmasından dolayı duyusal kayıt, anlık bellek olarak da isimlendirilmektedir (Erden ve Akman 1998: 146).

Kısa Süreli Bellek (İşleyen Bellek)

Dikkat edilen ve algılanan bilgi duyusal kayıttan kısa süreli belleğe geçirilir. Kısa süreli belleğin birbiriyle ilişkili iki temel işlevi vardır. Bundan dolayı da hem kısa süreli bellek hem de işleyen bellek olarak adlandırılmaktadır. Kısa süreli belleğin birinci işlevi, sınırlı miktardaki bilgiyi sınırlı bir zaman süresi içinde geçici olarak depolamasıdır. Bu işlevinden dolayı kısa süreli bellek adını almaktadır. Bir diğer işlevi ise, bilginin uzun süreli bellekte depolanmasını sağlamak ve bilgiyi uzun süreli bellekten geriye getirerek hatırlamak için zihinsel işlemleri yapmaktır. Bu nedenden dolayı da işleyen bellek (çalışan bellek) olarak adlandırılmaktadır (Senemoğlu 1997: 274-277).

Miller 1956 yılında yayınladığı “Mucize sayı yedi artı ve ya eksi iki: Bilgi işleme kapasitemizdeki bazı sınırlamalar” adlı makalesinde bireyin belli bir zaman diliminde işleyebileceği bilgi miktarını 7 ± 2 bilgi birimi olarak tespit etmiştir (Aktaran: Özdemir ve Yalın 2000: 7). Kısa süreli belleğin öğrenme sürecinde çok önemli işlevleri vardır. Erden ve Akman (1998: 149) bu işlevlerin Gagné ve Glaser tarafından aşağıdaki maddelerle ifade edildiğini belirtmektedirler:

1. Duyusal kayda gelen yeni bilgi ile uzun süreli bellekte depolu bulunan eski bilgileri karşılaştırır ve eşleştirir.
2. Uzun süreli bellekteki örgütlenmiş bilgilerle, yeni gelen bilgileri bütünleştirir.
3. Yeni gelen bilgilerin sesli ya da sessiz tekrarlar yoluyla kısa süreli bellekte kalmasını sağlar. Örneğin bir telefon numarasını telefonu çevirinceye kadar tekrar etmemiz, onu unutmamamızı sağlar.
4. Uzun süreli bellekteki bilgileri etkin hale getirip örgütleyerek, davranış haline dönüştürür.

Kısa süreli belleğin, bilginin uzun süreli bellekte depolanmasını sağlamak ve bilgiyi uzun süreli bellekten geriye getirerek hatırlamayı sağlayan zihinsel işlemleri

uzun süreli bellekte nasıl depolanacağını belirlemek olarak ifade edilmektedir.

Uzun Süreli Bellek

Uzun süreli bellek, belleği işleten programları ve bilgileri uzun süre tutar; çok geniş bir kapasitesi vardır (Ülgen 1997: 123). Kısa süreli bellekten ve ya çalışan bellekten gelen bilgi, çeşitli kodlama işlemleri ile uzun süreli bellekte depolanır. Uzun süreli bellekteki bilgi, depolanmak için üç temel yapı içinde kodlanır; 1) anlamlı bellek (semantic memory), 2) anısal bellek (episodic memory), 3) işlemsel bellek (procedural memory). Anlamlı bellekte depolananlar şemalardır. Şema, özel bir kavram sınıfı için bir kişinin bilgi yapısını ifade eder ve alt şemaların bir hiyerarşisidir. Yani tam anlamıyla, bir kavramsal ağ açısından insan belleğindeki bilginin örgütlenmiş şeklidir. Yeni kazanılan bilgiler, ilişkili şema ile çalışan bellekte bağlantı kurarak bütünleştirilir ve şemanın içerisine yerleştirilerek anlamlı bellekte depolanır (Öztürk 1995: 24). Anısal bellek olayları bir zaman-mekan yapısı içinde depolar. Bu bellek için yaşamın deposu denilebilir çünkü yaşamdaki olayları ve ortamları saklar. Anısal bellek anlamlı belleğe göre daha güçlüdür. İşlemsel bellek ise belli bir işin yapılması için gerekli işlem basamaklarının sırasıyla saklandığı yerdir. Bu bellekte anısal bellek gibi güçlüdür. Bu bellekteki bilgiler kolay unutulmaz ve daha çabuk hatırlanır (Erden ve Akman 1998: 153).

Uzun süreli bellekte bilginin göreceli kalıcı olması açısından duyuşal bellek ve kısa süreli bellekten ayrılmaktadır. Duyuşal bellek ve kısa süreli bellekte bilgiler eninde sonunda tümüyle kaybolmaktadır. Oysa, uzun süreli bellekte bilgi istendiği

zaman hatırlanamayabilir ama kesinlikle kaybolması söz konusu değildir (Açıkgöz 1996: 263). Uzun süreli bellek bilginin yerleştirildiği kütüphane olarak düşünülmektedir. Kitapların kütüphanede belli bir düzen içinde depo edildiği gibi, uzun süreli bellekte de bilgi kategorilere ayrılıp, daha sonra kullanılmak üzere yerleştirilmektedir (Sönmez ve Diğerleri 2000: 104). Yukarıda özelliklerini açıklamaya çalıştığımız bilgiyi işleme modelinin bu özelliklerinden yola çıkılarak oluşturulan “öğrenme stratejileri” kavramı bilgiyi işleme modelinin eğitime sunduğu en önemli unsurdur diyebiliriz.

ÖĞRENME STRATEJİLERİ

Bilgiyi işleme modelini savunanlar, öğrenme işinde öğrencinin kendi öğrenmesini sağlaması gerektiği üzerinde durmaktadırlar. Öğrenme işini gerçekleştirecek olan öğrencilerin de en önemli sorunu öğrenme faaliyetlerinde karşılaştıkları güçlükleri yenememektir. Öğrencilerin bu güçlükleri aşılabilmesi için onlara nasıl öğrenecekleri konusunda bilgi verilmesi gerekmektedir. Weinstein ve Mayar’e göre iyi bir öğretim, öğrenciye nasıl öğreneceğini, nasıl hatırlayacağını, kendi kendini nasıl güdüleyeceğini ve kendi öğrenmesini etkili olarak nasıl kontrol edip yönlendireceğini öğretmeyi kapsar şeklinde ifade edilmektedir (Aktaran: Senemoğlu 1997: 559). Bu nedenle öğrenme stratejilerinin öğretilmesi bireylerin iyi bir şekilde eğitilmesi açısından önemli bir yere sahiptir diyebiliriz.

Öğrenme stratejilerinin önemini artıran bir başka neden öğrenme stratejilerine yaşam boyu gereksinim duyulmasıdır. Bu gereksinimin kaynaklarından biri bilginin hızla artması ve değişmesidir. Bilginin bu özelliği günümüzde kendini yenileyen, geliştiren meslek insanları olmayı bir zorunluluk haline getirmektedir. Ayrıca okullarda öğrenilmiş olan not alma, malzemeleri düzenli olarak saklama gibi stratejiler daha sonra iş yaşamında kullanılarak verimi artıracaktır (Açıkgöz 1996: 61).

Öğrenme stratejileri bilgiyi işleme kuramcıları tarafından geliştirilmiştir. Bu nedenle de öğrenme stratejileri “bilişsel stratejiler” olarak da ifade edilmektedir.

Bireylerin öğrenme sırasında gerçekleştirdiği bilişsel süreçlerin farkında olması ve öğrenmeyi yönlendirmesi bilişbilgisi kavramı ile açıklanmaktadır. Üstündağ (1996: 15)'a göre bilişbilgisi, bireyin kendi zihinsel süreçlerinden haberdar olması, kendi yeteneklerinin farkına varması, bunları değerlendirmesi ve düşüncelerini gözlemesi ile ilgili bilgilerdir ve bilişbilgisi bireyin iki temel davranışını içerir. Bu davranışlardan birincisi, kişinin kendisinde var olan bilgi ve becerilerin düzeyini bilmesidir. İkincisi ise, bir materyali okuması ya da çalışması sırasında, okumak ve öğrenmek için ne yapması gerektiğini bilmesidir. Öğrenme sürecinde yer alan birey, kendi kendine sorular sorma, iç gözlemler yapma ve bunları izleme, deneyimlerinden gelecek için çıkarımlarda bulunma gibi becerileri gerçekleştirebilir. Erden ve Akman (1998: 155) bilişbilgisi gelişmiş olan bireylerin neyi, nasıl, hangi hızla öğrenebileceklerini doğru olarak tahmin edebileceklerini ve kendilerine uygun öğrenme stratejilerini seçebileceklerini söylemektedirler.

Öğrenme stratejileri kavramı, öğrenme stilleri ve öğrenme taktikleri kavramları ile çoğu zaman aynı anlamda kullanılmaktadırlar. Fakat bu üç kavram bir çok özellikleri bakımından birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Talu (1997: 6) öğrenme stratejilerinin akademik başarıya etkisini araştırdığı tezinde; Curry'e göre, "öğrenme stratejileri ile öğrenme stilleri ve öğrenme taktikleri arasındaki farklılıkların belirlenmesi öğrenme stratejilerinin anlaşılması ve öğretilmesi bakımından önemli bir konudur; strateji, öğrencilerin okul öğrenmelerine hangi yaklaşımla katıldığının durumlar arası tutarlılığı iken, stil bireysel düzeyde davranış tarzı özelliği olarak işleyen bilgiler, taktik ise belli bir öğrenme durumunda öğrenenin açık, gözlenebilir faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır" şeklinde açıklamaktadır. Açıkgöz (1996: 62) stratejiyi, bir şeyi elde etmek için izlenen yol ya da bir amaca ulaşmak için geliştirilen bir planın uygulanması olarak tanımlamaktadır. Schmeck'e göre, "taktik kavramı öğrencilerin belirli faaliyetlerini, strateji kavramı ise daha genel yaklaşım ve planı ifade etmektedir". Buna göre, öğrenme stratejisi bir öğrenme problemine bir veya daha fazla öğrenme taktığının uygulanmasıdır (Aktaran: Öztürk 1995: 28). Stil kavramını ise Açıkgöz (1996: 52-53) Keefe'ye göre, "bir öğrencinin nasıl öğrendiği ve nasıl öğrenmekten hoşlanacağı" ile ilgili olduğunu ve "öğrencinin nasıl algıladığı, öğrenme çevresiyle nasıl etkileşimde bulunduğu ve bu çevreye yönelik tepkilerin az

çok kalıcı göstergeleri olan bilişsel, duyuşsal ve fizyolojik özellikler” olduğunu belirtmektedir.

Öğrenme Stratejisi Tanımları

Öğrenme stratejileri eğitimciler tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Tanımların ortak özelliği ise hepsinin temelinde bilgiyi işleme modelindeki bilgiyi işleme süreçlerinin işleyişi olduğu görülmektedir. Bu tanımlardan bazıları aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

Senemoğlu (1997: 560) Arends’e göre, öğrenme stratejisini, belleğe yerleştirme, geri getirme gibi bilişsel stratejileri ve bilişsel stratejileri yönlendirici, yürütücü biliş süreçlerini kapsayan ve öğrencinin öğrenmesini etkileyen, öğrenci tarafından kullanılan davranış ve düşünme süreçlerine işaret etmekte olduğunu belirtirken, Çiftçi (1998: 12) ise Arends’in öğrenme stratejilerini, öğrenciler tarafından kullanılan, öğrenmede olduğu gibi bellek ve bilişötesi süreçler üzerinde etki yaratan davranış ve düşünme süreçleri olarak açıklanmaktadır. Derry ve Murphy (1986: 2) ise öğrenme stratejilerini, “bilgi ve becerilerin kazanılmasını kolaylaştırmak için özel bir öğrenme durumunda bir birey tarafından kullanılan zihinsel taktiklerin tümü” olarak tanımlamaktadırlar.

Öğrenme stratejileri, öğrenme sırasında uygulanan, öğrenmeyi artırıcı faaliyetlerdir. Bu stratejilere, sunulan materyali tekrarlama, anlamlı gruplar halinde düzenleme ve görsel imajlar yoluyla anlamlı hale getirme gibi etkinlikler örnek verilebilir (Mayer 1987: 65). Açıkgöz (1996: 62) Weinstein’nin öğrenme stratejisini, “öğrencinin öğrenme sırasında kullandığı ve öğrencinin kodlama sürecini etkileme amacıyla olan davranış ve düşünceler” olarak tanımlamakta, bir stratejinin amacını, “öğrencinin duyuşsal durumunu etkilemek ve onun yeni bilgiyi seçmesini, edinmesini, örgütlemesini ve bütünleştirmesini kolaylaştır” olarak ifade etmektedir.

Wittrock’a göre öğrenme stratejileri, bireyin öğrenme sırasında duyularına gelen uyarımları kısa ve uzun süreli belleğe transfer etmesini ve uzun süreli belleğine

işlemesini sağlayan teknikleri içerir. Öğrenmeyi kolaylaştıran bu stratejiler aynı zamanda öğrencilerin güdülenmesini ve yeni öğrenilen davranışların kalıcı olmasını sağlar (Aktaran: Erden ve Akman 1998: 155).

Woolfolk'a göre öğrenme stratejileri, öğrenme hedeflerini başarmada kullanılan planlardır. Nannette ve Branda öğrenme stratejilerini; anlama ve bilgilerin hatırlanmasını artırmak için öğrencileri sürekli uyanık tutan ve tüm düzeylerde öğrenci başarısını etkileyen bilişsel faaliyetler olarak tanımlamışlardır. Thomas ve Rohwer ise öğrenme stratejilerini etkili olarak kullanan öz-denetimli öğrenciyi tanımlarken dört boyutlu bir model geliştirmiştir. Hem bilişsel hem duyuşsal süreçleri içeren etkileşimli bu model, üst düzeyde performans ve öğrenmenin ortaya çıkması için dört değişkenin etkileşim içinde olması gerektiğini savunmaktadır. Bu değişkenler; (a) öğrenci nitelikleri (ilgi, motivasyon, kaygı, öğrenme stili), (b) öğrenme materyalleri, (c) kritik öğrenme görevleri ve (d) öğrenme etkinlikleri ya da stratejileridir (Aktaran: Sünbül 1998: 19). Bu nedenle öğrenme stratejilerinin kullanılmasında, öz-denetimli öğrenciler içsel süreçleri ile dış etkenleri bir arada uyumlu bir şekilde organize etmek durumundadırlar diyebiliriz.

Öğrenme stratejileri, öğrencilerin öğrenme-öğretme süreci içinde ya da bireysel hazırlıklarında kendisine sunulan bilgileri zihinsel süreçlerinden geçirerek, ona anlam vermesi ve kendine mal etmesi için gerekli olan çabaları ortaya koyması şeklinde tanımlanabilir. Tanımdan hareketle öğrenme stratejileri birden fazla çabanın bileşkesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle çabaların yani öğrenme stratejilerinin sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulabilecektir.

Öğrenme Stratejilerinin Sınıflandırılması

Öğrenme stratejileri bir çok eğitimci tarafından farklı biçimlerde sınıflandırılmıştır. Öğrenme stratejilerini bilgiyi işleme kuramına uygun olarak öğrenme süreçleriyle ilişkili bir biçimde açıklayan Gagné (1988: 134-139), öğrenme stratejilerini beş gruba ayırmıştır. Bu stratejiler aşağıdaki gibi ifade edilmektedir:

1. *Dikkat Stratejileri:* Anahtar sözcüklerin ya da temel fikirlerin altını çizme ve metin kenarına not alma gibi dikkati çekici yöntemlerin kullanıldığı stratejilerdir.

2. *Kısa Süreli Bellekte Depolamayı Artıran Stratejiler:* Bu stratejiler kısa süreli bellekte bilgilerin kalış süresini artırmak için kullanılırlar. Bunlar; tekrarlama, gruplama, ana hatları çıkarma, şekil ile gösterme, anahtar sözcükler bulma, grafik çizme gibi stratejilerdir.

3. *Kodlamayı Artıran Stratejiler:* Yorumlama, bellek destekleyiciler, benzetimler kurma, sözel ya da görsel ilişkiler oluşturma, not tutma, bilgi haritası oluşturma gibi stratejilerdir.

4. *Geri Getirmeyi (Hatırlamayı) Kolaylaştıran Stratejiler:* Bu stratejiler kodlama yapılırken kullanılan stratejilere benzer. Benzetimler, kendi kendine soru sorma, yorumlama, anolojiler, bellek destekleyiciler, zihinsel canlandırma, not tutma gibi stratejileri kapsar.

5. *İzleme Stratejileri:* Bireyin kendi düşünme ve öğrenme yollarının farkında olmasını ve kendi öğrenmesini etkili olarak düzenlemesini sağlayan, soru sorma ve kendi kendini test etme gibi stratejileri kapsar.

Sünbül (1998: 22-23) öğrenme stratejileri üzerine yazmış olduğu tezinde öğrenme stratejilerinin Hartley tarafından iki ana grupta sınıflandırıldığını ve bunların (1) yüzeysel öğrenme stratejileri ve (2) derinlemesine öğrenme stratejileri olduğunu belirtmektedir. Pressley ve Harris (1990: 31-34) ise ilkökul düzeyindeki öğrenciler için geliştirdikleri öğrenme stratejilerini altı temel kategoriye ayırmışlardır. Bu stratejilerde dikkati çeken en önemli unsur belirlenen stratejilerin diğer bilim adamları tarafından belirlenen stratejilere göre daha özel davranışları ifade ediyor olmasıdır. Pressley ve Harris bu stratejilerin aşağıdaki gibi olduğunu belirtmektedirler:

1. Özetleme,

2. İmgeleme,

3. Hikaye-gramer çözümlemesi,
4. Soru oluşturma,
5. Soru-cevap,
6. Önceki bilgileri harekete geçirme.

Çiftçi (1998: 16-17)'ye göre Nisbett ve Shucksmith öğrenme stratejilerini üçe ayırmaktadırlar. Bunlar;

1. *Merkezi Stratejiler*: Tutum ya da güdüsel etkenlerle ilgilidir. Örneğin, planlılık.

2. *Makro Stratejiler*: Bilişsel bilgiyle yakından ilgilidir. Genellenebilirliği yüksektir. Yaşla ve yaşantıyla gelişir. Örneğin, yönetme, kontrol etme, gözden geçirme, kendi kendini sınama.

3. *Mikro Stratejiler*: Üst düzey becerilerin devamı niteliğindedir. Genellenebilirliği düşüktür. Öğretilmesi kolaydır. Örneğin, soru sorma, planlama şeklinde belirtilmektedir.

Erden ve Akman (1998: 155) öğrenme stratejilerini üç grupta sınıflandırmanın mümkün olabileceğini ve bunların tekrar, anlamlandırma ve örgütleme stratejileri olduklarını belirtmektedirler. Weinstein ve Mayer (1986: 316) ise, temel ve karmaşık bilgilerin elde edilmesi için kullanılan stratejiler olarak iki gruba ayırdıkları öğrenme stratejilerini sekiz grupta ele almışlardır. Basit bilgilerin öğrenilmesinde kullanılan stratejiler üç grupta ele alınır. Bu stratejiler aşağıdaki gibi açıklanabilir.

1. Temel Tekrarlama Stratejileri

Weinstein ve Mayer (1986: 17)'e göre, temel tekrarlama stratejileri, öğrencinin öğrenme sırasında sunulan materyali ezberden okuma ve isimlendirmesini içerir.

2. Anlamlandırma Stratejisi

Anlamlandırma, bilginin mevcut haliyle aynen belleğe yerleştirilmesi yerine anlamlı bir bütün haline getirilerek kazanılmasını ifade etmektedir. Derry'e göre, anlamlandırma aynı zamanda bir hatırlamayı artırma işlemidir. Bu yolla öğrenci her bir önemli yeni fikirle önceden öğrenilenler arasında bağ kurar. Bu bağlar; bir imge, mantıksal bir çıkarım veya yeni bir fikirle önceden öğrenilenleri birleştirmeye hizmet eden başka herhangi bir şeye dayanabilir (Aktaran: Talu 1997: 17).

3. Örgütlenme Stratejisi

Örgütlenme stratejilerinde, öğrencilerin yeni bilgileri, ön bilgilerini kullanarak kendisi için daha anlamlı olacak biçimde yeniden yapılandırması söz konusudur (Demirel 1999: 130). Örgütlenme stratejisinin kullanılması sırasında öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımı gerekir. Öğrenci kendine verilen materyali kendi ön bilgilerine uygun biçimde yeniden düzenlemelidir. Weinstein ve Mayer (1986: 321)'e göre, yapılan araştırmalar, öğrencilere bilgilendirici metinleri örgütlemenin öğretilebileceğini ve bu öğretimin kavrama gücünü artıracakını ortaya koymaktadır.

Karmaşık bilgilerin öğrenilmesinde kullanılan öğrenme stratejileri de beş grupta incelenir.

1. Karmaşık Tekrarlama Stratejileri

Weinstein ve Mayer (1986: 317-318) karmaşık tekrarlama stratejilerinin iki temel bilişsel amacının olduğunu belirtmektedir. Bunlar a) Seçme: Öğrenciyi metnin önemli noktalarına yönleltmek, b) Edinme: Materyalin işleyen belleğe transferinden emin olmak. Bu durumda verilen bir metni öğrenirken kullanılacak tekrar stratejileri;

- a. Öğrencilerin materyali yüksek sesle tekrarlamalarını,
- b. Materyali olduğu gibi kopya etmelerini,
- c. Kelimesi kelimesine aynen notlar almayı,

d. Önemli konuların altını çizmeyi içermektedir.

2. Karmaşık Anlamlandırma Stratejiler

Bu strateji, daha önceki bilgi ile öğrenilen yeni bilginin bütünleştirilmesini amaçlar. Anlamlandırma stratejisinde kullanılabilecek bir çok teknik vardır. Bunlardan biri de örgütleyicilerdir. Örgütleyiciler öğrencilerin yeni gelen bilgiler ile hali hazırda sahip oldukları bilgiler arasında köprü kurmalarını sağlayan bilgilerdir (Fidan 1986: 67).

3. Karmaşık Örgütlenme Stratejisi

Bu stratejide okuma parçasının ana hatları veya metinde vurgulanmış kısımlardaki ilişkiler ortaya çıkarılır.

4. Kavramayı İzleme Stratejisi:

Metindeki bilgiyi sezmeye uğraşan okuyucunun bilişsel süreçlerini yöneten süreç kavramayı izleme olarak tanımlanabilmektedir.

5. Duyuşsal ve Güdüsel Stratejiler

Duyuşsal stratejiler, öğrencinin öğrenme sırasında dikkatini toplaması ve sürdürmesi, konsantre olması, kaygıyı azaltması, zamanını etkili kullanması, motivasyonunu sağlaması ve sürdürmesi için kullanılan stratejilerdir.

Öztürk (1995: 29) genel öğrenme stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılma durumlarını araştırdığı doktora tezinde Weinstein, Zimmerman ve Palmerin öğrenme stratejilerini spesifik boyutlar kullanarak sınıflama yaptıklarını ve bu sınıflamanın on temel kategoriden oluştuğunu belirtmektedir. Bunlar;

- a) Tutum,
- b) Güdülenme,
- c) Zamanı kullanma,

- d) Kaygı,
- e) Konsantrasyon,
- f) Bilgi işleme,
- g) Ana fikrin seçimi,
- h) Çalışma yardımcıları,
- i) Kendi kendini test etme,
- j) Test stratejileridir.

Öğrenme stratejileri Mayer (1987: 81) tarafından farklı bir boyut dikkate alınarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmada, stratejilerin bireyin gelişim süreçleriyle ilişkisine yer verilmiştir. Öğrenme stratejilerinin gelişim aşamalarını üç döneme ayırmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi ifade edilmektedir;

- Erken Dönem: Bu dönemde öğrenme stratejileri kazanılmış durumda değildir ve öğrenen tarafından kendiliğinden kullanılamaz. Bu dönem okulöncesi dönem olarak düşünülebilir.

- Geçiş Dönemi: Bu dönemde öğrenme stratejileri kazanılmış durumdadır; ancak öğrenmeyi artırmak için kendilinden kullanılmaz. Öğrenciler bu dönemde yetişkinler tarafından dışsal öğretim yoluyla öğrenme stratejilerini kullanabilirler. Bu düzey ilkokul yıllarını içerir.

- Son Dönem: Bu dönemde öğrenme stratejileri kazanılmış durumdadır ve yetişkin öğretime gerek kalmadan uygun şekilde kullanılabilir. Ayrıca bu düzeyde çocuklar stratejilerini kendi öğrenme hedeflerine göre düzenleyebilirler. Bu düzey stratejiye bağlı olmak üzere ortaokul ve lise yıllarını ve yetişkinliği kapsamaktadır.

Öğrenme stratejilerinin eğitimciler tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırıldığından bahsetmiştik. Yukarıda bazı eğitimcilerin sınıflandırmalarından

örnekler vermeye çalıştık. Araştırmamın alt problemlerinde yer alan ve araştırmamın temelini oluşturacak olan öğrenme stratejileri Senemoğlu tarafından yapılan sınıflama ile ilgili olduğundan bundan sonraki bölümde bu sınıflama üzerinde durulacak ve bu sınıflama ile İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kullandıkları ya da kullanabilecekleri stratejilerin neler olabileceğine yer verilecektir.

Senemoğlu (1997: 562-579) öğrenme stratejilerini içsel süreçlere göre ele almış ve altı grupta açıklamıştır. Bunlar:

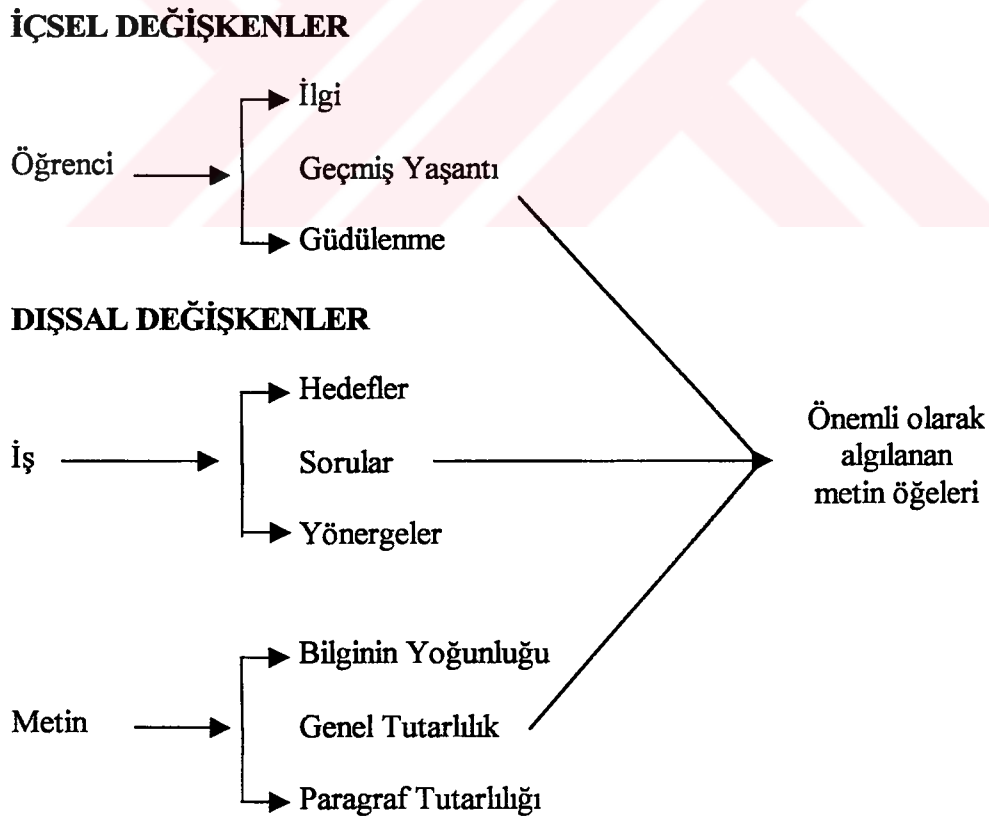
1. Dikkat stratejileri,
2. Kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejiler,
3. Anlamlandırmayı (Kodlamayı) güçlendirici stratejiler,
4. Geri getirmeyi (Hatırlamayı) artırıcı stratejiler,
5. Güdülemeyi artırıcı stratejiler,
6. Yürütücü biliş stratejileridir.

DİKKAT STRATEJİLERİ

Öğrenme-öğretme sürecindeki öğrenci kendisine sunulan bilgileri kullanacağı öğrenme stratejileriyle alabilir. Öğretim etkinliklerinin birincisi, öğrencinin dikkatini öğrenilecek konuya çekmektir. Dikkat en genel anlamıyla “zihinsel bir faaliyetin odaklaşmasıdır” (Matlin 1989: 52). Senemoğlu (1997: 562)’a göre kendi kendisinin öğrenmesini sağlayacak öğrenci, öğreneceği hedefe bağlı olarak, bir çok dikkat çekme stratejilerinden birini kullanarak dikkatini öğrenilecek hedef üstünde yoğunlaştırabilir. Anahtar sözcüklerin ya da temel fikirlerin altını çizme öğrencinin dikkatini öğrenilecek bilgi üstünde yoğunlaştırma yollarından biridir. Altını çizme, öğrencinin dikkatini önemli noktalarda toplamasını sağlamakla birlikte, bu stratejilerin küçük yaşlarda etkili olarak kullanılamadığı gözlenmiştir. Altını çizme stratejisinin etkili olarak kullanılabilmesi için, önemli bilginin önemsiz bilgiden ayırt

edilmesi gerekir. Küçük yaşlardaki öğrenciler, önemli bilgiyi önemsizden ayır etmekte güçlük çekmeleri nedeniyle bu stratejiyi kendi kendilerine etkili olarak kullanamamaktadırlar. Öğrenmenin meydana gelebilmesi için, fiziksel olarak satırların altını çizme yeterli değildir. Çünkü, önemli bilgiyi önemsizden ayırt etme, bilgiyi anlamayı gerektirir. Okuduğu metni anlayabilen birey, ancak önemli bilgiyi seçerek altını çizebilir.

Öztürk (1995: 31)'e göre Reynolds ve arkadaşları dikkat stratejisini kullanan öğrencilerin üç farklı işlemi yerine getirmeleri gerektiğini ifade etmektedirler. Bunlar; 1) metindeki öğelerden hangilerinin önemli ve hangisinin önemsiz olduğuna karar verme, 2) önemli öğeler üzerinde odaklaşma, 3) önemli öğeleri öğrenmedir. Önemli bilginin belirlenmesinde içsel ve dışsal değişkenlerin önemi büyüktür. Bu değişkenler, Öztürk (1995: 32)'e göre Reynolds ve arkadaşları tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

Şekil 1.3. Reynolds ve arkadaşları tarafından geliştirilen **önemli bilginin belirlenmesinde etkili olan değişkenler** (Aktaran: Öztürk 1995: 32).

Senemoğlu (1999: 12-16)'na göre öğrenme, dikkat süreciyle başlar. Öğrenmede ilk adım dikkat etmedir. Dikkat, gerek bireyin bilinçli içsel süreçleri, gerekse çevresel uyarıcılar tarafından kontrol edilir. Öğrencinin dikkatini çekmede kullanılabilecek çevresel uyarıcılar da şu şekilde sıralanabilir; (a) fiziksel uyarıcılar, (b) aykırı uyarıcılar, (c) duyuşsal uyarıcılar, (d) emir verici uyarıcılar.

Dikkati çekmede kullanılan bir diğer öğrenme ya da çalışma stratejisi de *metin kenarına not almadır*. Metin kenarına alınan notlar, yuvarlak içine alınan bilinmeyen sözcükler, önemli fikri belirtmek üzere satırın yanına konan yıldızlar, anlaşılmayan ya da tutarlı olmayan cümlelerin ya da paragrafın yanına konan soru işaretleri, paragrafın yanına gösterilen işaretler, benzerlik ve farklılıkları belirten notlar gibi işaretler ve açıklamalar, öğrencinin dikkatini belirli noktalara yoğunlaştırmasını, önemli bilgi üzerinde odaklaşmasını ve daha hızlı bir biçimde tekrar etmesini sağlar. Metin yanına yazılan bu açıklama ve işaretler, öğrenci için bir bakıma ikinci okumada paragrafla ilgili bir organize edici bilgi niteliği de taşır (Senemoğlu 1997: 563).

Dikkat stratejisi, öğrencinin kendisine sunulan uyarıcılara yoğunlaşması olarak tanımlanabilir. Dikkat, bireyin çevresinde gelişen olaylardan birine biyolojik ve psikolojik olarak odaklanmasıdır diyebiliriz. Öğrenme-öğretme ortamı olan sınıfta öğrencilerden istenen, hedef davranışlara yoğunlaşması ve öğrenmelerini gerçekleştirmeleridir. Sınıf ortamında öğrencilerin dikkatini hedef davranışlar üzerine çekmenin bir çok yolu vardır. Bunlardan biri; öğretmenin derse başlamadan önce kazandıracığı hedef davranışa uygun olarak kendi başından geçmiş ya da geçmemiş hikaye, anı ve masal anlatması ya da bir olayı dramatize ettirmesi olabilir. Bir diğer dikkati çekme yolu ise; öğretmenin anlatmakta olduğu konu içinde geçen önemli yerleri daha yüksek ya da daha alçak sesle söylemesi olabilir. Genel olarak sınıf ortamları incelendiğinde, öğrenmeyi sağlama işi ve buna bağlı olarak öğrencilerin dikkatlerini öğrenilecek hedef davranışlar üzerine çekmek, öğretmenin yapması gereken işlerden olarak bilinmektedir. Fakat unutmamak gerekir ki, öğrenme işinin gerçekleşebilmesi için öğrencinin öğrenme sürecinde aktif olması gerekmektedir. Öğretmenin dışarıdan dikkati çekme uğraşları bazen bir çok öğrenci

için yeterli olamamaktadır. Bu nedenlerden dolayı dikkati çekme işlemini öğretmenin yapmasının yanında öğrencilerin de kendilerinin dikkat süreçlerini yönlendirmelerini öğretmek gerekebilir. Bu da; öğrencilere öğrenme-öğretme sürecinde dikkatlerini nasıl öğrenme materyali üzerinde yoğunlaştırabileceklerini öğretmekle yani öğrenme stratejilerinden dikkat stratejilerini öğretmekle mümkün olabilir. İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin kullanabilecekleri bazı dikkat stratejilerini aşağıdaki şekillerde olabilir:

İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler dikkat stratejilerini kullanırlarken aşağıdaki işlemleri yapabilirler;

1. Öğretmen konuyu anlatırken, anlatılan konuda geçen bilgiler ile bir önceki sınıfta öğrendiği bilgiler arasındaki benzerlik ve farklılıkları bulmaya çalışabilir.

Örneğin; Haritanın Yönleri konusu işlenirken, 3. sınıfta işlenen Yönler konusu ile bu konu arasındaki benzerlikler bulunarak öğrenme gerçekleştirilebilir.

2. Öğrenciler, konu anlatılırken kitapta öğretmenlerinin önemli dediği yerlerin altını çizebilirler.

Örneğin; Ailemiz konusu işlenirken öğretmenin Aile kavramını vermeden önce öğrencilere beni dikkatlice dinleyin demesi ve tanımlı yapmasının ardından, öğrencinin kitaptan Aile kavramını bulup altını çizmesi gibi.

3. Öğrenciler, öğretmenlerinin önemli dediği yerlerde kitaptan önemli yeri bulup, bu yerlerin başına kendilerince anlamlı işaretler koyabilirler ya da önemli paragrafı çerçeve içine alabilirler.

Örneğin; Plan kavramı anlatıldığında bu kavramın başına aşağıdaki gibi işaretler konulabilir.

***Plan, bir evin, bir mahallenin veya bir kentin kuş bakışı görünüşünün belli bir oranda küçültülerek bir düzlem üzerine çizilmiş şeklidir.

● ● ● Plan, bir evin, bir mahallenin veya bir kentin kuş bakışı görünüşünün belli bir oranda küçültülerek bir düzlem üzerine çizilmiş şeklidir.

● Plan, bir evin, bir mahallenin veya bir kentin kuş bakışı görünüşünün belli bir oranda küçültülerek bir düzlem üzerine çizilmiş şeklidir. ●

(Plan, bir evin, bir mahallenin veya bir kentin kuş bakışı görünüşünün belli bir oranda küçültülerek bir düzlem üzerine çizilmiş şeklidir.)

Bununla birlikte önemli bir paragraf aşağıdaki gibi çerçeve içine alınabilir.

Aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan bir toplumsal kurumdur. Aile bireyleri birbirine kan bağı ile bağlıdır. Bu bireyler, karşılıklı hak ve ödevlere sahiptir. Aile toplumun en küçük birimidir. Aileler bir araya gelerek toplumu oluşturur.

4. Öğrenciler sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not alarak, not aldıkları yerleri tekrar okuyabilirler.

5. Öğrencilere daha önceden kazandırılacak bir alışkanlıkla, öğretmen konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinleyebilirler.

6. Öğrenciler, ders sırasında anlayamadıkları kelime ya da kavramları defterlerine yazarlar ve derste ya da dersten sonra öğretmenlerine sorabilirler.

İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler dikkat stratejilerini kullanırlarken aşağıdaki işlemleri yapabilirler;

1. Öğretmen konuyu anlatırken, anlatılan konuda geçen bilgiler ile bir önceki sınıfta öğrendiği bilgiler arasındaki benzerlik ve farklılıkları bulmaya çalışabilir.

Örneğin; Karahanlı devletinin kuruluşu konusu işlenirken 4. sınıftaki ilk Türk Devletlerinin kuruluşları ile bu konu arasındaki benzerlikler bulunarak öğrenme gerçekleştirilebilir.

2. Öğrenciler konu anlatılırken kitapta öğretmenlerinin önemli dediği yerlerin altını çizebilirler.

Örneğin; Vatan ve Vatan Sevgisi konusu işlenirken öğretmenin Vatan kavramını vermeden önce öğrencilere beni dikkatlice dinleyin demesi ve tanımlı yapmasının ardından, öğrencinin kitaptan Vatan kavramını bulup altını çizmesi gibi.

3. Öğrenciler, öğretmenlerinin önemli dediği yerlerde kitaptan önemli yeri bulup, bu yerlerin başına kendilerince anlamlı işaretler koyabilirler ya da önemli paragrafı çerçeve içine alabilirler.

Örneğin; Erozyon kavramı anlatıldığında bu kavramın başına aşağıdaki gibi işaretler konulabilir.

***Erozyon, toprağın tarım yapılan üst tabakasının, su veya rüzgarların etkisiyle aşınıp taşınmasıdır.

● ● ● Erozyon, toprağın tarım yapılan üst tabakasının, su veya rüzgarların etkisiyle aşınıp taşınmasıdır.

● Erozyon, toprağın tarım yapılan üst tabakasının, su veya rüzgarların etkisiyle aşınıp taşınmasıdır. ●

(Erozyon, toprağın tarım yapılan üst tabakasının, su veya rüzgarların etkisiyle aşınıp taşınmasıdır.)

Bununla birlikte önemli bir paragraf aşağıdaki gibi çerçeve içine alınabilir.

Gürültünün insanlar üzerindeki etkilerini şöyle sıralayabiliriz;

- Sağlığa neden olur.
- İş verimliliğini azaltır.
- Yorgunluk ve sinirlilik yaratır.
- Dikkati dağıtır.
- Uyku düzenini bozar.

4. Öğrenciler sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not alarak, not aldıkları yerleri tekrar okuyabilirler.

5. Öğrencilere daha önceden kazandırılacak bir alışkanlıkla, öğretmen konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinleyebilirler.

6. Öğrenciler, ders sırasında anlayamadıkları kelime ya da kavramları defterlerine yazarlar ve derste ya da dersten sonra öğretmenlerine sorabilirler.

KISA SÜRELİ BELLEKTE DEPOLAMAYI ARTIRAN STRATEJİLER

Bilgiyi işleme modelinde kısa süreli belleği açıklarken bilginin burada kalış süresinin ve aldığı bilgi miktarının sınırlı olduğundan söz etmiştik. Bu sınırlılıkları en aza indirmek için kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejiler kullanılmalıdır. Bu stratejiler zihinsel (örtük) tekrar ve gruplama stratejileridir.

Zihinsel Tekrar Stratejileri

Weinstein ve Mayer (1986: 316)'e göre tekrar stratejileri, öğrencinin öğrenme sırasında sunulan materyali ezberden okumasını ve isimlendirmesini içermektedir. Bu stratejinin amacı bilgilerin uzun süreli belleğe aktarılmasında bilgilerin seçilmesi ve kazanılması olabilir. Bilgiyi işleme kuramcılarına göre bilginin kısa süreli bellekte saklanma süresi en fazla 20 saniye olarak ifade edilmektedir. Ancak bu süre tekrarlar yoluyla uzatılabilir.

Zihinsel tekrar stratejileri, örneğin bir dizi ülkenin başkentini tekrar etme ya da kitaptaki bilgiyi aynen tekrar etme vb stratejileridir. Zihinsel tekrar stratejileri bilgiyi, daha sonra uzun süreli belleğe yerleştirmek için gerekli olan ileri işlemlere hazır halde tutmayı sağlar. Bilgiyi bellekte tutmak için tekrar etme stratejilerini çocukların çok küçük yaşlarda da kullanabildikleri gözlenmiştir. Bilgiyi olduğu gibi sadece tekrar tekrar okumak ya da söylemek bilgiyi kısa süreli bellekte bir müddet canlı tutmakla birlikte, anlamlandırılıp uzun süreli belleğe gönderilmediği takdirde geri

getirilmesi oldukça zor olmaktadır (Senemoğlu 1997: 564-565). Kiewra ve diğerlerine göre tekrarlama bireye, sunulan bilgileri birden fazla işleme olanağı verdiğinden daha fazla öğrenme sağlar (Aktaran: Oğuz 1999: 14). Buna göre, zihinsel tekrar stratejileri, öğrencinin öğrenmek zorunda olduğu bilgi ya da bilgi kümelerini zihinsel olarak tekrarlama şeklinde tanımlanabilir.

Gruplama Stratejisi

Kısa süreli bellekte bilginin kalış süresinin az olmasının yanında bir de bilginin miktar olarak da sınırlılığı söz konusudur. Kısa süreli bellek aynı anda ortalama 7 ± 2 birimlik bilgiyi alabilmektedir (Özdemir ve Yalın 2000: 7). Bilgiyi gruplayarak birim sayısını azaltmak, kısa süreli belleğin kapasite sınırlılığını azaltmanın bir yolu olabilir.

Öğretmenler, öğrencilere kısa süreli belleğin kapasitesini etkili bir şekilde kullanabilmeleri için gerekli uyarıları yapmalıdırlar. Bu uyarılardan biri, ders sırasında kısa süreli bellekte tutulması gereken bilginin zihinsel olarak tekrar edilmesi, diğeri de sunulan bilginin anlamlı bütünler oluşturacak şekilde gruplanarak hatırlanmasıdır (Senemoğlu 1997: 300). Erden (1996: 81-84)'e göre, gruplama yapılırken, bilgi birimleri arasında mantıksal bir bağ kurmaya çalışılmalıdır. Bunun için aşağıdaki teknikler önerilmektedir:

- Bilginin ortak özelliklerine göre sınıflanması,
- Kronolojik sıralama,
- Bilgi birimlerinden hikaye ya da cümle oluşturma,
- İlk harflerle anlamlı sözcük üretme,
- Şarkılar.

Gruplama stratejileri, öğrencinin öğrenilecek olan bilgi kümelerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar yaparak uzun süreli belleğe yerleştirecek şekle getirmesi

olarak tanımlanabilir. İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler gruplama stratejilerini kullanırlarken aşağıdaki işlemleri yapabilirler:

1. Anlatılan konuda geçen bilgiler ortak özellikleri itibariyle sınıflandırılabilir.

Örneğin; İlimiz ve bölgemizde ekonomik hayat konusu işlenirken konunun içinde geçen tarım, hayvancılık, su ürünleri gibi konuları bir arada düşünülür ve bunların ortak özelliği olan hepsinin ekonomik hayatı etkilemesi ana tema olarak düşünülür ve bilgiler bu çerçeve etrafında öğrenilebilir.

2. Olayların oluş sırası dikkate alınarak gruplama yapılabilir.

3. Öğrenilecek olan sıralı bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturulabilir.

Örneğin; İlk çağda kurulan devletleri öğrenmek için bu devletlerin baş harflerinden cümle oluşturulabilir.

“Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Urartular, İyonlular”

Hatice, Fırında Limonladığı Unu İyice pişirdi.

4. Öğrenilecek olan sıralı bilgilerin ilk harflerinden kelimeler türetilir.

Örneğin; İlimiz ve bölgemizde iklim konusu işlenirken öğrenilmesi gereken Karasal, Akdeniz ve Karadeniz iklimlerini öğrenebilmek için bu kelimelerin baş harflerinden kelime türetilir.

KAK gibi.

İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler gruplama stratejilerini kullanırlarken aşağıdaki işlemleri yapabilirler:

1. Anlatılan konuda geçen bilgiler ortak özellikleri itibariyle sınıflandırılabilir.

Örneğin; Çevre kirliliği konusu anlatılırken konunun içinde geçen hava, toprak, su ve gürültü kirliliğini bir arada düşünülür ve bunların ortak özelliği olan hepsinin: çevreyi kirletmesi ana tema olarak düşünülür ve bilgiler bu çerçevede etrafında öğrenilebilir.

2. Olayların oluş sırası dikkate alınarak gruplama yapılabilir.

3. Öğrenilecek olan sıralı bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturulabilir.

Örneğin; Birinci Dünya Savaşı'nın bitiminden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışına kadar olan zamanda hangi olayların olduğunu sırası ile öğrenebilmek için bu olayların baş harflerinden cümle oluşturulabilir.

1. Mondros Ateşkes Antlaşması,
2. Atatürk'ün Samsun'a çıkışı,
3. Amasya Genelgesi,
4. Erzurum Kongresi,
5. Sivas Kongresi.

Manisa'da Atama; Amasya'da, Erzurum'da ve Sivas'ta ne yaptığını sordular.

4. Öğrenilecek olan sıralı bilgilerin ilk harflerinden kelimeler türetilir.

Örneğin; Birinci Dünya Savaşı'nın bitiminden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışına kadar olan zamanda hangi olayların olduğunu sırası ile öğrenebilmek için bu olayların baş harflerinden kelime türetilir.

1. Mondros Ateşkes Antlaşması,
2. Atatürk'ün Samsun'a çıkışı,
3. Amasya Genelgesi,
4. Erzurum Kongresi,

5. Sivas Kongresi.

MASA ES

ANLAMLANDIRMAYI (KODLAMAYI) GÜÇLENDİRİCİ STRATEJİLER

Anlamlandırma stratejileri, öğrencilerin yeni gelen bilgileri geçmiş yaşantılarında kazandıkları bilgilerle ilişkilendirmeleri esasına dayanır (Erden ve Akman 1998: 156). Senemoğlu (1997: 565)'na göre anlamlandırma stratejileri, ön öğrenmelerin hatırlanmasını sağlama, uyarıcıları sunma ve öğrenme rehberi sağlama gibi öğretme etkinliklerinde etkili olarak kullanılabilir. Anlamlandırma stratejilerinin kullanım amacı, bireylerin öğrenecekleri yeni bilgileri, daha önce öğrenmiş oldukları bilgilerden hareketle anlam vermeleri, bunları zihinlerinde kendilerine ait yorumlarla saklamaları ve bu bilgileri hatırlamak üzere uzun süreli belleğe göndermeleridir diyebiliriz. Erden (1996: 85) anlamlandırma stratejilerini iki gruba ayırmaktadır. Bunlar; yeni gelen bilgiler hakkında görsel imaj oluşturma ve içeriğin geçmiş yaşantılarla ilişkilendirilmesi şeklinde ifade edilmektedir.

Anlamlandırma stratejileri, öğrenilecek bilginin basit ya da karmaşık olmasına göre de iki grupta ele alınmaktadır. Basit bilgilerin kazanılmasında kullanılan stratejilere temel anlamlandırma stratejileri, daha karmaşık bilgilerin kazanılmasında kullanılan stratejilere ise karmaşık anlamlandırma stratejileri denilebilir. Senemoğlu (1999: 31,32)'a göre basit bilgilerin öğrenilmesinde bellek destekleyici öğrenme stratejileri kullanılabilir. Daha karmaşık öğrenme hedeflerine (kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme) ulaşmak için; benzetimler, not tutma, özetleme, anahtarları belirleme, bilgiyi şematize etme (bilgi haritası çıkarma), bilgiyi tablolama gibi örgütlenme stratejilerini etkili olarak kullanabilirler. Weinstein ve Mayer (1986: 320-321) ise anlamlandırma stratejilerinde; zihinsel imgeler oluşturma, anahtar sözcük ve bellek destekleyiciler kullanma, kendi kelimeleriyle özet çıkarma, benzerlikler kurma, soruları yanıtlama ve kendi düşünceleriyle not alma gibi etkinliklerin kullanılabileceğini ifade etmektedir. Anlamlandırma stratejilerinde aşağıdaki teknikler kullanılmaktadır.

Örtük ve Açık Tekrar

Kısa süreli bellekte depolamayı artıran strateji tekniklerinden olan tekrar tekniği, anlamlandırma stratejilerinde de kullanılmaktadır. Bilgilerin sesli ya da zihinsel olarak tekrar edilmesine örtük ve açık tekrar stratejisi diyebiliriz. Senemoğlu, Gömleksiz ve Üstündağ (1999: 18)'a göre tekrar etmede zamanlamanın çok önemli bir yeri vardır. Öğrenme ve hatırlama açısından aralıklı olarak yapılan tekrarlar, bir defada yoğun olarak yapılan tekrarlardan daha etkilidir. Örneğin; bir şiiri bir defada oturup bütününü ezberlemek yerine, her gün bir kaç dakika çalışarak ezberlemek daha kalıcıdır.

Bununla birlikte daha karmaşık bilgilerin öğrenilmesinde farklı tekrar stratejileri kullanılmaktadır. Karmaşık tekrarlama stratejileri kullanılırken yararlanılan teknikler Erden (1996: 86) tarafından aşağıdaki gibi açıklanmaktadır.

a. Tekrar okuma: Bu tekniği kullanan öğrenciler bir metni çalışırken, metni olduğu gibi birkaç kez okurlar. Yapılan araştırmalar bu tekniğin diğer hatırlama stratejilerine göre daha etkisiz olduğunu göstermektedir.

b. Sesli anlatma: Okunan materyalin sesli olarak anlatılması esasına dayanır.

c. Bilgileri olduğu gibi not alma: Bu teknikte öğrenciler okudukları metnin bir kısmını ya da tümünü hiçbir değişikliğe uğratmadan defterlerine yazarlar. Bu tekniğin etkililiği, not alınan kısmın kısa olmasına, önemli bilgi içermesine ve notların tekrar gözden geçirilmesine bağlıdır.

d. Altını çizme: Bu tekniği kullanan öğrenciler bir metni çalışırken önemli olarak algıladıkları yerlerin altını çizerler. Tekniğin başarısı not almada belirtilen şartlara bağlıdır.

Kodlama / Anlamlandırma

Kodlama, çalışan bellekteki bilginin uzun süreli bellekte var olan daha önceden öğrenilen bilgilerle ilişkilendirilerek, uzun süreli belleğe aktarılma sürecine

denilebilir. Senemoğlu (1997: 302)'na göre kodlamada, gelen yeni bilgiyi var olan eski bilgilerle tamamlama, anlamlandırma, örgütlenme söz konusudur. Şema kuramcılar yeni bilginin, uzun süreli bellekte halihazırda var olan örgütlenmiş bilgi içine yerleştirildiğini ya da eklendiğini belirtmektedirler. Öğrenme sürecinde bilgiyi işleme bakımından önemli olan nokta ise, yeni bilginin geçmiş bilgi ile ilişkilendirilme, bağlanma, eklenme biçimidir. Yani, bilgi her zaman etkili bir şekilde ilişkilendirilmemektedir. Anamlı kodlama, bilginin uzun süreli bellekten geriye getirilerek çok değişik durumlarda etkili bir şekilde kullanılmasıdır.

Eklemlleme

Eklemlleme, bilginin anlamlılığını artırmak üzere, bilgi bütünüünün parçaları arasındaki bağıntı, çağrışım sayısını artırma sürecidir. Eklemlleme yeni alınan bilgi ile uzun süreli bellekte halihazırda bulunan bilgi arasındaki ilişki kurulduğu, bağıntı sağlandığında oluşur. Yeni bilgiyi anlamlandırmak için, yeni bilgiyle ilgili daha önce kazanmış olduğumuz, uzun süreli bellekteki şema kullanılır. Var olan şemadan gerekli bilgi çekilerek yeni bilgiyle bağlantıları kurulup, yeni bilgiye anlam yüklendiği gibi, eski bilginin anlamı da genişletilir. Eklemlleme genellikle otomatik olarak farkında olmadan yapılır (Senemoğlu 1997: 312).

Senemoğlu (1997: 566)'na göre eklemlleme stratejilerinden en önemlisi benzetimler kurmadır. Benzetimler, yeni bilginin daha önceden bilinen eski bilgi ile yeni bilgiyi somut olarak açıklamamıza yardım eder. Yeni bilginin, eski bilgiyle benzerliklerini bularak ilişkilerini kurmamızı ve yeni bilgiyi anlamamızı sağlar.

Öğretme ve öğrenme sürecinde uygulanabilecek eklemlleme etkinlikleri Senemoğlu (1997: 313-315)'na göre aşağıdaki basamaklardan oluşmaktadır:

- Ön öğrenmelerin hatırlanması,
- Sınıftaki mesajların açıklığı, uyumu, örgütlenme biçimi, öğrencilerin oturuş düzeni eklemllemenin niteliğini artırır ya da sınırlandırır,

- Eklemlene ağları ve şemaları,
- Benzetimler.

Örgütleme

Örgütleme stratejilerinde, öğrencinin yeni bilgileri, ön bilgilerini kullanarak kendisi için daha anlamlı olacak biçimde yeniden yapılandırması söz konusudur. Bu stratejinin taktik ve öğrenme etkinlikleri olarak özellikleri; benzerlik ve farklılıklarına göre gruptama, karşılaşılan bilgi bütünü anlamlı öğelere ayırma, bir metin içerisindeki temel, yardımcı noktaları ve bunlar arasındaki ilişkileri gösterme gibi durumlar sayılabilir. Örgütleme stratejilerinin en temel düzeyi madde ya da olguların taksonomik olarak sınıflandırılmasıdır (Demirel 1999: 130).

Sünböl (1998: 34)'e göre Cook ve Mayer etkili bir örgütleme süreci için on tane kriterin gerçekleşmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bunlar;

- Tamlık,
- Genel bir format,
- Uygunluk,
- Yazılış tarzı, üslup,
- Karmaşık ve fazla olan bilgiyi azaltma,
- Önemli fikirleri içermesi,
- Ayrıntılarda sadelik,
- Düşünme düzeyini olumlu yönde etkilemesi,
- Organizasyon ve bütünlüğe sahip olması ve
- Örneklerin kullanılmasıdır.

Örgütleme stratejileri, öğrencinin yeni materyali anlamlandırma düzeyini yükseltici stratejilerdir. Örgütleme stratejileri; not alma, özetleme ve uzamsal

temsilciler oluşturma gibi etkinliklerle öğrencilerin bilgiyi kendine göre yeniden organize ettiği öğrenme stratejileridir. Weinstein ve Mayer (1986: 317)'e göre bu strateji; materyaldeki değişik örnekler arasındaki ortak özellikleri gruplamayı, verilen kelimeleri anlam bütünlüğü içinde sıraya koymayı ve karışık bilgiyi yeniden düzenlemeyi içerir.

Not Alma

Not alma değişik stratejiler için kullanılabilen bir tekniktir. Bu teknik dikkat, eklemlleme ve örgütlenme stratejilerinde kullanılabilir. Not almanın öğrenciler açısından, öğrenecekleri bilgiyi daha sonra tekrar etme ve gözden geçirme işlemlerinde etkili olduğundan daha önceki bölümlerde söz etmiştik.

Di Vesta ve Gray (1972: 8-14), not almanın iki temel işlevinin olduğunu, bunların kodlama ve dışsal depolama olduğunu belirtmektedirler. Buna göre kodlama, bilginin daha anlamlı ve kullanılabilir şekillere (formlara) dönüştürülmesi, depolama ise daha sonraki çalışmalar için bilginin dış korumasıdır. Bilgilerin not alınması, daha sonraki çalışmalarda öğrenciye bilgiyi öğrenmesinde, tekrarlamasında ve anlamlandırmasında etkili olarak kullanılabilmesine yardımcı olacağı söylenebilir.

Özetleme

Öğrencilerin yazılı materyali özetlemesi, etkili çalışma ya da öğrenme stratejilerinden birisidir. Özetleme; öğrencinin, bilgiyi anlamlandırmasına ve uzun süreli belleğe anlamlı olarak yerleştirmesine yardım etmektedir. Çünkü özetleme öğrenciyi; anlamak için okumaya, önemli fikirleri ayırt etmeye ve bilgiyi kendi sözcükleriyle ifade etmeye yönlendirmektedir. Özetlemenin gereği olan bu ilkeler, bilginin yeniden örgütlenmesini ve anlamlandırılmasını sağlamaktadır (Senemoğlu 1997: 569).

Slavin özetlemenin önemini şu şekilde açıklamaktadır; özet yazma ya da bir dersi özetleme, yalnızca derste not almaktan daha iyi bir çalışma yöntemidir. Çünkü

özetleme, öğrencinin özetlenecek materyali yeniden örgütlemesini gerektirmektedir (Aktaran: Gömleksiz 1997: 10).

Öztürk (1995: 38)'e göre Kintsch ve Van Dijk özetlemeye temel olacak altı basamaklı bir kurallar takımı geliştirmişlerdir. Bu basamaklar şu şekilde ifade edilmektedir;

- Metindeki önemsiz bilgiyi atma,
- Metindeki fazla bilgiyi atma,
- Madde listeleri için kapsayıcı (superordinate) genel kavramlar ortaya koyma,
- Bir seri olayı, kapsayıcı bir kavramla açıklama,
- Merkezi bir cümle (ana fikri açıklayan) seçme,
- Merkezi bir cümle yoksa onu oluşturma.

Uzamsal Temsilciler Oluşturma

Bilgiyi hiyerarşik bir biçimde şematize etme, konunun ana hatlarını çıkarma, kavram haritası (şeması) ve ağı oluşturma etkili örgütleme stratejilerinden olarak ifade edilebilir.

Çizelge, Tablo ve Matrisler

Konuyla ilgili genel çerçeveyi veren çizelge, tablo ve matrisler öğrenilecek olan bilgilerin yapılandırılmasında, örgütlenmesinde ve böylece anlamlandırılmasında kullanılan tekniklerden birisidir diyebiliriz. Senemoğlu (1997: 308-309) duysal kayıt, kısa süreli bellek ve uzun süreli belleğin özelliklerini bir matris örneği ile açıklamaktadır. Bu matris aşağıdaki gibi şekillendirilmiştir.

ÖZELLİKLERİ	BELLEK TÜRLERİ		
	Duyusal Kayıt	Kısa Süreli Bellek	Uzun Süreli Bellek
<i>Bilgi girişi</i>	Çevredeki tüm uyarıcılar	Dikkat ve seçici algı süzgecinden geçen bilgi	Kısa süreli bellekte tekrar edilen ve kodlanan bilgi
<i>Bilginin kalış süresi</i>	Yarım saniyeden dört saniyeye kadar	Tekrar edilmediği takdirde en fazla 20 saniye	Sürekli olarak kaldığı düşünülmektedir
<i>Kapasitesi</i>	Sınırsızdır	Çok küçüktür (7±2 birim olduğu ifade edilmekle birlikte üç birim olduğu da savunulmaktadır)	Sınırsız olduğu düşünülmektedir
<i>Bilginin biçimi</i>	Alınan uyarıcıların aynı kopyası	Sözel, görsel ve muhtemelen anlamsal	Büyük ölçüde anlamsal, görsel ve sözel şemalar, önerme ağları
<i>Geriye getirme</i>	Mümkün değil	Tekrar etme ve otomatik geri getirme	Geriye getirme ipuçlarına, temsil etme ve örgütlemeye dayanır

Şekil I.4. Çizelge, Tablo ve Matris Örneği (Senemoğlu 1997: 309).

Hiyerarşik Yapılar

Örgütlemenin bir başka şekli de hiyerarşik yapı oluşturmaktır. Hiyerarşik yapı oluşturma temeline, var olan geniş çerçeveli bir kavramın içine yeni bir kavramın yerleştirilmesidir diyebiliriz. Senemoğlu (1997: 309-310)'na göre Gagné, öğretim materyali geliştirme yolu olarak, hiyerarşik yapı oluşturma üzerinde durmuştur. Gagné'ye göre hiyerarşik yapı, basit fikirler ve kavramlardan karmaşık kavramlara, ilkelere doğru sıralanan aşamalı bir yapıdır. Öğretim materyalinin aşamalandırılmasının etkililiğine ilişkin araştırmalar, hiyerarşik yapı oluşturmaya teşvik edici niteliktedir. Gerek Gagné, gerekse Ausubel genel ilkelerin özel fikirleri kapsadığını düşünmekte ve bu önermenin de bilgiyi daha anlamlı hale getirmede kullanılabileceğini savunmaktadırlar.

Anahatları Oluşturma

Anahatları oluşturma öğrencinin öğreneceği konudaki temel fikir ve yan fikirler arasındaki ilişkileri görmesi için yaptığı etkinliklerdir diyebiliriz. Bu

etkinliğin kullanılması için öğrencinin öğrenecek olduğu konuda geçen ana başlıklar ile alt başlıkları çıkarması ve bunlar arasındaki ilişkiyi kurması gerekmektedir.

Sematize Etme(Haritalama)

Şemalar, fikirler arasındaki ilişkilerin görsel temsilcileri olduğundan, belli bir konuda hangi fikirlerin en temel fikir olduğunu, diğerleriyle nasıl ilişkilendirildiğini açık olarak görmemize ve bilgiyi anlamlandırmamıza yardım eder (Senemoğlu: 1999: 41). Şema oluşturmada izlenen iki farklı yol, kavram haritaları ve bilgi haritaları olarak düşünülebilir.

Kavram Haritaları

Kavram haritaları tek bir kavramın aynı kategorideki diğer kavramlarla ilişkisini belirten somut grafiklerdir. Kavram haritaları için, öğrencilerin öğrenmeleri gereken kavramların neler olduğu ve bu kavramlar arasında nasıl bir bağ kurulacağını gösteren planlama düzenekleri olarak düşünülebilir. Joseph Novak’a göre “İyi bir müfredat tasarısı, öncelikle bir bilgi alanındaki kavramların analizini, daha sonra da bu kavramlar arasında hangilerinin en genel ve birincil, hangilerinin daha özel ve ikincil olduğunu ortaya koyan ilişkileri kapsamaktadır.” (Kaptan 1999: 108).

Ezber yerine anlamlı öğrenmeyi gerçekleştiren kavram haritaları düşünmeyi örgütlemeyi sağlamaktadır. Kavram haritaları öğrenciler tarafından hazırlandığı zaman öğrencileri bir ders konusunda geçen kavramları bulmaya ve onları ilişkilendirmeye zorlamaktadır. Öğrenciler kendi kendilerine ders konularının anlamlı bir biçimde öğrenilmesini öğrenmektedirler (Demirel 2002: 124-125).

Son yıllarda, kavram haritaları öğretmenler için çok yararlı öğretme ve değerlendirme stratejisi haline gelmiştir. Kavram haritalarını üstün kılan yararları Kaptan ve Korkmaz (1999: 22) tarafından aşağıda gibi sıralanmıştır:

1. Kavram haritası yöntemini diğerlerinden üstün kılan öncelikli avantajı, esas fikirlerin görsel sunumunu elde edebilir kılmasıdır. Ancak kavram haritaları gerek öğretmenlerin gerekse öğrencilerin yarattığı bütünlerdir. Bu sebeple aynı konu ya da kavrama yönelik kavram haritaları yaratıcıların özel görüşlerini yansıttıkları için farklı farklı çizilebilir.

2. Öğrenmeyi gözle görülebilir biçimde artırır.

3. Farklı öğrenme şekillerine ve öğrenciler arasındaki diğer bireysel farklılıklara hitap eder.

4. Pek çok değişik konu, öğretim aşaması ve not seviyesi için uygundur.

5. Öğrenilmesi, öğretilmesi ve uygulanması kolaydır.

6. Kapsam temellidir.

7. Kapsam oluşturulması ve bütünleştirilmesinin değerlendirilmesinde kolaylıkla kullanılabilir.

8. Kavram haritaları, öğrenci merkezli, öğrenciyi aktif kılan yöntemdir ve öğrenciyle öğretmen tartışarak bir haritayı oluşturduklarında öğretmen öğrenci etkileşimini teşvik eder.

9. Kavramlar arasındaki doğrusal ilişkilerin tanımlanmalarına yararlı bir alternatif oluşturur.

10. Bir sistem içindeki ilişkilerin gösterilmesinde yararlı alternatiflerdir.

Bilgi Haritaları

Bilgi haritası, bir metindeki önemli sözel bilgilerin ve bu bilgiler arasındaki ilişkilerin şematik olarak gösterilme biçimidir. Bilgiyi haritalandırma metindeki bilgiyi anlamak için metni iki boyutlu olarak yapılandırılmış haritalara dönüştürme tekniklerinden biridir. Gagg ve Dansereau'ya göre; bilgi haritaları üçlü diyağramlar, akış şemaları gibi diğer uzamsal gösterimlere benzemektedir. Ancak, bilgi haritaları hiyerarşik ilişkilerin, sıralı süzgeçlerin ve diğer karmaşık ilişkilerin açıklanmasında daha geniş bir esnekliğe sahiptir (Aktaran:Görgen 1997: 29-31).

Okuduğunu Anlama (SQ4R) Stratejisi

Okuduğunu anlama stratejisi, öğrencilerin okuduğu metni anlamada kullandıkları bir stratejidir. Bu strateji SQ4R olarak isimlendirilmekte ve altı basamaktan oluştuğu ifade edilmektedir. Senemoğlu (1999: 42-43)'na göre bu basamaklar aşağıdaki gibi açıklanabilir:

1 *Gözden Geçirme (Survey)*: Öğrenci, okuma materyalini ana başlık ve alt başlıklara dikkat ederek gözden geçirir. Okuma parçasının hangi konu ile ilgili olduğunu tahmin eder.

2 *Soru Sorma (Question)*: Öğrenci, ana başlık ve alt başlıkları dikkate alarak okuma materyali ile cevaplandırılacak sorular sorar.

3 *Okuma (Read)*: Öğrenci, ana fikre dikkat ederek ve sorduğu soruların cevaplarını araştırarak materyali derinlemesine okur.

4 *Yansıtma (Reflect)*: Öğrenci okuduğu metin hakkında düşünür. Okuduğu metnin görsel imajlarını oluşturmaya çalışır. Halihazırda var olan bilgileri ile okuduğu yeni bilgiler arasındaki ilişkiyi kurmaya çalışır.

5 *Bakmadan Cevaplama (Recite)*: Öğrenci kitabı kullanmaksızın ikinci basamakta sorduğu soruları kendi kendine ya da başka birine yüksek sesle cevaplar. Metinde bulunan önemli bilgi listelerini ya da diğer olguları ezbere, sesli ya da sessiz olarak tekrar eder.

6 *Yeniden Gözden Geçirme (Review)*: Öğrenci materyale dönerek bilgiyi yeniden gözden geçirir, organize eder. Hatırlayamadığı, anlayamadığı, cevaplamakta güçlük çektiği yerleri yeniden okur ve soruları tekrar cevaplar.

Bellek Destekleyici Stratejiler

Bellek destekleyici öğrenme stratejileri de bilginin kısa süreli bellekte anlamlandırılarak uzun süreli belleğe yerleştirilmesini sağladığından, kalıcı öğrenmede ve hatırlamada önemli etkiye sahiptir. Özellikle sözcüklerin, ilkelerin,

olguların öğrenilmesi ve hatırlanmasında bellek destekleyici öğrenme stratejileri sıkça kullanılmaktadır. Örgütlenme ve eklemlene çok güçlü kodlama (anlamlandırma) türleri olmakla birlikte, bütün bilgiler örgütlenme için elverişli olmayabilir. Ayrıca bazı bilgiler de tamamıyla yeni ya da eskilerle tümünden ilişkisiz olabilir. Bu nedenle de eklemlene yoluyla kodlamak mümkün olmaz. Bu durumda anlamlı kodlama yapmak için bellek destekleyici ipuçlarını kullanmak oldukça faydalı olabilir. Bellek destekleyiciler, okul öğrenmelerinde özellikle terimleri ve olguları (kim, ne zaman, nerede sorularına cevap veren bilgi türü) kodlamak üzere geniş ölçüde kullanılmaktadır. Bellek destekleyici stratejileri iki grupta toplamak mümkündür. Bunlar imajlar ve sözel semboller olarak ifade edilmektedir (Senemoğlu 1997: 315-316, 573).

İmajlar

İmajların kullanıldığı bellek destekleyici stratejilerde bilgi, zihinsel resimler içine yerleştirilerek ya da onlarla ilişkilendirilerek kodlanır. Bellek destekleyici olarak görsel imaj oluşturma sırasında şunlara dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi, düşünülen ya da zihinsel olarak çizilen resim çok basit olmalı, gereksiz konu dışı öğelere yer verilmemelidir. İkincisi ise, imajlar hatırlamayı kolaylaştırıcı şekilde canlı ve kolay olmalıdır. İmajların kullanıldığı dört tür bellek destekleyici yöntem vardır. Bunlar; a) yerleşim yöntemi, b) zincirleme yöntemi, c) askı sözcük yöntemi, d) anahtar sözcük yöntemidir.

Yerleşim Yöntemi

Yerleşim yöntemi, bireyin yeni öğreneceği bilgileri ya da terimleri doğru sırasına göre hatırlayabilmesi için, çok iyi bildiği bir çevrede bulunan öğelerle, hatırlamak istediği bilgi ya da terimleri eşleştirmesidir. Açıkgöz (1996: 278)'e göre bu eşleştirme işleminden sonra, çevrenin planı zihinsel olarak izlenerek hatırlanmak istenen bilgi ya da terimler tekrar edilir.

Zincirleme Yöntemi

Bu yöntemde, hatırlanması gereken birinci öge ikinci öge ile ikinci öge üçüncü öge ile üçüncü öge dördüncü öge ile ilişkilendirilecek şekilde öykü haline getirilir. Öykünün birinci cümlesi birinci ögeyi hatırlatırken, ondan sonra gelen ikinci öge için ipucu olur. İkinci öge üçüncü öge için ipucudur ve zincirleme bu şekilde devam ederek ögelerin hatırlanması sağlanır (Senemoğlu 1997: 320-321).

Askı Sözcük Yöntemi

Bu yöntemin kullanılması sırasında iki işlem yapılması gerekmektedir. İlk yapılacak iş hatırlanması kolay olan eş sözcüklerin sırasıyla ezberlenmesidir. Bunun için sayılarla ses benzerliği olan sözcüklerden bir isim listesi oluşturulur. İkinci aşamada, eş sözcükler ile anımsanması gereken sözcükler eşleştirilerek, bu sözcüklerin birbirleriyle etkileşimini gösteren görsel imajlar oluşturulur (Açıkgöz 1996: 280).

Anahtar Sözcük Yöntemi

Bu yöntem, iki ya da daha fazla birim arasında bağ kurmayı sağlayacak bir imaj ya da cümle oluşturmayı içerir. Bu stratejinin amacı, öğrenilecek materyaldeki birimler arasında içsel bağlar kurma, yani yapılaştırmadır. Yapılan araştırmalar, özellikle yabancı dilde sözcük öğrenmede anahtar sözcük yöntemini kullanan öğrencilerin, hatırlama testlerinde daha başarılı olduklarını göstermektedir (Demirel 1993: 56).

Sözel Semboller

Bu teknikte, yeni bilgi önceden öğrenilen bilgi ile anlamlı bağ oluşturularak kodlanır. Senemoğlu (1997: 325) burada iki yöntemin kullanılabileceğini ifade eder. Bunlar; baş harflerle düzenleme ve kafiye oluşturmaktır.

Baş harflerle düzenleme stratejisi: Harf yerleştirme stratejilerinde iki farklı yöntem kullanılabilir. Birincisi baş harflerin birleştirilmesiyle oluşan kısaltmalar, ikincisi ise yine baş harfleriyle anlamlı cümleler oluşturmaktır.

Kafiye oluşturma: Kafiye oluşturmada öğrenilecek sözcüklerin söyleniş benzerliklerine göre gruplamalar yapılmalıdır.

İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler anlamlandırma stratejilerini kullanırken aşağıdaki işlemleri yapabilirler:

Örtük ve Açık Tekrar Stratejilerinde;

1. Öğrenci kendisinden öğrenmesi istenilen yerleri tekrar tekrar okuyabilir,
2. Öğretmenin önemli dediği yerlerde öğrenci öğrenmeyi önemli yerleri söylerken onunla birlikte sessiz olarak söylenenleri zihninden tekrar edebilir,
3. Öğretmenin önemli dediği yerleri öğrenci defterine yazabilir,
4. Öğretmenin önemli dediği yerlerde öğrenci önemli yerleri kitabından bularak altını çizebilir.

Ekleme Stratejilerinde;

1. Öğrenci ders başlamadan önce işlenecek konuya temel teşkil edecek bilgileri gözden geçirebilir,

Örneğin, İlimiz ve Bölgemizin doğal bitki örtüsü konusu işlenmeden önce, iklim konusunu gözden geçirilir.

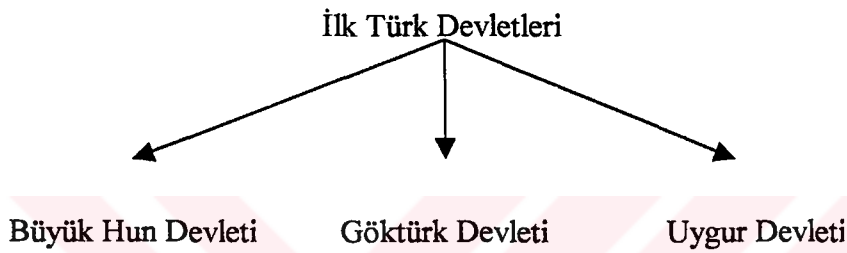
2. Öğrenci derste yeni öğrendiği bilgiler ile eski bilgileri arasındaki benzerlikleri bularak öğrenmesini anlamlandırabilir,

Örneğin, Haritanın yönleri konusu işlenirken 3. sınıftaki yönler konusu ile benzerliklerini bularak öğrenmesini anlamlandırabilir.

Örgütlenme Stratejilerinde;

1. Öğrenci kendisinden öğrenmesi istenilen kavram ya da bilgileri tablolastırarak öğrenebilir.

Örnek: Öğrenci İlk Türk Devletlerini öğrenebilmek için aşağıdaki gibi bir tablo oluşturabilir.

Şekil I.5. Bilgi ya da Kavram Tablosu Örneği (Bayram Tay).

2. Öğrenci öğrenmesi gereken bilgileri basit olandan zor olana doğru sıralayarak öğrenme işi gerçekleştirilebilir.

Örneğin, “Yurdumuzun Hangi İl ve Bölgesinde Yaşıyoruz” konusu içinde geçen il, ilçe ve köy tanımlarını en basit ve kolay olan **köy** tanımından başlayarak **ilçe**, **il** sırasıyla öğrenmesini gerçekleştirebilir.

3. Öğrenci derste anlatılacak olan konuyu daha kolay öğrenebilmek için dersten önce konunun ana ve alt başlıklarını defterine yazabilir.

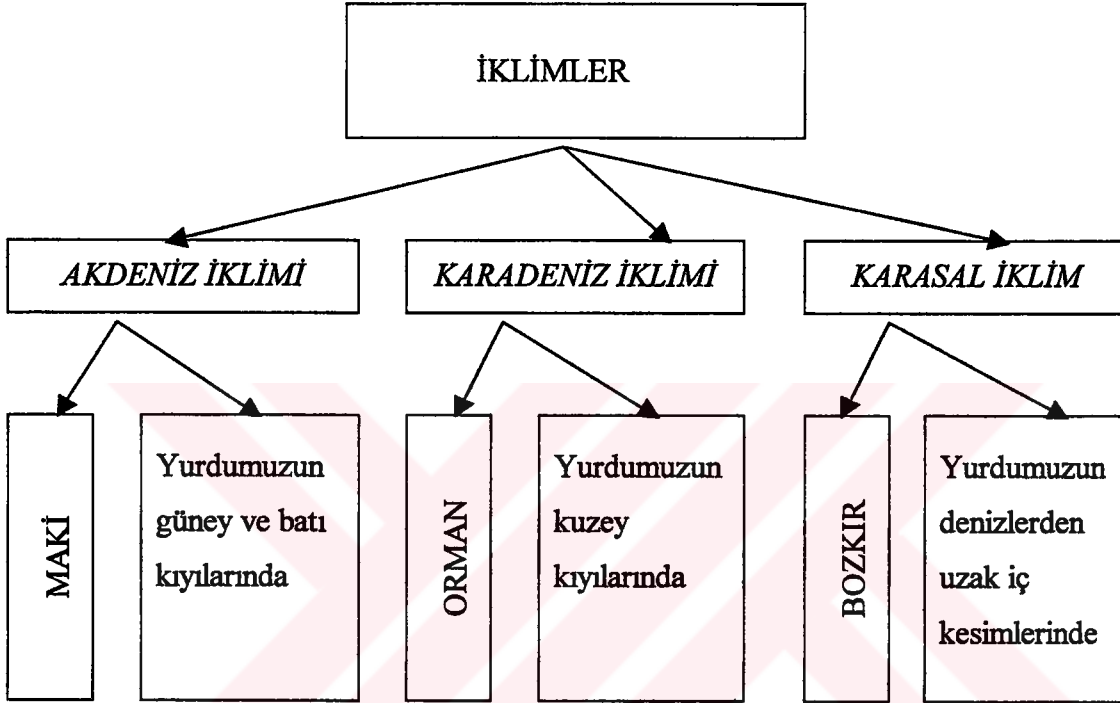
Örnek: İklim konusu işlenmeden önce deftere bu konunun ana ve alt başlıkları yazılabilir.

İklimler

1. Akdeniz İklimi
2. Karadeniz İklimi
3. Karasal İklim

4. Öğrenci öğrenmesi gereken konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenebilir,

Örnek: İklimler konusu aşağıdaki gibi kavram haritası oluşturularak öğrenilebilir.

Şekil I.6. Kavram Haritası Örneği (Bayram Tay).

5. Öğrenci ders anlatılırken anlatılan konuda geçen bilgilerden önemli olanlarını seçer ve defterine not alabilir,

6. Öğrenci derste öğrenmesi gereken temel cümleyi (bilgi kalıbını) anlatımdan ya da kitabından seçer ve bu cümleyi kendi cümleleriyle yeniden oluşturur.

7. Öğrenci ders başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarır ve dersi bu sorular çerçevesinde dinleyebilir.

Bellek Destekleyici Stratejilerinde;

1. Öğrenci öğrenmekte zorlandığı bilgileri sınıftaki eşyalara isim vererek öğrenmesini sağlayabilir.

Örnek: Öğrenci İklimleri öğrenebilmek için aşağıdaki gibi sınıftaki eşyalara isim verebilir:

Akdeniz İklimi	→	Mavi Silgim
Karadeniz İklimi	→	Yeşil Kalemliğim
Karasal İklim	→	Siyah Çantam

2. Öğrenci öğrenmekte zorlandığı konu ya da kavramlar bütününe parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluşturabilir.

Örnek: İklimler konusunda geçen kavramlar aşağıdaki gibi parçalara ayrılarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluşturulabilir,

Akdeniz iklimi **Karadeniz**'de görülmez. **Karadeniz** ikliminde ormanlar **kara** değil yeşildir. **Karasal** iklim iç bölgelerimizde görülür.

3. Öğrenci kendisinden öğrenilmesi istenilen bilgilerin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar oluşturarak öğrenmesini gerçekleştirebilir.

Örnek: İlk çağda kurulan devletleri öğrenirken aşağıdaki gibi bir kısaltma yapılabilir.

“**H**ititler, **F**rigyalılar, **L**idyahılar, **U**rartular, **İ**yonlular”

“**H**alifeliği **u**nut.” gibi.

İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler anlamlandırma stratejilerini kullanırlarken aşağıdaki işlemleri yapabilirler:

Örtük ve Açık Tekrar Stratejilerinde;

1. Öğrenci kendisinden öğrenmesi istenilen yerleri tekrar tekrar okuyabilir,
2. Öğretmenin önemli dediği yerlerde öğrenci öğrenmeni önemli yerleri söylerken onunla birlikte sessiz olarak söylenenleri zihninden tekrar edebilir,

3. Öğretmenin önemli dediği yerleri öğrenci defterine yazabilir,

4. Öğretmenin önemli dediği yerlerde öğrenci önemli yerleri kitabından bularak altını çizebilir.

Ekleme Stratejilerinde;

1. Öğrenci ders başlamadan önce işlenecek konuya temel teşkil edecek bilgileri gözden geçirebilir,

Örneğin, TBMM'nin açılışı konusu işlenmeden önce, yapılan kongreler gözden geçirilebilir.

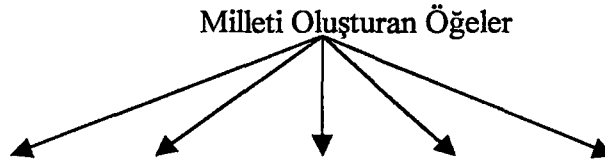
2. Öğrenci derste yeni öğrendiği bilgiler ile eski bilgileri arasındaki benzerlikleri bularak öğrenmesini anlamlandırabilir,

Örneğin, Karahanlı devletinin kuruluşu konusu işlenirken 4. sınıfta öğrendiği İlk Türk Devletlerinin kuruluşları ile bu devletin kuruluşu arasındaki benzerlikleri bularak öğrenmesini anlamlandırabilir.

Örgütme Stratejilerinde;

1. Öğrenci kendisinden öğrenmesi istenilen kavram ya da bilgileri tablolastırarak öğrenebilir.

Örnek: Öğrenci Milleti Oluşturan Öğeleri öğrenebilmek için aşağıdaki gibi bir tablo oluşturabilir.

Dil birliği Tarih Birliği Yurt birliği Kültür birliği Ülkü birliği

Şekil I.7. Bilgi ya da Kavram Tablosu Örneği (Bayram Tay).

2. Öğrenci öğrenmesi gereken bilgileri basit olandan zor olana doğru sıralayarak öğrenme işi gerçekleştirilebilir.

Örneğin, Milleti oluşturan öğeleri öğrenecek olan öğrenci bu öğeleri kitaptaki sırası ile ya da kendine en kolay gelen öğeden başlayarak öğrenmesini gerçekleştirebilir.

3. Öğrenci derste anlatılacak olan konuyu daha kolay öğrenebilmek için dersten önce konunun ana ve alt başlıklarını defterine yazabilir.

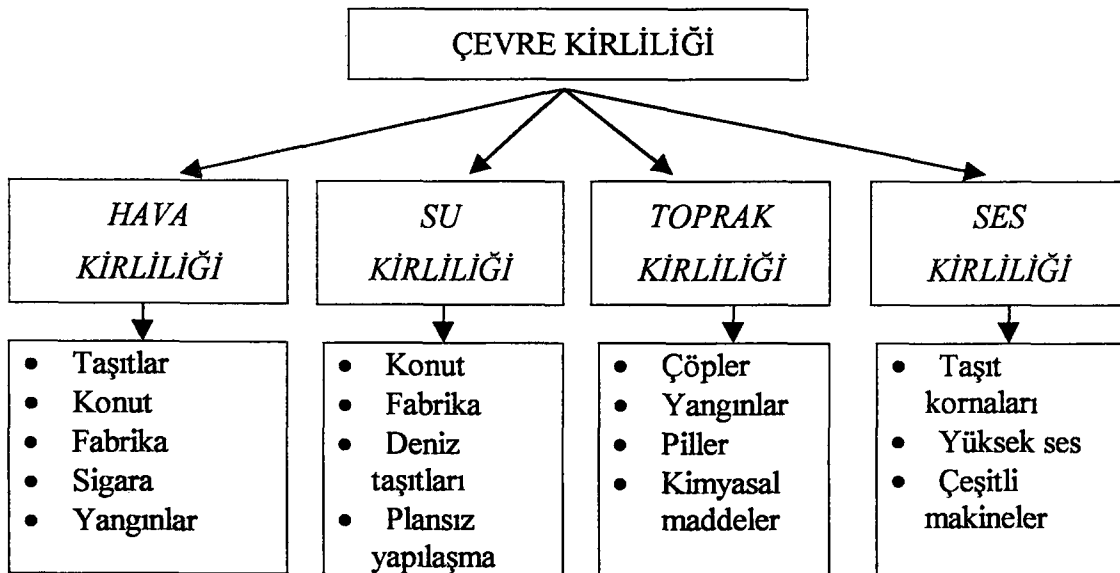
Örnek: Çevre Kirliliği konusu işlenmeden önce deftere bu konunun ana ve alt başlıkları yazılabilir.

Çevre Kirliliği

1. Hava Kirliliği
2. Su Kirliliği
3. Toprak Kirliliği
4. Ses (Gürültü) Kirliliği

4. Öğrenci öğrenmesi gereken konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenebilir,

Örnek: Çevre Kirliliği konusu aşağıdaki gibi kavram haritası oluşturularak öğrenilebilir.

Şekil I.8. Kavram Haritası Örneği (Bayram Tay).

5. Öğrenci ders anlatılırken anlatılan konuda geçen bilgilerden önemli olanlarını seçer ve defterine not alabilir,

6. Öğrenci derste öğrenmesi gereken temel cümleyi (bilgi kalıbını) anlatımdan ya da kitabından seçer ve bu cümleyi kendi cümleleriyle yeniden oluşturur.

7. Öğrenci ders başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarır ve dersi bu sorular çerçevesinde dinleyebilir.

Bellek Destekleyici Stratejilerinde;

1. Öğrenci öğrenmekte zorlandığı bilgileri sınıftaki eşyalara isim vererek öğrenmesini sağlayabilir.

Örnek: Öğrenci Milleti Oluşturan Öğeleri öğrenbilmek için aşağıdaki gibi sınıftaki eşyalara isim verebilir:

Dil birliği	→	Dilim
Tarih Birliği	→	Tahta
Yurt birliği	→	Yuvam
Kültür birliği	→	Kitabım
Ülkü birliği	→	Ülkü

2. Öğrenci öğrenmekte zorlandığı konu ya da kavramlar bütününe parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluşturabilir.

Örnek: Çevre Kirliliğinde geçen kavramlar aşağıdaki gibi parçalara ayrılarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluşturulabilir,

Hava kirliliğinin artması suları da etkiler. **Su kirliliğinin** sebeplerinden biri de **toprakların** kirlenmesidir. **Toprak kirliliği** çevremizdeki güzellikleri yok ederken sessiz kalınmamalıdır. **Ses kirliliği** ise özellikle büyük kentlerin önemli sorunlarından.

3. Öğrenci kendisinden öğrenilmesi istenilen bilgilerin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar oluşturarak öğrenmesini gerçekleştirebilir.

Örnek: Milleti Oluşturan Öğeleri öğrenirken aşağıdaki gibi bir kısaltma yapılabilir.

Dil birliği, Tarih Birliği, Yurt birliği, Kültür birliği, Ülkü birliği

“Tay bük de” ya da “Detay küçük” gibi.

GERİ GETİRMEYİ (HATIRLAMAYI) ARTIRICI STRATEJİLER

Öğrenme stratejilerinden biri de hatırlamayı artıran stratejilerdir. Bilgilerin uzun süreli bellekte kodlanarak saklandığını ifade etmiştik. Bu bilgiler kullanılacağı zaman uzun süreli bellekten geriye çağrılır. Bu işlemin yapılabilmesi için mantığın, ipuçlarının ve diğer bilgilerin kullanılarak geri getirecek olduğumuz bilginin yeniden canlandırılması gerekmektedir. Ormrod (1990: 263)’ a göre, bir bilginin uzun süreli bellekten geri getirilmesi, büyük ölçüde onun ilk olarak ne kadar iyi kodlandığı ve depolandığına bağlıdır. Senemoğlu (1997: 327,574) ise geri getirmenin bir problem çözme sürecini kapsadığını ifade etmektedir. Kodlamayı yardım eden stratejiler, geri getirmeyi ya da hatırlamayı da kolaylaştırmaktadır. Bilgi kodlamada kullanılan benzetimler, bellek destekleyiciler, kendi kendine soru sorma, uzamsal temsilciler oluşturma, bilginin geri getirilmesine de yardım eden stratejilerdir. Bilgi ne kadar anlamlandırılarak uzun süreli belleğe yerleştirilirse geriye getirilmesi de o kadar kolaylaşmaktadır.

Bilgiyi geri getirme yollarını Watkins, Ho ve Tulving uzun süreli belleği arama-tarama stratejileri olarak ifade ederler. Bunlardan ilki, bilginin ilk öğrenildiği çevreyi, kapsamı, zihinsel olarak yeniden oluşturmaktır. İkincisi, olayı ya da durumu zihinsel olarak aşamalı bir şekilde yeniden yapılandırmadır. Diğerleri ise alfabeyi kullanmaktır (Aktaran:Senemoğlu 1997: 329-330).

İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler geri getirmeyi (hatırlamayı) güçlendirici stratejilerini kullanırlarken aşağıdaki işlemleri yapabilirler;

1. Öğrenci kendisinden derste hatırlaması istenilen bilgiyi, ilk öğrendiği çevreyi zihninde canlandırarak hatırlamaya çalışabilir.

2. Öğrenci kendisinden derste hatırlaması istenilen bilgiyi, bilgiyi öğrenirken geçirdiği yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak bulabilir. Bunu yaparken kendisine nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışabilir.

GÜDÜLEME STRATEJİLERİ

Bireyin öğrenme faaliyetlerini yürütürken kullandığı bilişsel stratejiler bazen öğrenmeyi sağlamada yetersiz kalabilmektedir. Bunun için öğrencinin duygusal ve güdüsel engelleri kendi öğrenme ortamından uzaklaştırması gerekmektedir. Öğrencinin duygusal ve güdüsel engelleri ortadan kaldırmasında kullandığı stratejilere duyuşsal stratejiler ya da güdüleme stratejileri adı verilmektedir. Weinstein ve Mayer (1986: 319)'e göre öğrencinin öğrenme sırasında dikkatini toplaması ve sürdürmesi, konsantrasyon olması, kaygıyı azaltması, zamanını etkili kullanması, motivasyonunu sağlaması ve sürdürmesi için kullandığı stratejiler duyuşsal stratejiler olarak ifade edilmektedir.

Demirel (1993: 58), bu alanda yapılan araştırmaların , öğrencilerin dikkatini toplama, konsantrasyonunu sürdürme, zamanını etkili kullanma, motivasyonunu sağlama ve sürdürme için kullandıkları stratejiler üzerinde yoğunlaştığını belirtmektedir. Performans ve test kaygısıyla ilgili araştırmalar ise, stresle etkili olarak başa çıkma yollarını öğretmek üzere düzenlenen programların öğrencilere kaygı düzeylerini azaltmada yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır. Gagné (1988: 139), öğrencilerin motivasyonlarını sağlamaları için ARCS olarak isimlendirdiği dikkat (attention), uygunluk, ilgi (relevance), güven (confidence) ve doyumun (satisfaction) öğrenende mutlaka bulunması gereken şartlar olarak ifade etmiştir. Senemoğlu (1997: 574), öz öğretimli öğrenciler dediği kendi kendisinin öğrenmesini sağlayan yani öğrenme stratejilerini etkili olarak kullanan öğrencilerin duyuşsal stratejileri de kullanarak en üst düzeyde öğrenmelerini sağlayabildiklerini ve bunun

için de Gagné'nin yukarıda açıkladığımız dört koşulun (ARCS) yerine getirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Dikkati Sürdürmeyi Sağlayan Duyuşsal Stratejiler

Öz öğretimli öğrencilerin en yaygın olarak karşılaştıkları problemlerden biri, çalışmalarının bölünmesidir. Çalışmaların bölünmesi genellikle dışsal kaynaklıdır. Bu problemin çözümü için bazı araştırmacılar *ruh hali yönetimi* yöntemini önermektedirler. Bu yöntemle öğrenci, öncelikle öğrenmesini en iyi destekleyecek çevresel özellikleri belirleyip düzenleyerek ruh halini, öğrenme için uygun hale getirmelidir. Ruh hali yönetiminin ikinci yönü de öğrencinin kendisiyle ilgili olumsuz konuşmalardan, ifadelerden kurtulmasını ve bunların yerine olumlu ifadeler koymasını sağlamaktır (Senemoğlu 1997: 574-575).

Uygunluğu Artırmaya Yardım Eden Duyuşsal Stratejiler

Öz öğretimli öğrenciler, genellikle öğrenilecek konunun kendilerine ne derece uygun olduğunu belirlemede oldukça yeterlidirler. Öz öğretimli öğrenciler uygunluk stratejisinde öğrenmeleri gereken materyal hakkında kendilerine bazı sorular sorarlar. “Niçin bu?”, “Bu olmalı mı?”, “Benim için önemli mi?”, “Bunu kazanmanın benim için şimdi ya da gelecekteki önemi nedir?” gibi sorularla öğrenci öğreneceği materyalin kendisine ne derece uygun olup olmadığını belirlemeye çalışır. Bu sorulara olumlu cevaplar verme, öğrencilerin öğrenecekleri materyale karşı ilgi ve isteklerini artırır ve devam ettirir. Bunun için kullanılan bir diğer strateji de yeni öğrenilen materyalin önceki öğrenilenlerle nasıl bütünleştirildiğini araştırmasıdır (Senemoğlu 1997: 575-576).

Güveni Artırmayı Sağlayan Duyuşsal Stratejiler

Güven, öğrencinin öğrenme hedeflerini başarabileceğine ilişkin inancının bir göstergesidir ve konuyu öğrenmek için sebat etmesini, ısrar etmesini sağlar. Öz öğretimli öğrenciler, kendilerine olan güvenlerini artırmak için şu genel stratejiyi

kullanabilirler: öğrenme birimi, başarılabilirlik büyüklükteki parçalara ayrılır. Öğrenci bir parçayı başarıyla tamamlayıp diğerine geçer. Böylece kendine olan güveni artar ve tüm parçaları başarılı olarak tamamlayarak temel hedefe ulaşır. Yaptığı başarılı çalışma da kendine olan güveninin daha da artmasını sağlar (Senemoğlu 1997: 576-577).

Doyumu Artırmayı Sağlayan Duyuşsal Stratejiler

Öz öğretimli öğrenciler, performansı ortaya çıkarma ve dönüt sağlama gibi öğretim etkinliklerini desteklemek üzere öz-kontrol yaparlar ve bu da öğrencilerin elde ettikleri sonuçlara göre doyumlarını artırmalarına yardım eder. Öğrencilerin öğrenme birimine başlarken sahip oldukları beklentilerini gerçekleştirdiklerini görmeleri, onların doyuma ulaşmalarını sağlamaktadır. Ayrıca, öğrenciler güdülenme düzeylerini artırmak ve sürdürmek için pekiştirme stratejilerini de etkili olarak kullanabilirler (Senemoğlu 1997: 577).

Öğretim ortamında güdülenmenin önemi bir çok eğitimci tarafından ifade edilmiştir. Öğrencilerin derste kendilerine kazandırılacak olan bilgilere (hedef davranışlara) motive olmaları, onların öğrenmelerini üst seviyelere taşıyabilecektir. Bunun için de ders planları hazırlanırken dersin giriş kısmında dikkati çekme, güdüleme, gözden geçirme ve derse geçiş (Bkz:Sönmez 1999: Ders Planı Örnekleri sf: 287) gibi işlemlere yer verilmektedir. Dikkati çekme ve güdüleme öğrencinin öğreneceği konunun kendisi için ne derece önemli olduğunu vurgulamak üzere düzenlenir. Bu sayede öğrenci derste aktivitelerini kazanacağı hedef davranışlara göre düzenleme gereksinimi duyar. Bununla birlikte öğrencinin öğretmen tarafından güdülenmesi öğrencinin motivasyonunu sağlamak için yeterli olmayabilir. Asıl olan öğrencinin kendi kendisini güdüleyebilmesidir diyebiliriz. Bunun için İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler kendilerini aşağıdaki işlemleri yaparak güdüleyebilirler;

1. Öğrenci, oturma yerini öğrenme için uygun hale getirebilir. Ders kitabını, defterini, kalemını ve silgisini ders başlamadan önce hazırlayabilir ve yanındaki arkadaşını da derse motive olması gerektiğini söyleyebilir.

2. Öğrenci, öğrenmeye karşı kendisini yeterli sayarak güdülenmesini sağlayabilir. Örneğin, “Ben bu konuyu başarabilecek güçteyim.”, “Ben öğrenemezsem hiç kimse öğrenemez.” gibi kendi kendisini yüreklendirebilir.

3. Öğrenci, o gün işlenecek olan konunun kendisine yararlı olacağını düşünerek de güdülenmesini sağlayabilir.

4. Öğrenci, öğrenmelerinde ısrarcı olarak öğrenmesini güçlendirebilir.

5. Öğrenci, öğrenme eksikliklerini bulup tamamlayarak da kendisine olan güvenini artırarak motivasyonunu güçlendirebilir.

6. Öğrenci, ders sırasında kendisini rahatsız eden unsurları ortadan kaldırarak da güdülenmesini sağlayabilir.

YÜRÜTÜCÜ BİLİŞ STRATEJİLERİ

Yürütücü biliş stratejileri, bir çok araştırmacı tarafından farklı isimlerle dile getirilmiştir. Biliş bilgisi, kavramayı izleme ve anlamayı izleme gibi isimlendirmeler yapılmıştır. Senemoğlu (1999: 43-44), yürütücü bilişi, bireyin kendi düşünme ve öğrenme yollarının farkında olması ve kendi öğrenmesini etkili olarak düzenleyebilmesi olarak tanımlamakta ve yürütücü bilişin iki temel ögesinin olduğunu, bunların; (a) bireyin kendi öğrenme (biliş) yolları hakkındaki bilgisi, (b) bireyin kendi öğrenmesini izlemesi, kontrol etmesi ve en etkili öğrenme stratejilerini seçip uygulaması, kendi öğrenmesini düzenlemesi olarak ifade etmektedir. Weinstein ve Mayer (1986: 320) kavramayı izleme olarak ifade ettikleri yürütücü biliş stratejisinin, öğrencilerin bir eğitim aktivitesi için öğrenme hedeflerini oluşturmalarını, bu hedeflerin ne derece gerçekleştiğini değerlendirmelerini ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılan stratejileri yerine göre değiştirmelerini kapsadığını belirtmektedirler.

Üstündağ (1996: 15)'a göre yürütücü biliş stratejisini kullanan, öğrenme sürecinde yer alan birey, kendini kontrol etme, çalışmalarını planlama, bilgileri seçme ve izleme, kendi kendine sorular sorma, iç gözlemler yapma ve bunları izleme, deneyimlerinden gelecek için çıkarımlarda bulunma gibi becerileri gerçekleştirebilir. Senemoğlu (1997: 341) ise Flavell'e göre, bireyin bilişsel etkinlikleri düzenlemesinin şu dört ögenin etkileşimi sonucunda oluştuğunu ifade etmektedir. Bunlar; yürütücü biliş bilgisi, yürütücü biliş yaşantısı, öğrenme birimi (amaçlar), öğrenme stratejileridir (eylemler).

Öztürk (1995: 43)'e göre Nisbet ve Shucksmith, bilişi yönetme stratejilerinin kapsadığı davranış boyutlarının listesini altı basamakta ele almış ve şöyle sıralamışlardır:

- Sorular sorma,
- Planlama,
- İzleme (monitoring),
- Kontrol etme (checking),
- Yenileme (revising),
- Kendi kendini test etme (self-testing).

İlköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğrenciler biliş stratejilerini kullanırlarken aşağıdaki işlemleri yapabilirler;

1. Öğrenci sınıf içi öğrenmelerini denetleyebilir. Öğrenip öğrenmediği ya da ne kadar öğrenebildiğini sınavabilir.
2. Öğrenci dersi nasıl öğrenebileceğinin planını yapabilir ve planı denetleyebilir.

Öğrenme stratejilerini öğrencilerin kendi öğrenmelerini sağlamak için yaptıkları etkinliklere diyebileceğimizi ifade etmiştik. Öğrenci öğrenme işini tek başına yapabildiği gibi bir grup içinde de yapabilmektedir. Öğrenmenin yapıldığı ortamlardan biri de sınıf ortamıdır. Öğrenci sınıf ortamında öğretmeni, arkadaşları, eğitim araç ve gereçleri ile etkileşim içindedir. Öğretmen öğrencilerin öğrenmelerini sağlayabilmek için sınıf ortamını etkili bir şekilde kullanarak, değişik öğretim stratejileri ile yaptığı etkinlikleri öğrencilere sunmaya çalışır. Her ne kadar öğretmen öğrencinin öğrenmesi için çaba sarf etse de öğrenmeyi gerçekleştirmede öğrencinin öğrenme işine katılmadığı durumlarda başarı elde edemeyebilecektir. Bu nedenle öğrencilere öğrenme stratejilerini öğretme gereksinimi vardır diyebiliriz.

ÖĞRENME STRATEJİLERİNİN ÖĞRETİMİ

Öğrenme stratejilerinin bilinmesi kadar öğretilmesi de önemli konulardan birini oluşturmaktadır. Öğrenme stratejileri öğrencinin öğrenecek olduğu materyali ya da bilgi topluluğunu hangi yöntem ve teknikle kendisine en kısa yoldan ve en kalıcı şekilde öğrenmesini sağlayan stratejilerdir. Birey nasıl öğreneceğini bilirse öğrenme-öğretim sürecindeki aktiviteleri ona bağlı olarak değişiklik gösterecektir. Bunun için bir çok eğitimci öğrenme stratejilerinin öğretimi üzerine çalışmalar yapmışlardır. Öğrenme ve öğretim bir madalyonun iki yüzü gibi düşünülebilir. Öğrenme olmadan öğretim, öğretim olmadan öğrenme olamaz diyebiliriz. İyi bir öğretimin öğrencilere; nasıl öğreneceklerini, nasıl düşüneceklerini, nasıl hatırlayacaklarını ve kendilerini nasıl motive edeceklerini öğretmeyi içerdiğini söyleyebiliriz. Erden ve Akman (1998: 154) bireyin bu stratejileri genellikle okul ve okul dışı yaşantılarında deneme-yanılma yoluyla ya da yakın çevresindeki kişilerin tavsiyesiyle öğrendiklerini belirtmektedirler.

Senemoğlu (1997: 579-583) öğrenme stratejilerinin öğretilmesi ile ilgili olarak öğrencilerin öğrenme stratejileri hakkında şu bilgilere sahip olmaları gerektiğini belirtmektedir. Bunlardan birincisi, öğrenciler öğrenme stratejilerinin türleri, tanımları, birbirleriyle benzerlikleri, birbirlerinden farklılıkları nelerdir gibi konularda bilgilendirilmelidirler. İkincisi, öğrenciler öğrenme stratejilerinin nasıl

kullanılacağı konusunda bilgilendirilmelidirler. Üçüncü olarak da öğrenciler, belirli stratejileri ne zaman ve niçin kullanmaları gerektiği konusunda bilgilendirilmelidirler. Öğrenme stratejilerinin bu ilkeler dikkate alarak iki yaklaşımla öğretilbileceği ifade edilmektedir. İlki doğrudan öğretim, diğeri ise karşılıklı öğretimdir. Doğrudan öğretim yaklaşımı öğretmenin, öğrencilerin konuyla ilgili ön öğrenmelerini kullanıma hazır hale getirmesini; öğrenilecek davranışı açıklamasını, göstermesini; daha sonra öğrencinin bu davranışı göstermesi için fırsat vermesini; öğrenciye yaptığı davranış hakkında dönüt vermesini kapsamaktadır. Karşılıklı öğretim yaklaşımı ise, öğretmenin öğretme-öğrenme sürecinde sunuş yapmasından çok, model olmasını gerektirmektedir.

Açıkgöz (1996: 74-79) öğrenme stratejilerinin öğretiminin özel ve genel amaçlı ayrı programlar şeklinde öğretilmesi üzerinde durmuş, bunun yanında bu stratejilerin derslerle bütünleştirilerek öğretilmesi yaklaşımını da benimsemiştir. Gagné (1988: 146-147) öğrenme stratejilerinin öğretimi konusunda bazı önemli noktaları aşağıdaki şekilde açıklamaktadır:

- Öğrenme hedeflerine göre uygun stratejinin belirlenmesi,
- Öğrencilerin sahip oldukları bilgi ve beceri düzeyine göre hareket edilmesi,
- Stratejilerin geniş bir zaman süreci içinde kullanılmasının sağlanması,
- Öğrencilere destek olunması, tekniği hatırlamaları ve uygulamaları için ipucu verilmesi,
- Öğrencilerin kendi biliş bilgilerinin farkına varmasının sağlanması.

Öztürk (1995: 47), öğrenme stratejilerinin öğretilmesinin en iyi ve etkili bir şekilde yapılabileceğini, fakat bununla birlikte yeterli bilgi ve tecrübeye sahip aile bireylerinin yardımı ile de bu etkinin artabileceğini ifade etmektedir. Aile bireylerinin yardımını ise beş basamakta ele almaktadır. Bunlar;

- 1 Öğrencinin okul çalışmalarından haberdar olarak yetersizlikleri konusunda önlemler alma,
- 2 Öğrencilerin güdülenmesini sağlama,
- 3 Uygun çalışma ortamı hazırlama,
- 4 Öğrencinin yetersizliklerini gidermek için birlikte çalışma,
- 5 Öğrencinin kullanması gereken öğrenme stratejileri konusunda bilgi verme ve uygulama içinde bunları gösterme.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Eğitimin en temel işlevlerinden biri, öğrencinin öğrenmesinin gerçekleştirilmesidir. Öğrenmenin gerçekleşebilmesi için sınıf ortamında öğretmenin öğretme stratejilerini kullanmasının yanında öğrencinin öğrenme işine katılması, öğrenmesinden sorumluluk taşıması gerekmektedir. Öğrencinin öğrenme işine katılması, kendi öğrenmesini kendisinin sağlaması etkinliklerine öğrenme stratejileri denir. Öğrenme stratejilerinin öğrencilere öğretilmesi ve öğrenciler tarafından kullanılması eğitimin seviyesini artırabilir. Çünkü eğitim öğretim ortamında öğretmen çabalarının üst seviyede olduğu durumlarda dahi öğrenciler öğrenmelerinden sorumluluk taşımadıkları sürece öğretmenin ya da öğrenmenin üst seviyelerde gerçekleşmesi zor olabilir. Öğrenme stratejilerini bilen ve bu stratejileri uygun durumlarda kullanabilen öğrenciler öğrenme etkinliği içerisinde yapacakları davranışlarla hem kendi öğrenmelerini üst seviyelere taşıyabilecekler hem de öğretmenin sergilemiş olduğu çabalar boşa gitmeyebilecektir. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullanabilecekleri bir çok strateji vardır. Fakat eğitim literatürümüzde öğrenme stratejileri kavramı hem anlamsal boyutuyla hem de uygulama boyutuyla henüz tam olarak yerini alamamıştır. Bazı öğrencilerin bu stratejilerden bazılarını kullanıyor olsalar bile bu stratejileri bilinçli olarak kullanmadıkları aşıkardır. Bu nedenle öğrenme stratejileri öncelikle öğretmenlere ya da öğretmen adaylarına öğretilmeli, bu kişiler de öğrencilerine bu stratejileri öğretmelidirler. Önemli olan öğrencinin öğrenmesi yani hedef davranışları

kazanması olduğuna göre, öğretme stratejilerimizi kullanırken öğrenme stratejilerinin de öğrencilerimiz tarafından kullanılmasını sağlamamız gerekecektir. Böylece kullandığımız stratejilerde boşa zaman ve emek kaybını önleyebiliriz.

Öğretimdeki uğraşların odak noktası, daha kısa zamanda, daha az uğraşla, daha kalıcı ve daha üst düzeyde öğrenme ürünü sağlayacak eğitim ortamlarının düzenlenmesi olmalıdır. Öğretimin verimliliği, öğrenenleri edilgen olmaktan çıkarabildiği, harekete geçirebildiği ve etkileşim sürecine katılımı sağlayabildiği ölçüde artacaktır (Tezbaşaran 1997: 54). Bunu sağlayabilmek için öğrencileri sınıf ortamında aktif kılmaya ihtiyaç vardır. Saban (2000: 169)'a göre aktif katılımın sağlanmasının en etkili yolu, öğrencileri öğrenme sürecinde mümkün olan en yüksek düzeyde aktif hale getirerek, onların kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını sağlamaktır. Sorumluluğu sağlamanın yolu da öğrenme stratejilerini bilmekten geçebilir. Bu araştırmada ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde hangi öğrenme stratejilerini kullandıkları belirlenmeye çalışılmıştır.

PROBLEM CÜMLESİ

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında hangi öğrenme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

ALT PROBLEMLER

1. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

2 İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

3. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

5. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında duyuşsal ve güdüşel stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

6. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

7. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

SAYILTI

Kapsam geçerliliği için başvuruşan uzman görüşleri yeterlidir.

TANIMLAR

Sosyal bilgiler dersi: İlköğretim kurumlarının 4. ve 5. sınıflarında okutulmakta olan, içeriği tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularından oluşşan vatandaşlık eğitimi programına denir. Sosyal bilgiler ise Sönmez (1997: 3)'e göre “toplumsal gerşekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgiler” olarak ifade edilmektedir.

Sınıf: Eğitim kurumlarında öğretme ve öğrenmenin gerşekleştirildiği, sırası, masası ve yazı tahtası gibi eğitim araç ve gereşlerin bulunduğu mekanlardır (Baloğu 2001: 25).

Öğrenme Stratejileri: Öğrencilerin öğrenme sürecinde bilgileri kodlamak üzere kullandıkları her türlü davranış, düşünce ve tekniklerdir.

Dikkat Stratejileri: Öğrencilerin öğrenme sürecinde dikkatlerini öğrenilecek hedef üstünde yoğunlaştırabilmek için kullandıkları stratejilerdir.

Kısa Süreli Bellekte Depolamayı Artırıcı Stratejiler: Öğrencilerin öğrenme sürecinde bilgiyi kısa süreli bellekte daha uzun süre tutabilmeleri için kullandıkları tekrar ve gruplama stratejileridir.

Anlamlandırmayı Güçlendirici Stratejiler: Öğrencinin öğrenme sırasında sunulan materyal ile ilgili zihinsel canlandırmalar, benzetmeler, kendi kelimeleriyle açıklamalar ve özetler yapması, içeriği geçmiş yaşantılarıyla ilişkilendirmesi gibi teknikleri içeren stratejilerdir.

Geri Getirmeyi Artırıcı Stratejiler: Öğrencilerin öğrenme sürecinde kendilerinden hatırlanması istenilen bilgileri hatırlamak için kullandığı stratejilerdir.

Güdüleme Stratejileri: Öğrencilerin öğrenme sürecinde öğrenme uyumunu sağlaması amacıyla kullandığı stratejilerdir.

Yürütücü Biliş Stratejileri: Öğrencilerin öğrenme sürecinde öğrenmesini sağlamak üzere hangi stratejileri kullanacağını ve yöneteceğini bilmesini gerektiren stratejilerdir.

SINIRLAMALAR

Araştırma, 2000-2001 öğretim yılı , Kırşehir ilindeki merkez ilköğretim okullarından 14 okulda bulunan 4. ve 5. sınıf öğrencilerden random yoluyla belirlenen toplam 80 öğrencinin görüşleriyle sınırlandırılmıştır.

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Carns ve Carns (1991), öğrenme stratejilerinin akademik başarıya etkisini araştırarak, başarıyı artırmayı hedefleyen araştırma yapmışlardır. Bu amaçla ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinden seçilen 118 denek, beş oturumluk bir öğretim programına alınmıştır. Verilen öğretim sonucunda denekler CTBS (California Test of Basic Skills) sınavına girmiş ve aldıkları puanlar kurs öncesi yapılan ön test puanlarıyla

karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda yapılan analizler, öğrenme stratejilerinin akademik başarıyı artırdığı görülmüştür (Aktaran:Çiftçi 1998: 50).

Clift ve arkadaşları (1990) tarafından yapılan bir çalışmada, öğretmenlerin öğrenme stratejileri hakkındaki algıları ve stratejileri nasıl öğrettiklerinin açıklanması incelenmiştir. Araştırmaya, hepsi lisans ve %40'ı master derecesine sahip öğretmenler katılmıştır. Deneklerin %36'sı aldıkları eğitimin öğrenme stratejilerini iyi öğretebilmek için yeterli olduğunu söylerken, %64'ü daha fazla eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Strateji öğretimi için kendilerinin ne derece yeterli hissettikleri sorulduğunda %70'i yeterli ve %30'u yetersiz hissettiklerini söylemişlerdir.

Araştırmada, tüm düzeylerdeki öğretmenlerin (1., 4., 7. ve 8. sınıf) çoğunluğu, öğrencilerin bu stratejileri sınıf çalışmalarında sıklıkla kullandıklarını belirtmişler, oysa araştırmalar öğrencilerin bir çoğunun bu stratejilere sahip olmadıklarını göstermiştir. Öğretmenlerin bir çoğu öğrencilerin bu stratejileri ev çalışmalarında sıklıkla kullandıklarına inandıklarını belirtmişlerdir (Aktaran:Öztürk 1995: 81).

Demirel (1996) tarafından “Bilgilendirici Metin Türünün ve Okuduğunu Kavrama Becerisinin Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Öğrenme Düzeyine Etkisi” konulu doktora tezi ortaokul 1. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonunda; altıncı sınıf öğrencilerinin en az düz metinden, en fazla ise resimli şemalı metinden yararlandıkları; bilgilendirici bir metni öğrenme düzeylerinin okuduğunu kavrama düzeylerine paralel olarak değiştiğini bulmuştur.

Dark ve Loftus (1976) tarafından yapılan araştırmada tekrarın, tekrar edilmeyen durumlara göre uzun süreli hatırlamayı anlamlı derece artırdığı ve ayrıca açık (sesli) tekrarın bilgiyi sadece kısa süreli tutmaktan daha önemli etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. Ancak, bu araştırmada uzun süreli bellekte bilginin depolanmasında “anlamlandırıcı tekrar”ın etkisi vurgulanmış ve açık tekrarın, sadece “basit tekrarın” değil aynı zamanda anlamlandırıcı tekrarın özelliklerini de

gösterebildiği ve bundan dolayı uzun süreli bellekteki depolamada açık tekrarın etkilerinin gözlemlenebildiği belirtilmiştir (Aktaran:Öztürk 1995: 56).

Devitz, Carr ve Patberg (1987)'in araştırmasında, okuduğunu anlamada önceki bilginin etkisi incelenmiştir. 5. sınıf öğrencileri deney ve kontrol grubu olarak ikiye ayrılmış ve deney grubuna metin bilgisiyle önceki bilgiyi bütünleştirmek için bir teknik öğretilmiş, kontrol grubuna ise öğretim verilmemiştir. Araştırma sonuçları, deney grubu öğrencilerinin hem literal (metindeki bilginin aynısını) ve hem de çıkarımsal (yorumlayarak bulma) bilgiyi kontrol grubundan anlamlı derecede daha iyi hatırlamıştır. Buna göre, metnin çıkarımsal anlama ve hatırlanması, önceki bilginin stratejik faaliyete geçirilmesiyle kolaylaşır. Yeterli önceki bilgiye sahip olmayan öğrenciler yeni alınan bilgiyi içine yerleştirecekleri şemalar bulamadıklarında anlama ve hatırlamaları düşük olur (Aktaran:Öztürk 1995: 74).

Erden ve Demirel (1993) tarafından 1993 yılında Ankara 60. Yıl İlkokulu ile Teğmen Kalmaz İlkokuluna devam eden 78 beşinci sınıf üzerinde yapılan çalışmada “İlkokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Etkililiği” konusunu araştırmışlardır. Bu araştırmada öğrencilerin ders çalışırken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek ve bir metnin öğrenilmesi ile harcanan zamanın kullanılan stratejiye göre değişip değişmediğini bulmak amaçlanmıştır. Araştırma sonunda, öğrencilerin %41.3'ünün sadece okuma, %33.4'ünün metni kendi ifadesi ile özetleme, %9.3'ünün metnin ana hatlarını çıkarma, %6.7'sinin de metni olduğu gibi kağıda yazma yöntemlerini kullandıkları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri ile başarıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın diğer değişkeni olan zamanla ilişkide ise, etkili öğrenme stratejilerine sahip öğrencilerin daha kısa zamanda daha iyi öğrendiklerini göstermiştir.

Fergus ve Watkins (1987) tekrar stratejisinin bağımsız değişken olarak kullandıkları araştırmalarında tekrar sayısı ve niteliğinin kısa ve uzun süreli bellekteki etkilerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonunda, bilginin kalıcılığını ve miktarını artırmak için kısa süreli bellekte yapılan tekrarların uzun

sürekli bellekte etkili bir kalıcılık sağlamadığı, koruyucu ya da olduğu gibi tekrarlar yapma yerine stratejik-anlamlı tekrarların bilginin kalıcılığında daha etkili olduğu bulunmuştur (Aktaran:Sünbül 1998: 51).

Goetz ve Palmer (1984) öğrenme stratejilerinin kullanma sıklığını gösteren araştırmalarında, daha önce herhangi bir öğrenme stratejisinin öğretim faaliyetine katılmayan 224 lisans öğrencisini denek olarak almışlardır. Araştırmada deneklere araştırmacılar tarafından geliştirilen; okuma öncesinde, okuma sırasında ve okuma sonrasında yapılan çalışmaları kapsayan 24 maddelik bir öğrenme stratejileri listesi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanma oranları genel olarak düşük bulunmuştur. Puanlar, “1” tam puan kabul edilerek yapılmıştır. Okuma öncesi faaliyetlerde en yüksek strateji kullanma “nasıl test edileceğini düşünme (.52)” ve en düşük strateji kullanma “okuma parçasını özet olarak inceledikten sonra pasaj hakkında sorular oluşturma (.13)” maddelerinde görülmüştür. Okuma sırasında yapılan faaliyetlerde en yüksek strateji kullanma “bir kelime, cümle veya paragraf iyi anlaşılmadığı zaman onu yeniden okuma (.79)” ve en düşük strateji kullanma “durarak ne kadar iyi anlaşıldığını görmek için kendi kendine sorular yönelme (.26)” maddelerinde gözlenmiştir. Okuma sonrası faaliyetlerde en yüksek strateji kullanma “pasajdaki en önemli noktalara geri dönme ve yeniden okuma (.59)” ve en düşük strateji kullanma “pasajın ana hatlarını çıkarma (.07)” maddelerinde görülmüştür. Ayrıca, bu araştırmada ortaya çıkan diğer önemli bir sonuç da strateji bilgisinin strateji kullanımını etkileyen önemli bir faktör olduğu ve okuma parçasının konu ve düzeyinin strateji kullanımını etkilediği olmuştur (Aktaran:Öztürk 1995: 49-50).

Görgen (1997) tarafından “Özetleme ve Bilgi Haritası Oluşturma Öğretiminin Bilgilendirici Bir Metni Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi” konulu doktora tezi 1996-1997 öğretim yılı, Başkent Lisesi, Lise 1. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir;

1. Kurallı özetleme ve bilgi haritası oluşturma tekniklerinin öğretildiği gruptaki öğrenciler ile kendi stratejilerini kullanarak metni özetleyen öğrenciler

arasında bilgilendirici bir metni öğrenme erişisi bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

2. Kurallı özetleme ve bilgi haritası oluşturma tekniklerinin öğretildiği gruptaki öğrenciler ile kendi stratejilerini kullanarak metni özetleyen öğrenciler arasında bilgilendirici bir metni hatırlama düzeyi bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır.

3. Kurallı özetleme ve bilgi haritası oluşturma tekniklerinin öğretildiği gruptaki öğrenciler ile kendi stratejilerini kullanarak metni özetleyen öğrenciler arasında bilgilendirici bir metni çalışma için harcadıkları süre açısından anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark kendi stratejileri ile metni çalışan öğrenciler lehinedir.

4. Kurallı özetleme tekniği öğretiminin yapıldığı grupta özetleme beceri düzeyi düşük, orta, yüksek olan öğrencilerin bilgilendirici bir metni öğrenme düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark özetleme beceri düzeyi yüksek olan grup ile özet beceri düzeyi düşük ve orta olan grupların erişiş ortalamaları arasında ve özet beceri düzeyi yüksek olan grup lehinedir.

5. Kurallı özetleme tekniği öğretiminin yapıldığı grupta özetleme beceri düzeyi düşük, orta, yüksek olan öğrencilerin bilgilendirici bir metni hatırlama düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark özetleme beceri düzeyi yüksek olan grup ile özet beceri düzeyi düşük ve orta olan grupların hatırlama ortalamaları arasında ve özet beceri düzeyi yüksek olan grup lehinedir.

6. Bilgi haritası oluşturma tekniği öğretiminin yapıldığı grupta bilgi haritası oluşturma beceri düzeyi düşük, orta, yüksek olan öğrencilerin bilgilendirici bir metni öğrenme düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark bilgi haritası oluşturma beceri düzeyi yüksek olan grup ile bilgi haritası oluşturma beceri düzeyi düşük ve orta olan grupların erişiş ortalamaları arasında ve bilgi haritası oluşturma beceri düzeyi yüksek olan grup lehinedir.

7. Bilgi haritası oluşturma tekniği öğretimini yapıldığı grupta bilgi haritası oluşturma beceri düzeyi düşük, orta, yüksek olan öğrencilerin bilgilendirici bir metni hatırlama düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark bilgi haritası oluşturma beceri düzeyi yüksek olan grup lehinedir.

8. Özetleme ve bilgi haritası oluşturma beceri düzeyleri benzer olan (düşük-orta-yüksek) öğrencilerin bilgilendirici bir metni öğrenme düzeylerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

9. Özetleme ve bilgi haritası oluşturma beceri düzeyleri benzer olan (düşük-orta-yüksek) öğrencilerin bilgilendirici bir metni hatırlama düzeylerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Hartley (1998) tarafından yapılan bir çalışmada derinlemesine ve yüzeysel öğrenme stratejilerini kullanan öğrencilerin, öğrenme etkinlikleri gözlenmiş ve kullandıkları stratejinin öğrenme düzeylerine etkisi incelenmiştir. Araştırma sonunda yüzeysel stratejileri kullananların diğer gruptakilere kıyasla metnin amacı taşıdığı anlamlardan çok olgusal boyutuyla ilgilendikleri görölmüştür. Ayrıca öğrencilerin kullandıkları strateji ile öğrenme düzeyleri arasında yüksek ilişki görölmüştür. Bu açıdan derinlemesine stratejileri kullanan öğrenciler daha yüksek bir metin anlama ve öğrenme düzeyi elde edilmiştir (Aktaran:Sünböl 1998: 44-45).

Harris (1991) yaptığı çalışmada, anlama ve hatırlamada altını çizme ve bazı bölümleri açıklamak için basılı materyale kısa notlar eklemenin etkisini araştırmıştır. Araştırma bulguları, altını çizmenin kısa süreli hatırlamada ve bazı bölümleri açıklamak için basılı materyale kısa notlar eklemenin uzun süreli hatırlamada daha etkili olduğunu göstermiştir. Araştırmada ayrıca yazma ve hatırlama arasındaki ilişki araştırılmış ve okuduğunu yazma ve bilgiyi hatırlama arasında güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur (Aktaran:Öztürk 1995: 60).

Harris ve Hamidullah (1993), annelerin çocuklarına karakter isimlerini, hediye paketleme işini ve hayvanat bahçesi hayvanlarını bir düzene koymayı

hatırlamada öğrenme stratejileri öğretiminin etkililiğini araştırmışlardır. Çalışmada annelerin öğretimi, kullandıkları öğrenme stratejileri, çocukların strateji kullanımı ve doğru performansları test edilmiştir. Araştırmaya 25 anne ve dört yaşındaki çocukları katılmıştır. Bulgulara göre, annelerin öğrettikleri bilgiler birbirinden oldukça farklıdır. Çocuklar ise annelerinden daha az strateji kullanmışlar, ancak kullandıkları stratejiler isimleri hatırlamada, hediye paketlenme eylemini gerçekleştirmede ve hayvanları bir bölgeye yerleştirmede çok etkili bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, çok küçük yaştaki çocuklara bile düzeylerine göre bir öğretim yapıldığında hatırlamayı kolaylaştıran öğrenme stratejilerinin kazandırılabilceği söylenebilir (Aktaran:Talu 1997: 43).

Köymen (1990: 785-799) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin öğrenme stratejilerini kullanma durumlarına bakılmıştır. Çalışmada, geleneksel yükseköğretim ve açık öğretim öğrencilerinin öğrenme süreçleri ve stratejilerini kullanma durumları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanma durumlarını ölçmek için “LASSI” (The learning and Study Strategies Inventory, Weinstein 1987) adlı envanter kullanılmıştır. araştırma sonucunda, öğrencilerin eğitime ve okula karşı tutumları olumsuz, ders çalışma güduları düşük ve kaygıları yüksek bulunmuştur. Ayrıca, geleneksel yükseköğretim ve açık öğretim öğrencilerinin öğrenme stratejilerini kullanmaları arasında çok belirgin farkın olmadığı gözlenmiştir.

Lapan ve Reynolds (1982) tarafından yapılan bir çalışmada dikkatin öğrenme üzerindeki etkisi incelenmiştir. Kolej öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada deneklere 48 sayfalık bir okuma parçası verilmiş ve okuma parçasında her dört sayfada bir belirli tipte sorular sorulmuştur. Araştırma sonucunda, okuma parçasındaki sorularla ilişkili bilgilerin, ilişkili olmayanlara göre daha iyi öğrenildiği ortaya çıkmış, ancak soruları kullanarak metin bilgisini işlemek daha uzun zaman almıştır. Bu sonuçlar, dikkatin sorularla ilgili bilgiler üzerinde seçici olarak daha fazla yoğunlaştığını ve bu ek dikkatin daha fazla bilginin öğrenilmesine yol açtığını göstermektedir (Aktaran:Öztürk 1995: 52).

Naveh ve Benjamin (1984)'in araştırmasının temel amacı bilişsel gücün hatırlamadaki etkisini ve basit tekrarın uzun süreli hatırlamayı etkileyip etkilemediğini ortaya koymaktır. Araştırmada, tanınması istenen madde sayısı (temel iş yükü) arttıkça hatırlamada bir düşme olduğu bulunmuştur. Bunun sebebi, temel iş yükü arttığı zaman bellek sisteminde artan bir kapasite ihtiyacının ortaya çıkmasıdır. Ayrıca maddeleri hatırlamada çeldirici bir faaliyetin standart etkisi, çeldirici faaliyet miktarının doğrudan bir fonksiyonu olarak bellekte tutulan maddelerle bir karışıklık meydana getirmektedir. Aynı zamanda, maddeleri tekrar sayısı hatırlama performansını etkilemektedir. Analizler sonucunda; 1-5 tekrar sayısında, 2 ve 3 maddeyi hatırlama performansında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. 4 maddeyi tekrarlamada, tekrar sayısı arttıkça hatırlama performansında düşme görülmüştür. Bu düşmeyi, madde sayısının artmasına paralel olarak tekrar sayısının karışıklık meydana getirmesi etkilemektedir. Karışıklık, semantik ve akustik olmak üzere iki türlü meydana gelmektedir. Ayrıca araştırmada, basit tekrarın kısa süreli hatırlamayı artırmakla birlikte bellek izleri oluşturmada ve uzun süreli hatırlama performansında da etkili olduğu bulunmuştur (Aktaran:Öztürk 1995: 58).

Olçum (2000) “İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Bellek Destekleyicilerin Erişi ve Kalıcılığa Etkisi” konulu doktora tezini 1997-1998 öğretim yılında Yozgat ili, Yerköy ilçesi Namık Kemal İlköğretim Okulunda okuyan 4. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirmiştir. Araştırma üç grup üzerinde yürütülmüştür. Gruplardan birisi kontrol grubu olarak belirlenmiş ve bu grupta geleneksel öğretim sürdürülmüştür. Deney gruplarından birine görsel bellek destekleyici, diğerine işitsel bellek destekleyici sağlanmıştır. Araştırma sunucunda üç grup arasında toplam erişim puanlarına göre anlamlı fark bulunamazken, bilgi düzeyi erişim puanlarına göre, işitsel bellek destekleyicilerin, görsel bellek destekleyicilerine ve geleneksel öğretime göre daha etkili olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte, üç grubun kavrama düzeyi erişim puanları ve kalıcılık puanları arasında da anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Öztürk (1995) “Genel Öğrenme Stratejilerinin Öğrenciler Tarafından Kullanılma Durumları” konulu doktora tezini üniversite birinci sınıftaki 326 öğrenci üzerinde yapmıştır. Araştırmanın amacı, öğrencilerin genel öğrenme stratejilerini

alışmalarında ne derecede kullandıklarını ve bu stratejilerin kullanılmasıyla ilişkili durumların neler olduğunu saptamaktır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular ise şöyledir:

1. Öğrencilerin %55'i çalışmalarında öğrenme stratejilerini “oldukça sık” kullanmaktadırlar,
2. Tekrar ve duyuşsal strateji, ilkokul, ortaokul ve lisede öğretmenler tarafından sıklıkla ve diğerk stratejiler nadiren vurgulanmaktadırlar,
3. Öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanmalarıyla öğretmenlerinin bu stratejileri derslerde vurgulamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur,
4. Aile bireylerinin öğrencilerin çalışmalarına rehberlik etme durumları oldukça düşük olup, en fazla kullanılan rehberlik türü “ders çalışması için öğrenciyi uyarma”dır,
5. Aile bireylerinin eğitim düzeyi ile öğrencilerinin çalışmalarına rehberlik etme dereceleri ve kullanılan rehberlik türleri arasındaki ilişki anlamlıdır,
6. Aile bireylerinin rehberliği ile öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır,
7. Öğrencilerin ÖSS puanları ile çalışmalarında zihne yerleştirme stratejisini kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır,
8. Öğrencilerin lise diploma puanları ile çalışmalarında tekrar stratejilerini kullanmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Weinstein ve arkadaşları (1979) tarafından yapılan bir araştırmada, öğrencilerin öğrenme stratejilerini kullanma durumları ve strateji kullanımının öğrencilerin eğitim düzeyine göre nasıl farklılaştığını incelemişlerdir. Çalışmada master, kolej, lise ve ortaokul mezunu gruba, önceden hazırlanan stratejiler listesini, öğrenme durumunda ne derece kullandıkları sorulmuştur. Araştırma sonuçları oldukça tutarlı bulunmuştur. Master ve kolej öğrencileri bu stratejilerin bir çoğunu

sıklıkla kullandıklarını ve ek olarak birkaç strateji daha kullandıklarını belirtmişlerdir. Master öğrencilerinin %83'ü ve kolej öğrencilerinin %41'i çalışmalarında anlamlandırma stratejilerini kullandıklarını söylerken, lise mezunlarının ancak %27'si ve ortaokul mezunlarının %24'ü bu stratejiyi kullandıklarını belirtmişlerdir. Master ve kolej öğrencileri tekrar stratejilerini çok az kullandıklarını belirtirlerken, diğer gruplar bu stratejiyi çoğunlukla kullandıklarını rapor etmişlerdir. Strateji kullanmada öğrenim düzeyleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (Aktaran:Talu 1997:32-32).

Yangın ve Yıldızlar (1999: 28-33)'nın yaptıkları araştırmanın amacı, ilkokul dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin ders dışı öğrenme yolları, sosyal bilgiler dersindeki başarıları ve cinsiyetleri arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemektir. Araştırmada betimsel yöntem kullanılmıştır. Veriler yapılandırılmış görüşme yolu ve düzey belirleme testi ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Metnin sesli ya da sessiz okunması ile başarı ve cinsiyet arasında bir ilişki gözlenmemiştir.
2. Bilginin ezberlenmesi ya da anlamlandırılması ile başarı arasında bir ilişki gözlenmemesine rağmen, bilginin ezberlenmesi ya da anlamlandırılması ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki gözlenmektedir. Kız öğrenciler bilgiyi yapılandırarak öğrenmektedirler.
3. Metindeki önemli bilgiyi ayırt edip etmeme ile başarı ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki gözlenmektedir. Önemli bilgiyi ayırt eden öğrencilerin daha başarılı oldukları, kız öğrencilerin önemli bilgiyi ayırt ederek çalıştıkları belirlenmiştir.
4. Kendi kendine sorular sorup sormama ile başarı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmektedir. Öğrencilerin kendi kendilerine sorular sorarak öğrenmelerini kontrol etmeleri başarıyı artırmaktadır.
5. Metindeki önemli bilgiyi ayırt edip etmeme ile kendi kendine sorular sorup sormama arasında anlamlı bir ilişki gözlenmektedir. Önemli bilgiyi ayırt eden

öğrenciler çalışmalarının sonunda kendi kendine sorular sorarak öğrenmelerini kontrol etmektedirler.

6. Metindeki önemli bilgiyi ayırt edip etmeme ile bilginin ezberlenmesi ya da yapılandırılması arasında anlamlı bir ilişki gözlenmektedir. Önemli bilgiyi ayırt eden öğrenciler bilgiyi yapılandırarak almaktadırlar.

7. Başarı ile cinsiyet arasında bir ilişki gözlenmemiştir.

Printrich ve arkadaşlarının bir öğrenme stratejileri ölçeği geliştirmeyi amaçlayan çalışmalarında (1993) öğrenme stratejilerinin alt boyutları arasındaki ilişki katsayısı hesaplanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre tekrar stratejisi ile anlamlandırma stratejisi arasında 0,36, tekrar stratejisi ile örgütlenme stratejisi arasında 0,49 ve anlamlandırma stratejisi ile örgütlenme stratejisi arasında da 052 düzeyinde bir korelasyon katsayısı hesaplanmıştır (Aktaran:Sünbül 1998: 50).

Sünbül (1998) tarafından “Öğrenme Stratejilerinin Öğrenci Erişisi ve Tutumlarına Etkisi” konulu doktora tezi üniversite öğrencileri üzerinde Eğitim Psikolojisi dersi çerçevesinde yapılmıştır. Araştırma sonuçları aşağıdaki maddelerdeki gibi sonuçlanmıştır,

1. Farklı öğrenme stratejilerinin uygulandığı gruplardaki öğrencilerin erişileri arasında anlamlı farklar bulunmuştur. En yüksek başarıyı anlamlandırma+örgütlenme stratejisi sağlamıştır.

2. Öğrenme stratejilerine yönelik tutum açısından gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu konuda en yüksek tutum düzeyini örgütlenme stratejisi sağlamıştır.

3. Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama düzeyine etkisi konusunda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

4. Öğrenme stratejilerinin öğrenilenlerin kalıcılığına etkisi konusunda gruplar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Anlamlandırma+örgütlenme stratejisi en kalıcı öğrenmeyi sağlamıştır.

5. Genel olarak anlamlandırma+örgütlenme stratejisi en yüksek öğrenme performansını sağlarken, en etkisiz strateji tekrar olmuştur. Erişi puanlarında anlamlandırma stratejisi yüksek bir etkiyi sağlarken, öğrenme stratejilerine yönelik tutumları geliştirmede örgütlenme stratejisi daha yüksek bir etki sağlamıştır.

Yukarıdaki araştırmalarda öğrenme stratejileri, bir çok özellikleri bakımından ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bu araştırmaların genel öğrenme stratejilerinin ne olduğu, nasıl kullanılabildiği ve öğretiminin nasıl olması gerekliliği üzerinde yoğunlaştığı gözlenmektedir.

BÖLÜM II

Bu bölümde, araştırmanın yürütülmesinde izlenen yöntem, araştırmanın evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, verilerin analizinde kullanılan istatistik yöntem ve teknikler üzerinde durulmuştur.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada, araştırmacı “Betimsel” yöntemi kullanmıştır. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri belirlenmeye çalışılmış; yani konu hakkında mevcut olan durum belirlenmiştir. Kaptan (1998: 59)’a göre, olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan çalışmalar betimsel çalışmalardır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır. Araştırmanın, durumlar arasındaki etkileşim konusunda görüşlerin neler olduğu ve bunlar arasında bir ilişkinin olup olmadığı temeline dayanması, araştırmada betimsel (survey) yönteminin kullanılmasını zorunlu kılmıştır.

Betimsel (Survey) çalışmalarda mevcut olan durum belirlenmek istendiğinden, bu tür çalışmalar genellikle doğal ortamda yapılmaktadır. Betimsel çalışmalarda kullanılan teknikler, çalışmanın adını da değiştirmektedir. Bunlar anket survey, mülakat survey, gözlem survey gibi isimler almaktadır (Kaptan 1998: 60-61). Bu araştırmada veriler anket survey yoluyla elde edilmiştir.

Evren

Araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmıştır. Buna çalışma evreni (Arseven 1993: 92, Karasar 1991: 110) de denilmektedir. Bunun için Kırşehir ili merkez ilçesinde bulunan 28 ilköğretim okulu tabakalı (stratified) örnekleme (Balcı 2001: 96) yoluyla 3 alt evrene ayrılmış ve bu alt evrenlerden ad çekme yoluyla (Karasar 1991: 127) 14 ilköğretim okulu 4. ve 5. sınıf öğrencileri (toplam 1603 öğrenci) sınırlandırılmış evreni (çalışma evrenini) oluşturmuştur.

Örneklem

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek amacıyla Kırşehir ili merkezindeki 14 ilköğretim okulu 4. ve 5. sınıf öğrencileri, random yolla seçilerek 80’ni yani belirlenen evrenin %5’i bu araştırmanın kapsamına alınmıştır.

Araştırma örneğine giren okul ve öğrencilerin sayıları aşağıdaki Tablo 1’de verilmiştir.

TABLO 1

Araştırmanın Çalışma Alanını Oluşturan Okul ve Öğrenci Sayısı

Okullar	Öğrenci Sayısı	
	4. Sınıf	5. Sınıf
Ahi Evran İlköğretim Okulu	2	2
İnönü İlköğretim Okulu	3	3
Namık Kemal İlköğretim Okulu	2	2
Öğretmen Kılıçözü İlköğretim Okulu	2	2
75. Yıl Yeşilyurt M. Bozkurt İlköğretim Okulu	2	2
Cacabey İlköğretim Okulu	4	4
Cumhuriyet İlköğretim Okulu	5	5
30 Ağustos Zafer İlköğretim Okulu	4	4
Süleyman Türkmani İlköğretim Okulu	3	3
Muzaffer Mermer İlköğretim Okulu	2	2
Necatibey İlköğretim Okulu	2	2
Prof. Dr. Erol Güngör İlköğretim Okulu	5	5
Şehit Dr. Ulucan Dayan İlköğretim Okulu	2	2
Zernişan Vakkas İlköğretim Okulu	2	2
TOPLAM : 28	40	40
	80	

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Araştırmanın verileri; İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerini saptamak amacıyla, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış anket formu kullanılmıştır. Anket formunun hazırlanmasında aşağıdaki işlem basamakları sıra ile izlenmiştir.

1. Veri toplama aracının geliştirilmesine başlamadan önce, konu ile ilgili araştırmalar, yayın ve kaynaklar taranmış, benzer anketler incelenmiştir.
2. Elde edilen veriler ışında anket formunun geliştirilmesine geçilmiş ve ilk olarak, kuramsal çerçeve dikkate alınarak Öğrenme Stratejileri hakkında araştırma konusuna bağlı kalınarak çeşitli kaynaklardan bilgileri derlenmiştir. Bundan sonra anket formu 6 alt probleme veri toplamak amacıyla 6 ara bölüm ve toplam 44 madde şeklinde araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.
3. Hazırlanan anket formu tez danışmanı ve ilgili uzmanlar tarafından incelenmiş, anket maddeleri uzmanların görüşleri doğrultusunda tekrar düzenlenmiştir.
4. Veri toplama aracı iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde anketi cevaplayacak olan kişilere anketin amacının ne olduğu hakkında bilgi verilmiş, ikinci bölümde araştırmanın konusu hakkında bilgi toplamak amacıyla, “Her Zaman Yapıyorum”, “Ara Sıra Yapıyorum” ve “Hiçbir Zaman Yapmıyorum” seçeneklerinden altı ara bölüm ve 44 maddeden oluşan sorular yer almıştır.
5. Bu şekilde oluşturulan anket formu çalışma grubuna uygulanmadan önce anlaşılamayan maddeleri belirlemek ve gerekli düzenlemeleri yapabilmek için 25 dördüncü sınıf ve 25 beşinci sınıf öğrencisine uygulanmış ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.
6. Veri toplama aracı son şeklini aldıktan sonra tez danışmanına ve uzmanlara tekrar gösterilmiş ve asıl uygulamada kullanılabilecek hale gelmiştir.
7. Anket Kırşehir ili merkez ilçesinde bulunan 14 ilköğretim okulundan random yolla seçilen 40 4. sınıf ve yine random yolla seçilen 40 5. sınıf öğrencisine bire bir görüşme yoluyla uygulanmıştır.

8. Anket formunda yer alan 44 maddenin Cronbach Alpha güvenilirlik Katsayısı hesaplanmış ve 4. sınıflarda .87 ve 5. sınıflarda .84 olarak bulunmuştur. Bu sonuç anketin güvenilirliğinin ve iç tutarlılığının yüksek olduğunu ifade etmektedir.

Verilerin Analizi

Veri toplama aracı ile elde edilen verilerin çözümlemesinde bilgisayardan yararlanılmıştır. Alt problemlere yönelik olarak toplanan veriler bilgisayara aktarılmış ve aktarılan veriler üzerinde istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package For Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemeye yönelik her bir maddenin 40 ilköğretim 4. sınıf ve 40 ilköğretim 5. sınıf öğrencisine uygulama sonuçlarına göre, 3-1 derecelendirme ölçeğinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) hesaplanmıştır.

Araştırmanın 7. alt problemine cevap bulabilmek amacıyla SPSS (Statistical Package For Social Sciences) paket programı kullanılarak t testi yapılmıştır.

Anket formundaki alt problemler için belirlenen dereceler ve sayısal değerler temele alınarak elde edilen aritmetik ortalamalara göre;

- (1) 3 İle 2,33 arası “Her Zaman Yapıyorum”
- (2) 2,32 İle 1,65 arası “Ara Sıra Yapıyorum”
- (3) 1,64 İle 1 arası “Hiçbir Zaman Yapmıyorum” olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında hangi öğrenme stratejilerini kullandıklarını ve 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kullandıkları stratejiler arasında farklılık olup olmadığına yönelik bulgular yer almaktadır.

Alt Problemler İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bu başlık altında, alt problemlere ilişkin olarak elde edilen bulgular üzerinde durulmuştur.

Alt Problem 1: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları dikkat stratejileri ile ilgili veriler Tablo 2’de sunulmuştur.

TABLO 2

Dikkat Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	Maddeler	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
					f	%	f	%	f	%		
1	5	Sosyal Bilgiler Dersinde;		40	32	80,0	7	17,5	1	2,5	0,48	2,78
		Öğretmenim konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinlerim.										
2	1	Öğretmenimin anlatmakta olduğu konuyu, önceden öğrendiğim konularla benzerliklerini bularak öğrenmeye çalışırım.		40	19	47,5	21	52,5	–	–	0,51	2,46
3	2	Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin altını çizerim.		40	15	37,5	14	35,0	11	27,5	0,81	2,10
4	3	Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin başına kendimce anlamlı işaretler (yıldızlar, büyük noktalar vb.) koyarım.		40	8	20,0	19	47,5	13	32,5	0,72	1,88
5	6	Ders sırasında anlayamadığım kelime ya da kavramları defterime yazarım ve derste öğretmenime sorarım.		40	8	20,0	18	45,0	14	35,0	0,74	1,85
6	4	Sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not tutarak tekrar ederim.		40	3	7,5	9	22,5	28	70,0	0,63	1,38
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama									0,65	2,08

Tablo 2'ye göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları dikkat stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,08 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında dikkat stratejilerini “Ara Sıra Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmenim konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinlerim.” (2,78=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenimin anlatmakta olduğu konuyu, önceden öğrendiğim konularla benzerliklerini bularak öğrenmeye çalışırım.” (2,46=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür. Bu maddeleri sırası ile; “Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin altını çizerim.” (2,10=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin başına kendimce anlamlı işaretler (yıldızlar, büyük noktalar vb.) koyarım.” (1,88=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders sırasında anlayamadığım kelime ya da kavramları defterime yazarım ve derste öğretmenime sorarım.” (1,85= Ara Sıra Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not tutarak tekrar ederim.” (1,38=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini genel olarak **ara sıra kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları dikkat stratejileri ile ilgili Tablo 3’de sunulmuştur.

TABLO 3

Dikkat Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama Maddeler	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				F	%	f	%	f	%		
1	5	Sosyal Bilgiler Dersinde;	40	33	82,5	7	17,5	-	-	0,38	2,83
		Öğretmenim konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinlerim.									
2	1	Öğretmenimin anlatmakta olduğu konuyu, önceden öğrendiğim konularla benzerliklerini bularak öğrenmeye çalışırım	40	22	55,0	18	45,0	-	-	0,50	2,55
3	6	Ders sırasında anlayamadığım kelime ya da kavramları defterime yazarım ve derste öğretmenime sorarım.	40	16	40,0	17	42,5	7	17,5	0,73	2,23
4	2	Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin altını çizerim.	40	9	22,5	15	37,5	16	40,0	0,78	1,83
5	3	Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin başına kendimce anlamlı işaretler (yıldızlar, büyük noktalar vb.) koyarım.	40	9	22,5	15	37,5	16	40,0	0,78	1,83
6	4	Sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not tutarak tekrar ederim.	40	7	17,5	10	25,0	23	57,5	0,78	1,60
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,66	2,14

Tablo 3'e göre 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları dikkat stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,14 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında dikkat stratejilerini "Ara Sıra Yapıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmenim konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinlerim.” (2,83=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenimin anlatmakta olduğu konuyu, önceden öğrendiğim konularla benzerliklerini bularak öğrenmeye çalışırım.” (2,55=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür. Bu maddeleri sırası ile; “Ders sırasında anlayamadığım kelime ya da kavramları defterime yazarım ve derste öğretmenime sorarım.” (2,23=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin altını çizerim.” (1,83=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin başına kendimce anlamlı işaretler (yıldızlar, büyük noktalar vb.) koyarım.” (1,83=Ara Sıra Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not tutarak tekrar ederim.” (1,60=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini genel olarak **ara sıra kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 2: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A1) 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejileri ile ilgili veriler Tablo 4’de sunulmuştur.

TABLO 4

Zihinsel Tekrar Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				f	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;	40	26	65,0	14	35,0	-	-	0,48	2,65
		Ders işlenirken öğretmenimin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenimle birlikte söylediklerini hemen zihnimden tekrar ederim.									
2	2	Öğretmenim ders anlatırken kendimce anlamlı olan bilgileri hemen tekrar ederim.	40	20	50,0	19	47,5	1	2,5	0,55	2,48
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,52	2,56

Tablo 4'e göre 4. sınıf öğrencileri, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları zihinsel tekrar stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,56 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini "Her Zaman Yapıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin "Ders işlenirken öğretmenimin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenimle birlikte söylediklerini hemen zihnimden tekrar ederim." (2,65=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, "Öğretmenim ders anlatırken kendimce anlamlı olan bilgileri hemen tekrar ederim." (2,48=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

B1) 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejileri ile ilgili veriler Tablo 5’de sunulmuştur.

TABLO 5

Zihinsel Tekrar Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	Maddeler	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
					Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
					f	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;	Ders işlenirken öğretmenimin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenimle birlikte söylediklerini hemen zihnimden tekrar ederim.	40	33	82,5	7	17,5	-	-	0,38	2,83
2	2	Öğretmenim ders anlatırken kendimce anlamlı olan bilgileri hemen tekrar ederim.	40	27	67,5	13	32,5	-	-	0,47	2,68	
			Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,43	2,75

Tablo 5’e göre 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları zihinsel tekrar stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,75 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders işlenirken öğretmenimin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenimle birlikte

söylediklerini hemen zihnimden tekrar ederim.” (2,83=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenim ders anlatırken kendimce anlamlı olan bilgileri hemen tekrar ederim.” (2,68=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

A2) 4. sınıf öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejileri ile ilgili veriler Tablo 6’da sunulmuştur.

TABLO 6

Gruplama Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	Maddeler	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
					f	%	f	%	f	%		
1	3	Sosyal Bilgiler Dersinde;		40	36	90,0	1	2,5	3	7,5	0,55	2,83
		Öğretmenim konuyu hikayeleştiirdiğinde daha iyi öğrenirim.										
2	1	Öğretmenim dersi anlatırken konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırarak öğrenirim.		40	24	60,0	15	37,5	1	2,5	0,58	2,58
3	2	Derste tarihi olaylar anlatılırken bunları oluş sırasına (kronolojik) göre öğrenirim.		40	25	62,5	13	32,5	2	5,0	0,59	2,58
4	5	Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türeterek öğrenirim.		40	7	17,5	15	37,5	18	45,0	0,75	1,73
5	4	Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturarak öğrenirim. Örnek: İlk çağda kurulan devletleri öğrenmek için bu devletlerin baş harflerinden cümleler oluştururum.		40	-	-	10	25,0	30	75,0	0,44	1,25
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama									0,58	2,29

Tablo 6'ya göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları gruplama stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,29 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında gruplama stratejilerini "Ara Sıra Yapiyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin "Öğretmenim konuyu hikayeletirdiğinde daha iyi öğrenirim." (2,83=Her Zaman

Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenim dersi anlatırken konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırarak öğrenirim.” ve “Derste tarihi olaylar anlatılırken bunları oluş sırasına (kronolojik) göre öğrenirim.” (2,58=Her Zaman Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülür. Bu maddeleri; “Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türeterek öğrenirim.” (1,73=Ara Sıra Yapıyorum) maddesinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturarak öğrenirim.” (1,38=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında gruplama stratejilerini genel olarak **ara sıra kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

B2) 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejileri ile ilgili veriler Tablo 7’de sunulmuştur.

TABLO 7

Gruplama Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama Maddeler	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				f	%	f	%	f	%		
1	3	Sosyal Bilgiler Dersinde;	40	37	92,5	3	7,5	-	-	0,27	2,93
		Öğretmenim konuyu hikayelettiğinde daha iyi öğrenirim.									
2	1	Öğretmenim dersi anlatırken konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırarak öğrenirim.	40	28	70,0	12	30,0	-	-	0,46	2,70
3	2	Derste tarihi olaylar anlatılırken bunları oluş sırasına (kronolojik) göre öğrenirim.	40	18	45,0	21	52,5	1	2,5	0,55	2,43
4	5	Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türeterek öğrenirim.	40	2	5,0	18	45,0	20	50,0	0,50	1,55
5	4	Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturarak öğrenirim. Örnek: İlk çağda kurulan devletleri öğrenmek için bu devletlerin baş harflerinden cümleler oluştururum.	40	3	7,5	6	15,0	31	77,5	0,61	1,30
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama										0,50	2,18

Tablo 7'ye göre 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları gruplama stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,18 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında gruplama stratejilerini "Ara Sıra Yapıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin "Öğretmenim konuyu hikayelettiğinde daha iyi öğrenirim." (2,93=Her Zaman

Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi sırası ile, “Öğretmenim dersi anlatırken konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırarak öğrenirim.” (2,70=Her Zaman Yapıyorum), “Derste tarihi olaylar anlatılırken bunları oluş sırasına (kronolojik) göre öğrenirim.” (2,43=Her Zaman Yapıyorum) ve “Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türeterek öğrenirim.” (1,55=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturarak öğrenirim.” (1,30=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında gruplama stratejilerini genel olarak **ara sıra kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 3: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A1) 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejileri ile ilgili veriler Tablo 8’de sunulmuştur.

TABLO 8

Örtük ve Açık Tekrar Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				f	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;	40	32	80,0	8	20,0	-	-	0,41	2,80
		Ders sırasında benden öğrenmemi istenilen yerleri tekrar tekrar okurum.									
2	2	Öğretmenimin önemli dediği yerleri öğretmenimle birlikte hemen zihnimden tekrar ederim.	40	24	60,0	16	40,0	-	-	0,50	2,60
3	4	Öğretmenim konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri defterime öğretmenimin cümleleriyle not alırım.	40	16	40,0	13	32,5	11	27,5	0,82	2,13
4	3	Ders sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizerim.	40	8	20,0	27	67,5	5	12,5	0,57	2,08
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,58	2,40

Tablo 8'e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları örtük ve açık tekrar stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,40 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında örtük ve açık tekrar stratejilerini "Her Zaman Yapıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalama sahip maddenin "Ders sırasında benden öğrenmemi istenilen yerleri tekrar tekrar okurum." (2,80=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, "Öğretmenimin önemli dediği yerleri öğretmenimle birlikte hemen zihnimden tekrar ederim." (2,60=Her Zaman Yapıyorum) ve "Ders sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizerim." (2,13=Ara Sıra Yapıyorum)

maddelerinin izlediği görülür. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmenim konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri defterime öğretmenimin cümleleriyle not alırım.” (2,08=Ara Sıra Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında örtük ve açık tekrar stratejilerini genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

B1) 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejileri ile ilgili veriler Tablo 9’da sunulmuştur.

TABLO 9

Örtük ve Açık Tekrar Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				f	%	f	%	f	%		
1	1	Maddeler									
		Sosyal Bilgiler Dersinde;									
		Ders sırasında benden öğrenmemi istenilen yerleri tekrar tekrar okurum.	40	35	87,5	5	12,5	–	–	0,33	2,88
2	2	Öğretmenimin önemli dediği yerleri öğretmenimle birlikte hemen zihnimden tekrar ederim.	40	32	80,0	8	20,0	–	–	0,41	2,80
3	3	Öğretmenim konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri defterime öğretmenimin cümleleriyle not alırım.	40	27	67,5	13	32,5	–	–	0,47	2,68
4	4	Ders sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizerim.	40	11	27,5	15	37,5	14	35,0	0,80	1,93
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,50	2,57

Tablo 9'a göre 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları örtük ve açık tekrar stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,57 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında örtük ve açık tekrar stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 9 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders sırasında benden öğrenmemi istenilen yerleri tekrar tekrar okurum.” (2,88=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenimin önemli dediği yerleri öğretmenimle birlikte hemen zihnimden tekrar ederim.” (2,80=Her Zaman Yapıyorum) ve “Öğretmenim konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri defterime öğretmenimin cümleleriyle not alırım.” (2,68=Her Zaman Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülür. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders

sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizerim.” (1,93=Ara Sıra Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında örtük ve açık tekrar stratejilerini genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

A2) 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden eklemleme stratejileri ile ilgili veriler Tablo 10’da sunulmuştur.

TABLO 10

Eklemleme Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Maddeler	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
					Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
					f	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;		40	20	50,0	17	42,5	3	7,5	0,64	2,43
		Ders başlamadan önce işlenecek olan konuya temel oluşturacak bilgileri gözden geçiririm.										
2	2	Derste yeni öğrendiğim bilgi ile eski öğrendiklerim arasındaki benzerlikleri bulur, öğrenmemi gerçekleştiririm.		40	15	37,5	24	60,0	1	2,5	0,53	2,35
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama									0,59	2,39

Tablo 10’a göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları eklemleme stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,39 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında eklemleme stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 10 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders başlamadan önce işlenecek olan konuya temel oluşturacak bilgileri gözden geçiririm.” (2,43=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Derste yeni öğrendiğim bilgi ile eski öğrendiklerim arasındaki benzerlikleri bulur, öğrenmemi gerçekleştiririm.” (2,35=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında ekleme stratejilerini genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

B2) 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden ekleme stratejileri ile ilgili veriler Tablo 11’de sunulmuştur.

TABLO 11

Ekleme Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

[illegible]

Tablo 11'e göre 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları eklemlleme stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,34 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında eklemlleme stratejilerini "Her Zaman Yapıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 11 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin "Derste yeni öğrendiğim bilgi ile eski öğrendiklerim arasındaki benzerlikleri bulur, öğrenmemi gerçekleştiririm." (2,60=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, "Ders başlamadan önce işlenecek olan konuya temel oluşturacak bilgileri gözden geçiririm." (2,08=Ara Sıra Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında eklemlleme stratejilerini genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

A3) 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütleme stratejileri ile ilgili veriler Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12'ye göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları örgütleme stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 1,89 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında örgütleme stratejilerini “Ara Sıra Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 12 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmen konuyu anlatırken ya da bağımsız çalışırken öğrenmemiz gereken temel cümleyi seçer (bulur), bu cümleyi kendi kelimelerimle ifade eder ve tekrarlarım.” (2,23=Ara Sıra Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi sırası ile; “Ders anlatılırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konunun içinde geçen kavramları basitten karmaşığa doğru sıralarım.” (2,20=Ara Sıra Yapıyorum), “Sınıfta ders anlatılırken anlatılan konuda geçen bilgileri önemli ve önemsiz olarak seçer ve defterime not olarak yazarım.” (2,05=Ara Sıra Yapıyorum), “Öğretmenim anlattığı konunun özetini çıkarmamızı istediğinde ders kitabından konuyu bulurum ve kitaptaki cümleleri eleyerek özet çıkarırım.” (2,05=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarır ve dersi bu sorular çerçevesinde dinlerim.” (1,93=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders başlamadan önce işlenecek konunun ana ve alt başlıklarını çıkarırım.” (1,90=Ara Sıra Yapıyorum), “Derste bir konuyu öğrenmemiz istendiğinde bilgi ya da kavramları tablolar oluşturarak öğrenmeye çalışırım.” (1,65= Ara Sıra Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmen ders anlatırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenirim.” (1,10=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında örgütleme stratejilerini genel olarak **ara sıra kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

B3) 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütleme stratejileri ile ilgili veriler Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13'e göre 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları örgütleme stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,05 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında örgütleme stratejilerini "Ara Sıra Yapıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 13 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin "Ders anlatılırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konunun içinde geçen kavramları basitten karmaşığa doğru sıralarım." (2,38=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi sırası ile; "Öğretmen konuyu anlatırken ya da bağımsız çalışırken öğrenmemiz gereken temel cümleyi seçer (bulur), bu cümleyi kendi kelimelerimle ifade eder ve tekrarlarım." (2,33=Her Zaman Yapıyorum), "Sınıfta ders anlatılırken anlatılan konuda geçen bilgileri önemli ve önemsiz olarak seçer ve defterime not olarak yazarım." (2,30=Ara Sıra Yapıyorum), "Öğretmenim anlattığı konunun özetini çıkarmamızı istediğinde ders kitabından konuyu bulurum ve kitaptaki cümleleri eleyerek özet çıkarırım." (2,23=Ara Sıra Yapıyorum), "Derste bir konuyu öğrenmemiz istendiğinde bilgi ya da kavramları tablolar oluşturarak öğrenmeye çalışırım." (2,03= Ara Sıra Yapıyorum), "Ders başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarır ve dersi bu sorular çerçevesinde dinlerim." (1,98=Ara Sıra Yapıyorum), "Ders başlamadan önce işlenecek konunun ana ve alt başlıklarını çıkarırım." (1,85=Ara Sıra Yapıyorum), maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin "Öğretmen ders anlatırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenirim." (1,10=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında örgütleme stratejilerini genel olarak **ara sıra kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

A4) 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek destekleyici stratejileri ile ilgili veriler Tablo 14'de sunulmuştur.

TABLO 14

Bellek Destekleyici Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Maddeler	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
				Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
				f	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;	40	--	--	18	45,0	22	55,0	0,50	1,45
		Derste öğrenmekte zorlandığım bir konuyu, konunun içinde geçen kavramları ya da bilgileri seçerek sınıftaki eşyalara ad vererek öğrenmeye çalışırım.									
2	2	Derste öğrenmekte zorlandığım bir konu ya da kavramlar bütününe parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluştururum.	40	1	2,5	8	20,0	31	77,5	0,49	1,25
3	4	Derste bağımsız çalışmamız istendiğinde öğreneceğim konuyu maddeleştirir ya da maddeli bir bilginin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar, sözcükler oluşturarak öğrenirim.	40	1	2,5	7	17,5	32	80,0	0,48	1,23
4	3	Derste sıralı bilgileri öğrenirken (İç Anadolu Bölgesinin dağları, duyu organlarımız vb.) bu bilgileri sayılarla eşleştiririm.	40	1	2,5	2	5,0	37	92,5	0,38	1,10
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,47	1,26

Tablo 14'e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları bellek destekleyici stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 1,26 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında bellek destekleyici stratejilerini "Hiçbir Zaman Yapmıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 14 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste öğrenmekte zorlandığım bir konuyu, konunun içinde geçen kavramları ya da bilgileri seçerek sınıftaki eşyalara ad vererek öğrenmeye çalışırım.” (1,45= Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Derste öğrenmekte zorlandığım bir konu ya da kavramlar bütününe parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluştururum.” (1,25= Hiçbir Zaman Yapmıyorum), “Derste bağımsız çalışmamız istendiğinde öğreneceğim konuyu maddeleştirir ya da maddeli bir bilginin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar, sözcükler oluşturarak öğrenirim.” (1,23= Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste sıralı bilgileri öğrenirken (İç Anadolu Bölgesinin dağları, duyu organlarımız vb.) bu bilgileri sayılarla eşleştiririm.” (1,10=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında bellek destekleyici stratejilerini genel olarak **hiçbir zaman kullanmadıkları** ortaya çıkmaktadır.

B4) 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek destekleyici stratejileri ile ilgili veriler Tablo 15’de sunulmuştur.

TABLO 15

Bellek Destekleyici Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	Maddeler	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
					f	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;		40	1	2,5	24	60,0	15	37,5	0,53	1,65
		Derste öğrenmekte zorlandığım bir konuyu, konunun içinde geçen kavramları ya da bilgileri seçerek sınıftaki eşyalara ad vererek öğrenmeye çalışırım.										
2	2	Derste öğrenmekte zorlandığım bir konu ya da kavramlar bütününü parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluştururum.		40	–	–	20	50,0	20	50,0	0,51	1,50
3	4	Derste bağımsız çalışmamız istendiğinde öğreneceğim konuyu maddeleştirir ya da maddeli bir bilginin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar, sözcükler oluşturarak öğrenirim.		40	–	–	14	35,0	26	65,0	0,48	1,35
4	3	Derste sıralı bilgileri öğrenirken (İç Anadolu Bölgesinin dağları, duyu organlarımız vb.) bu bilgileri sayılarla eşleştiririm.		40	1	2,5	4	10,0	35	87,5	0,43	1,15
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama									0,49	1,41

Tablo 15'e göre 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları bellek destekleyici stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 1,41 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında bellek destekleyici stratejilerini "Hiçbir Zaman Yapmıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 15 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste öğrenmekte zorlandığım bir konuyu, konunun içinde geçen kavramları ya da bilgileri seçerek sınıftaki eşyalara ad vererek öğrenmeye çalışırım.” (1,65= Ara Sıra Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Derste öğrenmekte zorlandığım bir konu ya da kavramlar bütününe parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluştururum.” (1,50= Hiçbir Zaman Yapmıyorum), “Derste bağımsız çalışmamız istendiğinde öğreneceğim konuyu maddeleştirir ya da maddeli bir bilginin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar, sözcükler oluşturarak öğrenirim.” (1,35= Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste sıralı bilgileri öğrenirken (İç Anadolu Bölgesinin dağları, duyu organlarımız vb.) bu bilgileri sayılarla eşleştiririm.” (1,15=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında bellek destekleyici stratejilerini genel olarak **hiçbir zaman kullanmadıkları** ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 4: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları geri getirmeyi artırıcı stratejileri ile ilgili veriler Tablo 16’da sunulmuştur.

TABLO 16

Geri Getirmeyi (Hatırlamayı) Artırıcı Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama Maddeler	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				f	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;									
		Derste hatırlamamız istenilen bilgiyi, ilk öğrendiğim çevreyi zihnimde canlandırarak hatırlamaya çalışırım.	40	29	72,5	11	27,5	-	-	0,45	2,73
2	2	Önceden öğrendiğimiz bir konu hakkında derste öğretmenim bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiğim yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak cevaplandırırım (nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışırım).	40	20	50,0	20	50,0	-	-	0,51	2,50
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,48	2,61

Tablo 16'ya göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları geri getirmeyi artırıcı stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,61 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 16 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste hatırlamamız istenilen bilgiyi, ilk öğrendiğim çevreyi zihnimde canlandırarak hatırlamaya çalışırım.” (2,73=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Önceden öğrendiğimiz bir konu hakkında derste öğretmenim bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiğim

yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak cevaplandırırım (nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışırım).” (2,50=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediğı görölmektedir.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejileri genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları geri getirmeyi artırıcı stratejileri ile ilgili veriler Tablo 17’de sunulmuştur.

TABLO 17

Geri Getirmeyi (Hatırlamayı) Artırıcı Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama Maddeler	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				f	%	F	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;									
		Derste hatırlamamız istenilen bilgiyi, ilk öğrendiğim çevreyi zihnimde canlandırarak hatırlamaya çalışırım.	40	36	90,0	4	10,0	–	–	0,30	2,90
2	2	Önceden öğrendiğimiz bir konu hakkında derste öğretmenim bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiğim yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak cevaplandırırım (nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışırım).	40	26	65,0	14	35,0	–	–	0,48	2,65
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,40	2,78

Tablo 17’ye göre 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları geri getirmeyi artırıcı stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,78 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 17 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste hatırlamamız istenilen bilgiyi, ilk öğrendiğim çevreyi zihnimde canlandırarak hatırlamaya çalışırım.” (2,90=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Önceden öğrendiğimiz bir konu hakkında derste öğretmenim bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiğim

yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak cevaplandırırım (nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışırım).” (2,65=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülmektedir.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejileri genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 5: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları güdüleme stratejileri ile ilgili veriler Tablo 18’de sunulmuştur.

TABLO 18

Güdüleme Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				f	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;	40	40	100	-	-	-	-	0,00	3
		Oturma yerimi öğrenme için uygun hale getiririm.									
2	2	Dersi öğrenmeye olan güvenim tamdır. (Ben bunu başaracağım, bu konuyu öğreneceğim gibi kendime motive edici konuşmalar yaparım)	40	39	97,5	1	2,5	-	-	0,16	2,98
3	3	Öğreneceklerimin bana yararı olacağını düşünürüm.	40	38	95,0	2	5,0	-	-	0,22	2,95
4	4	Derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olurum.	40	38	95,0	2	5,0	-	-	0,22	2,95
5	6	Ders anlatılırken beni rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya çalışırım.	40	31	77,5	2	20,0	1	2,5	0,49	2,75
6	5	Öğrenme eksikliklerimi ve yetersizliklerimi tespit ederek, tamamlarım.	40	16	40,0	20	50,0	4	10,0	0,65	2,30
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,29	2,82

Tablo 18'e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları güdüleme stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,82 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında güdüleme stratejilerini "Her Zaman Yapıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 18 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin "Oturma yerimi öğrenme için uygun hale getiririm." (3=Her Zaman Yapıyorum)

olduğu görülmektedir. Bu maddeyi sırası ile; “Dersi öğrenmeye olan güvenim tamdır. **(Ben bunu başaracağım, bu konuyu öğreneceğim** gibi kendime motive edici konuşmalar yaparım).” (2,98=Her Zaman Yapıyorum), “Öğreneceklerimin bana yararı olacağını düşünürüm.” (2,95=Her Zaman Yapıyorum), “Derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olurum.” (2,95=Her Zaman Yapıyorum), “Ders anlatılırken beni rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya çalışırım.” (2,75=Her Zaman Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğrenme eksikliklerimi ve yetersizliklerimi tespit ederek, tamamlarım.” (2,30=Ara Sıra Yapıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları güdüleme stratejileri ile ilgili veriler Tablo 19’da sunulmuştur.

TABLO 19

Güdüleme Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama Maddeler	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				f	%	f	%	f	%		
1	2	Sosyal Bilgiler Dersinde;	40	40	100	-	-	-	-	0,00	3
		Dersi öğrenmeye olan güvenim tamdır. (Ben bunu başaracağım, bu konuyu öğreneceğim gibi kendime motive edici konuşmalar yaparım)									
2	1	Oturma yerimi öğrenme için uygun hale getiririm.	40	39	97,5	1	2,5	-	-	0,16	2,98
3	4	.Derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olurum.	40	38	95,0	2	5,0	-	-	0,22	2,95
4	6	Ders anlatılırken beni rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya çalışırım	40	38	95,0	2	5,0	-	-	0,22	2,95
5	3	Öğreneceklerimin bana yararı olacağını düşünürüm.	40	37	92,5	3	7,5	-	-	0,27	2,93
6	5	Öğrenme eksikliklerimi ve yetersizliklerimi tespit ederek, tamamlarım.	40	32	80,0	8	20,0	-	-	0,65	2,30
Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama										0,21	2,93

Tablo 19'a göre 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları güdüleme stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 2,93 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında güdüleme stratejilerini "Her Zaman Yapıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 19 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin "Dersi öğrenmeye olan güvenim tamdır. (Ben bunu başaracağım, bu konuyu

öğreneceğim gibi kendime motive edici konuşmalar yaparım).” (3=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi sırası ile; “Oturma yerimi öğrenme için uygun hale getiririm.” (2,98=Her Zaman Yapıyorum), “Derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olurum.” (2,95=Her Zaman Yapıyorum), “Ders anlatılırken beni rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya çalışırım.” (2,95=Her Zaman Yapıyorum), “Öğreneceklerimin bana yararı olacağını düşünürüm.” (2,93=Her Zaman Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğrenme eksikliklerimi ve yetersizliklerimi tespit ederek, tamamlarım.” (2,30=Ara Sıra Yapıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini genel olarak **her zaman kullandıkları** ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 6: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları yürütücü biliş stratejileri ile ilgili veriler Tablo 20’de sunulmuştur.

TABLO 20

Yürütücü Biliş Stratejileri İle İlgili 4. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	N	(3) Her Zaman		(2) Ara Sıra		(1) Hiçbir Zaman		ss	$\bar{X}$
				F	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;	40	17	42,5	22	55,0	1	2,5	0,55	2,40
		Sınıfta öğrenmelerimi denetlerim.									
2	2	Sınıfta ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğime dair bir plan yaparım.	40	--	--	14	35,0	26	65,0	0,48	1,35
3	3	Dersi önceden nasıl dinleyeceğimi planlar ve dersi yapmış olduğum plan dahilinde dinlerim.	40	--	--	14	35,0	26	65,0	0,48	1,35
4	4	Ders sırasında belirlediğim planın öğrenmem için doğru olup olmadığını sınırlarım.	40	--	--	--	--	40	100	0,00	1
5	5	Uygun plan kullanmıyor isem planımı değiştiririm.	40	--	--	--	--	40	100	0,00	1
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama								0,30	1,42

Tablo 20'ye göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları yürütücü biliş stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 1,42 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini “Hiçbir Zaman Yapmıyorum” boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 20 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Sınıfta öğrenmelerimi denetlerim.” (2,40=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Sınıfta ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğime dair bir plan yaparım.” (1,35=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) ve “Dersi önceden nasıl dinleyeceğimi planlar ve dersi yapmış olduğum plan dahilinde dinlerim.”

(1,35=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülür. Bu maddeleri en düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddeler olarak; “Ders sırasında belirlediğim planın öğrenmem için doğru olup olmadığını sınarım.” (1=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) ve “Uygun plan kullanmıyor isem planımı değiştiririm.” (1=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini genel olarak **hiçbir zaman kullanmadıkları** ortaya çıkmaktadır.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları yürütücü biliş stratejileri ile ilgili veriler Tablo 21’de sunulmuştur.

TABLO 21

Yürütücü Biliş Stratejileri İle İlgili 5. Sınıf Öğrencilerinin Durumu

Sıra No	Madde No	Dereceler, Frekanslar, Yüzde, Standart Sapma, Aritmetik Ortalama	Maddeler	N	(3)		(2)		(1)		ss	$\bar{X}$
					Her Zaman		Ara Sıra		Hiçbir Zaman			
					f	%	f	%	f	%		
1	1	Sosyal Bilgiler Dersinde;		40	30	75,0	10	25,0	-	-	0,44	2,75
		Sınıfta öğrenmelerimi denetlerim.										
2	2	Sınıfta ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğime dair bir plan yaparım.		40	-	-	19	47,5	21	52,5	0,51	1,48
3	3	Dersi önceden nasıl dinleyeceğimi planlar ve dersi yapmış olduğum plan dahilinde dinlerim.		40	-	-	19	47,5	21	52,5	0,51	1,48
4	4	Ders sırasında belirlediğim planın öğrenmem için doğru olup olmadığını sınarım.		40	-	-	-	-	40	100	0,00	1
5	5	Uygun plan kullanmıyor isem planımı değiştiririm.		40	-	-	-	-	40	100	0,00	1
		Genel Standart Sapma ve Aritmetik Ortalama									0,29	1,54

Tablo 21'e göre 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları yürütücü biliş stratejileri konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 1,54 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini "Hiçbir Zaman Yapmıyorum" boyutunda yanıtladıkları ortaya çıkmaktadır.

Tablo 21 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin "Sınıfta öğrenmelerimi denetlerim." (2,75=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, "Sınıfta ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğime dair bir plan yaparım." (1,48=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) ve "Dersi önceden nasıl dinleyeceğimi planlar ve dersi yapmış olduğum plan dahilinde dinlerim." (1,48=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülür. Bu maddeleri en

düşük ağırlıklı maddeler olarak; “Ders sırasında belirlediğim planın öğrenmem için doğru olup olmadığını sınırlarım.” (1=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) ve “Uygun plan kullanmıyor isem planımı değiştiririm.” (1=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Bu durumda 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini genel olarak **hiçbir zaman kullanmadıkları** ortaya çıkmaktadır.

Alt Problem 7: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri arasında anlamlı fark var mıdır?

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri ile ilgili t testi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

TABLO 22

**İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme
Stratejilerine İlişkin t Testi Sonuçları**

STRATEJİLER		SINIF	n	$\bar{X}$	ss	t
DİKKAT STRATEJİLERİ		5	40	12,85	1,86	,946
		4	40	12,45	1,92	
KISA SÜRELİ BELLEKTE DEPOLAMAYI ARTIRICI STRATEJİLER	Zihinsel Tekrar	5	40	5,50	,72	2,175*
		4	40	5,13	,82	
	Gruplama	5	40	10,90	1,61	-,135
		4	40	10,95	1,69	
		ANLAMLANDIRMAYI (KODLAMAYI) GÜÇLENDİRİCİ STRATEJİLER	Örtük ve Açık Tekrar	5	40	
4	40			9,60	1,68	
Eklemleme	5		40	4,68	,89	-,473
	4		40	4,78	,99	
Örgütleme	5		40	16,40	2,48	2,321*
	4		40	15,10	2,53	
Bellek Destekleyici	5		40	5,65	1,39	2,199*
	4		40	5,03	1,14	
GERİ GETİRMEYİ ARTIRICI STRATEJİLER		5	40	5,55	,68	1,916
		4	40	5,23	,83	
GÜDÜLEME STRATEJİLERİ		5	40	17,60	,74	2,804**
		4	40	16,93	1,33	
YÜRÜTÜCÜ BİLİŞ STRATEJİLERİ		5	40	7,70	1,26	2,063*
		4	40	7,10	1,34	

*p< 0,05 sd=78

**p<0,01

Tablo 22'nin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi, 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri altı ana başlık ve beş ara başlık ayrı ayrı ele alınmış ve bu alanlara ilişkin ortalamalar birbirleriyle karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır:

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları dikkat stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden eklemleme stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütleme stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek

destekleyici stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları geri getirmeyi artırıcı stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır ($p>.05$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları güdüleme stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<.01$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları yürütücü biliş stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<.05$).

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları Zihinsel Tekrar, Örgütleme, Bellek Destekleyici, Güdüleme ve Yürütücü Biliş stratejileri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA VE YORUMLAR

Bu bölümde İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında hangi öğrenme stratejilerini kullandıklarını ve 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kullandıkları stratejiler arasında farklılık olup olmadığına yönelik tartışma ve yorumlar yer almaktadır.

Alt Problemler İle İlgili Tartışma ve Yorumlar

Bu başlık altında, alt problemlere ilişkin olarak elde edilen tartışma ve yorumlar üzerinde durulmuştur.

Alt Problem 1: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,08 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında dikkat stratejilerini “Ara Sıra Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 2’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,14 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında dikkat stratejilerini “Ara Sıra Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 3’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında dikkat stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

Öğretim etkinliklerinin birincisi, öğrencinin dikkatini öğrenilecek konuya çekmektir. Dikkat, bireyin çevresinde gelişen olaylardan birine biyolojik ve psikolojik olarak odaklanmasıdır diyebiliriz. Öğrenme-öğretme ortamı olan sınıfta öğrencilerden istenen, hedef davranışlara öğrencilerin yoğunlaşmasını sağlayıp öğrenmelerini gerçekleştirmeleridir. Sınıf ortamında öğrencilerin dikkatini hedef davranışlar üzerine çekmenin bir çok yolu vardır. Bunların biri; öğretmenin derse başlamadan önce kazandıracak hedef davranışa uygun olarak kendi başından geçmiş yada geçmemiş hikaye, anı ve masal anlatması ya da bir olayı dramatize ettirmesi olabilir. Bir diğer dikkati çekme yolu ise; öğretmenin anlatmakta olduğu konu içinde geçen önemli yerleri daha yüksek ya da daha alçak sesle söylemesi olabilir. Genel olarak sınıf ortamları incelendiğinde, öğrenmeyi sağlama işi ve buna bağlı olarak öğrencilerin dikkatlerini öğrenilecek hedef davranışlar üzerine çekmek, öğretmenin yapması gereken işlerden olarak bilinmektedir. Fakat unutmamak gerekir ki, öğrenme işinin gerçekleşebilmesi için öğrencinin öğrenme sürecinde aktif olması gerekmektedir. Öğretmenin dışarıdan dikkati çekme uğraşları bazen bir çok öğrenci için yeterli olamamaktadır. Bu nedenlerden dolayı dikkati çekme işlemini öğretmenin yapmasının yanında öğrencilerinde kendilerinin dikkat süreçlerini yönlendirmelerini öğretmek gerekebilir. Bu da; öğrencilere öğrenme ve öğretme sürecinde dikkatlerini nasıl öğrenme materyali üzerinde yoğunlaştıracaklarını öğretmekle yani öğrenme stratejilerinden dikkat stratejilerini öğretmekle mümkün olabilir.

Senemoğlu (1997: 562)'a göre kendi kendisinin öğrenmesini sağlayacak öğrenci, öğreneceği hedefe bağlı olarak, bir çok dikkat çekme stratejilerinden birini kullanarak dikkatini öğrenilecek hedef üstünde yoğunlaştırabilir. Anahtar sözcüklerin ya da temel fikirlerin altını çizme öğrencinin dikkatini öğrenilecek bilgi üstünde yoğunlaştırma yollarından biridir. Bununla birlikte netin kenarına not alma stratejileri de vardır.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin birinci bölümünde dikkat stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 2'de verilmişti. Tablo 2 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmenim konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinlerim.” (2,78=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenimin anlatmakta olduğu konuyu, önceden öğrendiğim konularla benzerliklerini bularak öğrenmeye çalışırım.” (2,46=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür. Öğrenciler sınıf ortamında dikkat stratejilerini kullanırken yaptıkları etkinliklerin başında öğretmenin anlattığı konu içinde geçen tanımları dikkatli dinlemeleri ve öğrenilmekte olan konu ile geçmiş öğrenmeler arasında benzerliklerin bulunmaya çalışması olarak görülmektedir. Bu etkinliklerin öğrenciler tarafından her zaman yapıldığı anket bulgularından anlaşılmaktadır.

Bu etkinlikleri sırası ile; “Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin altını çizerim.” (2,10=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin başına kendimce anlamlı işaretler (yıldızlar, büyük noktalar vb.) koyarım.” (1,88=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders sırasında anlayamadığım kelime ya da kavramları defterime yazarım ve derste öğretmenime sorarım.” (1,85= Ara Sıra Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. Öğrenciler altını çizme, kitabın kenarına çeşitli işaretler koyma ve öğrenmekte zorlandıkları bilgileri öğretmenlerine sormaları ise ara sıra gerçekleştiği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin ise “Sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not tutarak tekrar ederim.” (1,38=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

Senemoğlu (1997: 562-563)'a göre öğrencilerin kullanabilecekleri dikkat stratejilerinden biri altını çizmedir. Dikkati çekmede kullanılan bir diğer öğrenme ya da çalışma stratejisi de metin kenarına not almaktır. Altını çizme, öğrencinin dikkatini önemli noktalarda toplamasını sağlamakla birlikte, bu stratejilerin küçük yaşlarda etkili olarak kullanılamadığı gözlenmiştir. Altını çizme stratejisinin etkili olarak kullanılabilmesi için, önemli bilginin önemsiz bilgiden ayırt edilmesi gerekir. Küçük yaşlardaki öğrenciler, önemli bilgiyi önemsizden ayır etmekte güçlük çekmeleri nedeniyle bu stratejiyi kendi kendilerine etkili olarak kullanamamaktadırlar.

Reynolds ve arkadaşları dikkat stratejisini kullanan öğrencilerin üç farklı işlemi yerine getirmeleri gerektiğini ifade etmektedirler. Bunlar; 1) metindeki öğelerden hangilerinin önemli ve hangisinin önemsiz olduğuna karar verme, 2) önemli öğeler üzerinde odaklaşma, 3) önemli öğeleri öğrenmedir (Aktaran:Öztürk 1995: 31).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, İlköğretim 1. Kademe öğrencileri dikkat stratejilerini kendi kendilerine kullanmakta zorlanmaktadırlar. Bunun nedeni ise önemli bilginin önemsiz bilgiden ayır edilmesindeki güçlük olarak gösterilmektedir. Bu durum anketin birinci alt probleminde elde edilen bulguları desteklemektedir.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin birinci bölümünde dikkat stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 3'te verilmişti. Tablo 3 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmenim konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinlerim.” (2,83=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenimin anlatmakta olduğu konuyu, önceden öğrendiğim konularla benzerliklerini bularak öğrenmeye çalışırım.” (2,55=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür. Bu maddeleri sırası ile; “Ders sırasında anlayamadığım kelime ya da kavramları defterime yazarım ve derste

öğretmenime sorarım.” (2,23=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin altını çizerim.” (1,83=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin başına kendimce anlamlı işaretler (yıldızlar, büyük noktalar vb.) koyarım.” (1,83=Ara Sıra Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not tutarak tekrar ederim.” (1,60=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir. 4. sınıf öğrencileri için yapılan açıklamalar 5. sınıf öğrencileri için de geçerli olabilecektir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında dikkat stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

Alt Problem 2: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A1) 4. sınıf öğrencileri, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,56 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 4’te görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

B1) 5. sınıf öğrencileri, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,75 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 5’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

Berk (1991)’e göre tekrar, bilgi biriminin kısa süreli bellekte korumak için sesli ya da sessiz tekrar edilmesidir. Bazı tür bilgiyi yeterince tekrar ederek uzun süreli belleğe aktarmamız mümkün olabilir. Olguları, sözcüklerin yazılışlarını, okunuşlarını, ülkelerin başkentlerinin adlarını, belli bir ülkedeki şehirleri, belli bir kıtadaki ülkeleri vb. bilgiyi uzun süreli belleğe gönderilmesi, çoğu zaman tekrar yoluyla gerçekleşmektedir. Bilgiyi uzun süreli belleğe aktarmanın en ilkel yolu tekrar etmedir. Doğaldır ki çocukların kullandığı ilk bellek stratejisi de bilginin tekrar edilmesidir. Diğer bir deyişle ezberlemedir (Aktaran: Ölçüm 2000: 20).

Naveh ve Benjamin (1984) yaptıkları bir araştırmada bilişsel gücün hatırlamadaki etkisini ve basit tekrarın uzun süreli hatırlamayı etkileyip etkilemediğini ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırmada, tanınması istenen madde sayısı (temel iş yükü) arttıkça hatırlamada bir düşme olduğu bulunmuştur. Bunun sebebi, temel iş yükü arttığı zaman bellek sisteminde artan bir kapasite ihtiyacının ortaya çıkmasıdır. Ayrıca maddeleri hatırlamada çeldirici bir faaliyetin standart etkisi, çeldirici faaliyet miktarının doğrudan bir fonksiyonu olarak bellekte tutulan maddelerle bir karışıklık meydana getirmektedir. Aynı zamanda, maddeleri tekrar sayısı hatırlama performansını etkilemektedir. Analizler sonucunda; 1-5 tekrar sayısında, 2 ve 3 maddeyi hatırlama performansında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. 4 maddeyi tekrarlamada, tekrar sayısı arttıkça hatırlama performansında düşme görülmüştür. Bu düşmeyi, madde sayısının artmasına paralel olarak tekrar sayısının karışıklık meydana getirmesi etkilemektedir. Karışıklık, semantik ve akustik olmak üzere iki türlü meydana gelmektedir. Ayrıca araştırmada, basit tekrarın kısa süreli hatırlamayı artırmakla birlikte bellek izleri oluşturmada ve uzun süreli hatırlama performansında da etkili olduğu bulunmuştur (Aktaran:Öztürk 1995: 58).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin kullandıkları ilk ve temel öğrenme stratejisi tekrar stratejileridir. Tekrar stratejilerinin küçük yaşlardan itibaren kullanıldığına işaret eden araştırmacılar, bu stratejinin kullanılmasının öğrenilecek olan materyali bu düzey öğrenciler için en kolay yol olduğunu ifade etmektedirler. Araştırmanın ikinci alt probleminin birinci bölümünden elde edilen veriler ile bu açıklamaların birbirini desteklediğini söyleyebiliriz.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin ikinci bölümünde zihinsel tekrar stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 4'te verilmişti. Tablo 4 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders işlenirken öğretmenimin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenimle birlikte söylediklerini hemen zihnimden tekrar ederim.” (2,65=Her Zaman Yapıyorum)

olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenim ders anlatırken kendimce anlamlı olan bilgileri hemen tekrar ederim.” (2,48=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin ikinci bölümünde zihinsel tekrar stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 5’de verilmişti. Tablo 5 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders işlenirken öğretmenimin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenimle birlikte söylediklerini hemen zihnimden tekrar ederim.” (2,83=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenim ders anlatırken kendimce anlamlı olan bilgileri hemen tekrar ederim.” (2,68=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında zihinsel tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

A2) 4. sınıf öğrencileri, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,29 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında gruplama stratejilerini “Ara Sıra Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 6’da görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında gruplama stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

B2) 5. sınıf öğrencileri, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,18 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında gruplama stratejilerini “Ara Sıra Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 7’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında gruplama stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

Kısa süreli bellekte bilginin kalış süresinin az olmasının yanında bir de bilginin miktar olarak da sınırlılığı söz konusudur. Kısa süreli bellek aynı anda ortalama 7 ± 2 birimlik bilgiyi alabilmektedir (Özdemir ve Yalın 2000: 7). Bilgiyi gruplayarak birim sayısını azaltmak, kısa süreli belleğin kapasite sınırlılığını azaltmanın bir yolu olabilir.

Moely ve diğerleri (Aktaran:Mayer 1987: 72) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, 10-11 yaşlarındaki çocuklar maddeler listesini hatırlamak için gruplama yapabilmektedirler. Gruplama, serbest olarak hatırlamak üzere sunulan bir maddeler listesindeki maddeleri özelliklerine göre gruplayarak örgütlemeyi ifade etmektedir.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin kısa süreli bellekte kendilerine sunulan bilgilerin miktarını artırabilmeleri için gruplama stratejisini kullanmaları gerektiği sonucuna varılabilir. Senemoğlu (1997: 300)’nun belirttiğine göre öğretmenler, öğrencilere kısa süreli belleğin kapasitesini etkili bir şekilde kullanabilmeleri için gerekli uyarıları yapmalıdırlar. Bir başka ifade ile öğrencilerin gruplama stratejilerini kullanabilmesi için öğretmenlerin öğrencilerine yardım etmeleri yani gruplamanın nasıl yapılabileceğini öğretmeleri gerekmektedir.

Araştırmanın ikinci alt probleminin ikinci bölümünden elde edilen verilerde öğrencilerin gruplama stratejilerini ara sıra kullandıkları ortaya çıkmaktadır. Yapılan açıklamalarla elde edilen sonuçlar birbirini destekler durumdadır.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin ikinci bölümünde gruplama stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 6'da verilmişti. Tablo 6 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmenim konuyu hikayeleştirdiğinde daha iyi öğrenirim.” (2,83=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kendilerine sunulan bilgileri kolaylıkla öğrenebilmeleri bilginin değişik şekillerde gruplanması ile mümkün olabilir. Bu gruplama yollarından biri de öğretmenler tarafından bilgilerin hikayeleştirilmesi olabilir. Anketin bu maddesine verilen cevaptan da anlaşılaacağı üzere öğrenciler hikayeleştirilen bilgileri daha kolay öğrenmektedirler. Bu maddeyi, “Öğretmenim dersi anlatırken konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırarak öğrenirim.” ve “Derste tarihi olaylar anlatılırken bunları oluş sırasına (kronolojik) göre öğrenirim.” (2,58=Her Zaman Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülür. Bilgilerin ortak özelliklerinin vurgulanması ve olayların oluş sırasına göre verilmesi, öğrenciler tarafından bilgilerin gruplandırabilmesi daha kolay olabilmektedir. Bu maddeleri; “Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türeterek öğrenirim.” (1,73=Ara Sıra Yapıyorum) maddesinin izlediği görülmektedir. İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin bu maddede sözü edilen çalışmayı yapabilmeleri ancak onlara dışarıdan yapılabilecek destek yani yardım ile mümkün olabilecektir.

En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturarak öğrenirim.” (1,38=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bu maddeyi hiçbir zaman yapmıyorum boyutunda yanıtlamaları yukarıda yapılan açıklamalarla desteklenmektedir.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin ikinci bölümünde gruplama stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 7’de verilmişti. Tablo 7 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmenim konuyu hikayeletirdiğinde daha iyi öğrenirim.” (2,93=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi sırası ile, “Öğretmenim dersi anlatırken konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırarak öğrenirim.” (2,70=Her Zaman Yapıyorum), “Derste tarihi olaylar anlatılırken bunları oluş sırasına (kronolojik) göre öğrenirim.” (2,43=Her Zaman Yapıyorum) ve “Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türeterek öğrenirim.” (1,55=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturarak öğrenirim.” (1,30=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında gruplama stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

Alt Problem 3: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A1) 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,40 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında örtük ve açık tekrar stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 8’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında örtük ve açık tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

B1) 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,57 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında örtük ve açık tekrar stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 9’da görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında örtük ve açık tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

Dempster (1988)’e göre, tekrar sayısının bellekteki bilgiyi güçlendirdiğine ilişkin kanıtlar bulunmaktadır. Ayrıca, tekrar etmede zamanlamanın çok önemli yeri

olduğu gözlenmiştir. Aralıklı olarak yapılan tekrarların, bir defada yoğun olarak yapılan tekrarlardan öğrenme ve hatırlamada daha etkili olduğu gözlenmiştir. Diğer bir değişle aralıklı tekrar, uzun süreli bellekten bilgiyi geri getirmede kolaylık sağlamaktadır (Aktaran: Ölçüm 2000: 20).

Araştırmanın ikinci alt probleminde yapılan açıklamalarda tekrar stratejilerinin öğrenciler tarafından kullanılan ilk ve temel öğrenme stratejisi olduğunu ifade etmiştik. Tekrar stratejilerinin küçük yaşlardan itibaren kullanıldığına işaret eden araştırmacılar, bu stratejinin kullanılmasının öğrenilecek olan materyali bu düzey öğrenciler için en kolay yol olduğunu ifade etmektedirler. Araştırmanın üçüncü alt probleminin birinci bölümünden elde edilen veriler ile bu açıklamaların birbirini desteklediğini söyleyebiliriz.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin üçüncü bölümünde örtük ve açık tekrar stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 8’de verilmişti. Tablo 8 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders sırasında benden öğrenmemi istenilen yerleri tekrar tekrar okurum.” (2,80=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmenimin önemli dediği yerleri öğretmenimle birlikte hemen zihnimden tekrar ederim.” (2,60=Her Zaman Yapıyorum) ve “Ders sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizerim.” (2,13=Ara Sıra Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülür. Altını çizme, metin çalışılırken önemli olarak algılanan yerlerin altının çizilmesi olarak ifade edilebilir. Altını çizme çalışmalarının can alıcı noktası önemli bilgi ile önemsiz bilginin ayırt edilmesidir. Erden ve Demirel (1993)’e göre, yapılan çalışmalar öğrencilerin altını çizme çalışmalarında çok sayıda cümlemin altını çizdiklerini ve önemli bilgileri ayırt etmediklerini ortaya çıkarmaktadır.

En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmenim konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri defterime öğretmenimin cümleleriyle not alırım.” (2,08=Ara Sıra Yapmıyorum) olduğu görülmektedir. Erden ve Demirel (1993) İlköğretim 1. kademedeki öğrencilerin not almalarında onlara yardımcı olunması

gerektiğini, çünkü bu düzeydeki öğrencilerin önemli bilgi ile önemsiz bilgiyi henüz ayıramayacaklarını ifade etmektedirler. Bu açıklama ile araştırmanın bu maddesine verilen cevap birbirini destekler durumdadır.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin üçüncü bölümünde örtük ve açık tekrar stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 9’da verilmişti. Tablo 9 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders sırasında benden öğrenmemi istenilen yerleri tekrar tekrar okurum.” (2,88=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Erden ve Demirel (1993)’in yaptığı bir çalışmada ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin %41’nin tekrar okuma yöntemini kullandıklarını ortaya çıkarmışlardır. Anketin bu maddesine verilen cevap ile Erden ve Demirel’in araştırma bulguları birbirini destekler niteliktedir. Bu maddeyi, “Öğretmenimin önemli dediği yerleri öğretmenimle birlikte hemen zihnimden tekrar ederim.” (2,80=Her Zaman Yapıyorum) ve “Öğretmenim konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri defterime öğretmenimin cümleleriyle not alırım.” (2,68=Her Zaman Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülür.

En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizerim.” (1,93=Ara Sıra Yapmıyorum) olduğu görülmektedir. Erden ve Demirel (1993) İlkokul 5. sınıf öğrencilerinin %9’unun bu tekniği kullandıklarını bulmuşlardır. Bu bulgu ile araştırmanın bu maddesine verilen cevap birbirini destekler durumdadır.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında örtük ve açık tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

A2) 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden eklemleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden ekleme stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,39 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında ekleme stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 10’da görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında ekleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

B2) 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden ekleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden ekleme stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,34 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında ekleme stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 11’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında ekleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

Öğretme ve öğrenme sürecinde uygulanabilecek ekleme etkinlikleri Senemoğlu (1997: 313-315)’na göre aşağıdaki basamaklardan oluşmaktadır:

- Ön öğrenmelerin hatırlanması,
- Sınıftaki mesajların açıklığı, uyumu, örgütlenme biçimi, öğrencilerin oturuş düzeni eklemenin niteliğini artırır ya da sınırlandırır,
- Ekleme ağları ve şemaları,

- Benzetimler.

Eklemlleme yapmanın en basit yolu eski bilgilerin yani ön öğrenmelerin hatırlanmasıdır diyebiliriz. Öğrenciler kendilerine kazandırılacak olan davranışlardan önce, edinmiş oldukları davranışları gözden geçirmeleri yani bunları tekrar etmeleri yeni öğrenmelerde öğrenme düzeylerini artırabilecektir. Öğrencilerin bu çalışmayı yapmalarının yanında öğretmenlerde öğretecekleri davranışlara geçmeden önce o davranışa temel oluşturabilecek ön öğrenmeleri sınıfa hatırlatabilir. Fakat asıl olan öğrencilerin kendi ön öğrenmelerini harekete geçirmeleri olmalıdır. Bununla birlikte eklemlleme yollarından en önemlisi de benzetimler kurmak ya da bulmaktır.

Mayer (1987)'e göre benzetimler, yeni bilginin, daha önce kazanılmış eski bilgilerle yapay benzerlikler kurularak anlamlandırılmasını sağlamak üzere kullanılmalıdır. Benzetimler, özellikle doğal bağlar, ilişkiler mümkün olmadığı durumlarda eklemllemenin etkili olarak yapılmasına katkıda bulunur (Olçum 2000: 23).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin kendilerine sunulan bilgileri anlamlandırabilmeleri için eklemlleme yapabilmeleri gerekmektedir. Araştırmanın üçüncü alt probleminin ikinci bölümünden elde edilen veriler ile bu açıklamaların birbirini desteklediğini söyleyebiliriz.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin üçüncü bölümünde eklemlleme stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 10'da verilmişti. Tablo 10 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Ders başlamadan önce işlenecek olan konuya temel oluşturacak bilgileri gözden geçiririm.” (2,43=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Derste yeni öğrendiğim bilgi ile eski öğrendiklerim arasındaki benzerlikleri bulur, öğrenmemi gerçekleştiririm.” (2,35=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin üçüncü bölümünde eklemlene stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 11’de verilmişti. Tablo 11 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste yeni öğrendiğim bilgi ile eski öğrendiklerim arasındaki benzerlikleri bulur, öğrenmemi gerçekleştiririm.” (2,60=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Ders başlamadan önce işlenecek olan konuya temel oluşturacak bilgileri gözden geçiririm.” (2,08=Ara Sıra Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında eklemlene stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

A3) 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütlenme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütlenme stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 1,89 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında eklemlene stratejilerini “Ara Sıra Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 12’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında örgütlenme stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

B3) 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütlenme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütleme stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,05 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında ekleme stratejilerini “Ara Sıra Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 13’te görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında örgütleme stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

Örgütleme stratejilerinde, öğrencinin yeni bilgileri, ön bilgilerini kullanarak kendisi için daha anlamlı olacak biçimde yeniden yapılandırması söz konusudur. Bu stratejinin taktik ve öğrenme etkinlikleri olarak özellikleri; benzerlik ve farklılıklarına göre gruplama, karşılaşılan bilgi bütünü anlamlı öğelere ayırma, bir metin içerisindeki temel, yardımcı noktaları ve bunlar arasındaki ilişkileri gösterme gibi durumlar sayılabilir. Örgütleme stratejilerinin en temel düzeyi madde ya da olguların taksonomik olarak sınıflandırılmasıdır (Demirel 1999: 130).

Örgütleme stratejilerinin çocuklardaki gelişimi ile ilgili yapılan araştırmalar önemli bazı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bunlardan biri Berk (1991)’e göre, küçük öğrencilerin büyüklere göre, bilgiyi gruplama ve organize etmeyi daha az kullandıkları, küçüklerin materyali daha çok tekrar ederek ezberlemeye çalıştıkları gözlenmiştir. E.Gagne (1985) ise bazı araştırma sonuçlarının, genel yetenek düzeyi daha düşük öğrencilerin örgütleme stratejilerini daha az kullandıklarını gösterdiğini ifade etmektedir (Aktaran: Ölçüm 2000: 24).

Pressley (1990)’a göre Idol ve arkadaşları (1987) hikaye ya da olay öğretiminde olayın ana hatlarını bir harita şekline getirerek çalışmanın hatırlamayı kolaylaştırıp kolaylaştırmadığını araştırmışlardır. 9-12 yaşlarında 22 öğrenciye hikaye haritası oluşturma öğretimi verilmiştir. Bu haritalarda hikayedeki problem, amaç, eylem ve sonuç şematik bir şekilde kısaca açıklanmıştır. Taktiğin öğretiminde öğretmenler öğrencilere hikaye haritasının kullanımını anlatmış ve alıştırmaları

yapmışlardır. Araştırma sonucunda, hikaye haritası kullanan hafızası zayıf öğrencilerin daha başarılı oldukları ancak normal öğrenciler için hikaye haritalarının çok gerekli olmadığı ortaya çıkmıştır (Aktaran: Talu 1997: 40).

Yukarıdaki açıklamalara göre, küçük yaşlardaki öğrencilerin örgütleme stratejilerini çok fazla kullanamadıkları araştırmacılar tarafından ifade edilmektedir. Araştırmanın üçüncü alt probleminin üçüncü bölümünden elde edilen verilerde de ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin örgütleme stratejilerini ara sıra kullandıkları sonucuna varılmıştı. Bu da yapılan açıklamalarla araştırma sonucunda elde edilen verilerin birbirini desteklediği anlamına gelmektedir.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin üçüncü bölümünde örgütleme stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 12’de verilmişti. Tablo 12 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmen konuyu anlatırken ya da bağımsız çalışırken öğrenmemiz gereken temel cümleyi seçer (bulur), bu cümleyi kendi kelimelerimle ifade eder ve tekrarlarım.” (2,23=Ara Sıra Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Araştırmanın ikinci alt probleminde çocukların kullandıkları ilk ve temel öğrenme stratejisinin tekrar stratejileri olduğunu ifade etmiştik. Fakat bu tekrarların genelde basit tekrarlama olduğunu, öğrencilerin kendilerine sunulan bilgileri olduğu gibi tekrar ettiklerini belirtmiştik. Bu maddede de görüleceği üzere ilköğretim öğrencileri bilgileri daha çok olduğu gibi tekrarlamaktalar ve bilgileri kendilerine göre ifade ederek tekrar etme işlemini ara sıra yapmaktadırlar. Örgütleme yapmanın ilk yollarından birinin öğrencilerin kendilerine sunulan bilgileri kendilerine göre yorumlayıp tekrar etmeleri olduğu ifade edilmişti. Bu maddeyi, “Ders anlatılırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konunun içinde geçen kavramları basitten karmaşığa doğru sıralarım.” (2,20=Ara Sıra Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür Bu maddeleri sırası ile; “Sınıfta ders anlatılırken anlatılan konuda geçen bilgileri önemli ve önemsiz olarak seçer ve defterime not olarak yazarım.” (2,05=Ara Sıra Yapıyorum), “Öğretmenim anlattığı konunun özetini çıkarmamızı istediğinde ders kitabından konuyu bulurum ve kitaptaki cümleleri eleyerek özet çıkarırım.” (2,05=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders

başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarır ve dersi bu sorular çerçevesinde dinlerim.” (1,93=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders başlamadan önce işlenecek konunun ana ve alt başlıklarını çıkarırım.” (1,90=Ara Sıra Yapıyorum), “Derste bir konuyu öğrenmemiz istendiğinde bilgi ya da kavramları tablolar oluşturarak öğrenmeye çalışırım.” (1,65= Ara Sıra Yapıyorum), maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaoya sahip maddenin “Öğretmen ders anlatırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenirim.” (1,10=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir. Görge (1997: 58) yapılan araştırmaların, uzman kaynaklı bilgi haritalarının derslerde çalışma desteği olarak kullanılmasının bilgiyi öğrenme ve hatırlama düzeyini olumlu etkilediğini ifade etmektedir. Fakat bilgi ve kavram haritası oluşturmanın öğretilmesi yani uzman desteğinin olması gerektiğinin ifade edilmesi ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin bu çalışmayı yapamamalarını açıklar durumdadır. Anketin uygulanması esnasında öğrencilerin bilgi ve kavram haritaları kavramlarına yabancı oldukları bununla birlikte bazı öğrencilerin bu çalışmayı her zaman yaptıkları ortaya çıkmıştır. Kavram ve bilgi haritalarını kullanan öğrencilerin bu çalışmayı nereden öğrendikleri sorusuna verdikleri cevap ilginç bulunmuştur. Çünkü bu öğrenciler bu tür çalışmaları özel dersanelerde yaptıkları ifade etmişlerdir.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin üçüncü bölümünde örgütlenme stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 13’de verilmişti. Tablo 13 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalamaoya sahip maddenin “Ders anlatılırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konunun içinde geçen kavramları basitten karmaşığa doğru sıralarım.” (2,38=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Öğretmen konuyu anlatırken ya da bağımsız çalışırken öğrenmemiz gereken temel cümleyi seçer (bulur), bu cümleyi kendi kelimelerimle ifade eder ve tekrarlarım.” (2,33=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür Bu maddeleri sırası ile; “Sınıfta ders anlatılırken anlatılan konuda geçen bilgileri önemli ve önemsiz olarak seçer ve defterime not

olarak yazarım.” (2,30=Ara Sıra Yapıyorum), “Öğretmenim anlattığı konunun özetini çıkarmamızı istediğinde ders kitabından konuyu bulurum ve kitaptaki cümleleri eleyerek özet çıkarırım.” (2,23=Ara Sıra Yapıyorum), “Derste bir konuyu öğrenmemiz istendiğinde bilgi ya da kavramları tablolar oluşturarak öğrenmeye çalışırım.” (2,03= Ara Sıra Yapıyorum), “Ders başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarır ve dersi bu sorular çerçevesinde dinlerim.” (1,98=Ara Sıra Yapıyorum), “Ders başlamadan önce işlenecek konunun ana ve alt başlıklarını çıkarırım.” (1,85=Ara Sıra Yapıyorum), maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğretmen ders anlatırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenirim.” (1,10=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında örgütlenme stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

A4) 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek destekleyici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek destekleyici stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 1,26 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında bellek destekleyici stratejilerini “Hiçbir Zaman Yapmıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 14’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında bellek destekleyici stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

B4) 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek destekleyici stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek destekleyici stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 1,41 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında bellek destekleyici stratejilerini “Hiçbir Zaman Yapmıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 15’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında bellek destekleyici stratejilerini hiçbir kullanmamaktadırlar.

Bellek destekleyici stratejilerin kullanılma kolaylığı eklemlene ve örgütlemenin yapılamadığı durumlarda ön plana çıkmaktadır. Bellek destekleyicileri imajlar ve sözel semboller olarak iki gruba ayırmak mümkün olabilir.

Moely ve diğerleri (1986)’ne göre yapılan araştırmalar, sınıflarda bellek destekleyici stratejilerin öğretime çok az yer verildiğini göstermektedir. Her öğrenci öğrenme için gerekli olan bellek destekleyici stratejileri geliştirme gücünde değildir. Bu nedenle öğretmenler, doğrudan öğretim yoluyla çocukların bu stratejileri öğrenmelerini sağlamalıdır (Aktaran: Ölçüm 2000: 31).

Levin (1976) küçük çocukların objelerin resimlerini çizmeleri ve çizilmiş olan resimleri görmeleri sağlanarak psiko-motor katılım ve resimsel temsilciler yoluyla diğer bir değişle doğrudan yapmaları ve yaşamaları sağlanarak öğrenmeleri desteklenebilir demektedir (Aktaran: Ölçüm 2000: 31).

Bellek destekleyici stratejinin kullanımı 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin gelişim düzeylerinin üstündedir yargısına varabiliriz. Çünkü bu strateji üst düzey bir

stratejidir yani Nisbett ve Shucksmith'in belirttiğine göre makro stratejilerden biridir. **Makro Stratejiler;** Bilişsel bilgiyle yakından ilgilidir. Genellenebilirliği yüksektir. Yaşla ve yaşantıyla gelişir. Örneğin, yönetme, kontrol etme, gözden geçirme, kendi kendini sınaama gibi (Aktaran: Çiftçi 1998: 16-17).

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere öğrencilerin bellek destekleyici stratejileri kullanabilmeleri için onlara bu stratejinin nasıl kullanılacağı öğretilmelidir. Bu durumda ilköğretim öğrencilerinin öğrenme ve gelişim düzeylerine de bakıldığında bu stratejileri sağlıklı olarak (onlara öğretilmeden) kullanmaları mümkün görülmeyebilir. Araştırmanın üçüncü alt probleminin dördüncü bölümünden elde edilen veriler ile bu açıklamaların birbirini desteklediğini söyleyebiliriz.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin üçüncü bölümünde bellek destekleyici stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 14'de verilmişti. Tablo 14 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste öğrenmekte zorlandığım bir konuyu, konunun içinde geçen kavramları ya da bilgileri seçerek sınıftaki eşyalara ad vererek öğrenmeye çalışırım.” (1,45= Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Derste öğrenmekte zorlandığım bir konu ya da kavramlar bütününe parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluştururum.” (1,25= Hiçbir Zaman Yapmıyorum), “Derste bağımsız çalışmamız istendiğinde öğreneceğim konuyu maddeleştirir ya da maddeli bir bilginin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar, sözcükler oluşturarak öğrenirim.” (1,23= Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste sıralı bilgileri öğrenirken (İç Anadolu Bölgesinin dağları, duyu organlarımız vb.) bu bilgileri sayılarla eşleştiririm.” (1,10=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin üçüncü bölümünde bellek destekleyici stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 15'de verilmişti. Tablo

15 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste öğrenmekte zorlandığım bir konuyu, konunun içinde geçen kavramları ya da bilgileri seçerek sınıftaki eşyalara ad vererek öğrenmeye çalışırım.” (1,65=Ara Sıra Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Derste öğrenmekte zorlandığım bir konu ya da kavramlar bütününe parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluştururum.” (1,50= Hiçbir Zaman Yapmıyorum), “Derste bağımsız çalışmamız istendiğinde öğreneceğim konuyu maddeleştirir ya da maddeli bir bilginin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar, sözcükler oluşturarak öğrenirim.” (1,35= Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste sıralı bilgileri öğrenirken (İç Anadolu Bölgesinin dağları, duyu organlarımız vb.) bu bilgileri sayılarla eşleştiririm.” (1,15=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında bellek destekleyici stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden örtük ve açık tekrar ile eklemleme stratejilerini her zaman, örgütleme stratejilerini ara sıra kullandıkları ve bellek destekleyici stratejilerini hiçbir zaman kullanmadıkları araştırmanın üçüncü alt probleminin bulgularıdır. Anlamlandırma stratejilerinden örtük ve açık tekrar ile eklemlemenin, örgütleme ve bellek destekleyicilere göre daha basit stratejiler olduğu söylenebilir. Örtük ve açık tekrar ile eklemleme stratejilerini 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin her zaman kullanmaları onların gelişim düzeyleri ile paralellik göstermektedir. Diğer stratejilerin ise (örgütleme ve bellek destekleyici stratejiler) aynı grup öğrencilerinin gelişim düzeylerinin üzerinde olduğu bilinmektedir. Araştırma verilerinin öğrenme stratejileri gelişim basamaklarıyla desteklendiği söylenebilir.

Alt Problem 4: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejileri ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,61 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 16’da görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,78 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 17’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

Öğrenme stratejilerinde biri de kazanılan bilgileri hatırlama yani geri getirme stratejisidir. Kazanılan bilgiler kullanılacağı zaman uzun süreli bellekten geriye çağrılır. Bu işlemin yapılabilmesi için mantığın, ipuçlarının ve diğer bilgilerin kullanılarak geri getirecek olduğumuz bilginin yeniden canlandırılması gerekmektedir. Ormrod (1990: 263)’ a göre, bir bilginin uzun süreli bellekten geri getirilmesi, büyük ölçüde onun ilk olarak ne kadar iyi kodlandığı ve depolandığına

bağlıdır. Senemoğlu (1997: 327,574) ise geri getirmenin bir problem çözme sürecini kapsadığını ifade etmektedir. Kodlamayı yardım eden stratejiler, geri getirmeyi ya da hatırlamayı da kolaylaştırmaktadır. Bilgi kodlamada kullanılan benzetimler, bellek destekleyiciler, kendi kendine soru sorma, uzamsal temsilciler oluşturma, bilginin geri getirilmesine de yardım eden stratejilerdir. Bilgi ne kadar anlamlandırılarak uzun süreli belleğe yerleştirilirse geriye getirilmesi de o kadar kolaylaşmaktadır.

Bilgiyi geri getirme yollarından birisi de Watkins, Ho ve Tulving'e göre uzun süreli belleği arama-tarama stratejileridir. Bunlardan ilki, bilginin ilk öğrenildiği çevreyi, kapsamı, zihinsel olarak yeniden oluşturmaktır. İkincisi, olayı ya da durumu zihinsel olarak aşamalı bir şekilde yeniden yapılandırmadır. Diğerisi ise alfabeyi kullanmaktır.(Aktaran:Senemoğlu 1997: 329-330).

Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında öğrencilerden hatırlamaları istenilen bilgilerin anlamlı olarak kodlanması, örgütlenmesi gibi anlamlandırma stratejilerinin kullanılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin geri getirme stratejilerini ne kadar kullandıklarına bakmadan önce anlamlandırma stratejilerini ne kadar kullandıklarına bakmak faydalı olacaktır. Araştırmanın üçüncü alt probleminden elde edilen bilgileri hatırlayacak olursak 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin 3-1 derecelendirme ölçeğinde örtük ve açık tekrar stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum”, ekleme stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum”, örgütlenme stratejilerini “Ara Sıra Yapıyorum” ve bellek destekleyici stratejileri “Hiçbir Zaman Yapmıyorum” boyutunda cevapladıkları görülür. Bu durumda ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin geri getirme stratejilerini çoğunlukla kullandıkları sonucuna varılması beklenebilir. Nitekim ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin geri getirme stratejilerini her zaman yapıyorum boyutunda cevaplandıkları araştırmanın dördüncü alt problemde ortaya çıkmaktadır. Bu da açıklamalarla elde edilen verilerin birbirini desteklediği anlamına gelebilir.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin dördüncü bölümünde geri getirmeyi artırıcı stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 16’da verilmişti.

Tablo 16 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste hatırlamamız istenilen bilgiyi, ilk öğrendiğim çevreyi zihnimde canlandırarak hatırlamaya çalışırım.” (2,73=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Önceden öğrendiğimiz bir konu hakkında derste öğretmenim bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiğim yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak cevaplandırırım (nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışırım).” (2,50=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülmektedir.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin dördüncü bölümünde geri getirmeyi artırıcı stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar 17’de verilmişti. Tablo 17 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Derste hatırlamamız istenilen bilgiyi, ilk öğrendiğim çevreyi zihnimde canlandırarak hatırlamaya çalışırım.” (2,90=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Önceden öğrendiğimiz bir konu hakkında derste öğretmenim bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiğim yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak cevaplandırırım (nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışırım).” (2,65=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

Alt Problem 5: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,82 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında güdüleme stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 18’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 2,93 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında güdüleme stratejilerini “Her Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 19’da görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında güdüleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

Öğrencinin duygusal ve güdüsel engelleri ortadan kaldırmasında kullandığı stratejilere duyuşsal stratejiler ya da güdüleme stratejileri adı verildiğinden söz etmiştik. Demirel (1993: 58), bu alanda yapılan araştırmaların , öğrencilerin dikkatini toplama, konsantrasyonunu sürdürme, zamanını etkili kullanma, motivasyonunu sağlama ve sürdürme için kullandıkları stratejiler üzerinde yoğunlaştığını belirtmektedir. Gagné (1988: 139), öğrencilerin motivasyonlarını sağlamaları için ARCS olarak isimlendirdiği dikkat (attention), uygunluk, ilgi (relevance), güven (confidence) ve doyumun (satisfaction) öğrenende mutlaka bulunması gereken şartlar olarak ifade etmiştir.

Öğretim ortamında güdülenmenin önemi bir çok eğitimci tarafından ifade edilmiştir. Öğrencilerin derste kendilerine kazandırılacak olan bilgilere (hedef davranışlara) motive olmaları, onların öğrenmelerini üst seviyelere taşıyabilecektir. Bunun için de ders planları hazırlanırken dersin giriş kısmında dikkati çekme, güdüleme, gözden geçirme ve derse geçiş (Bkz:Sönmez 1999: Ders Planı Örnekleri sf: 287) gibi işlemlere yer verilmektedir. Dikkati çekme ve güdüleme öğrencinin öğreneceği konunun kendisi için ne derece önemli olduğunu vurgulamak üzere düzenlenir. Bu sayede öğrenci derste aktivitelerini kazanacağı hedef davranışlara göre düzenleme gereksinimi duyar. Bununla birlikte öğrencinin öğretmen tarafından güdülenmesi öğrencinin motivasyonunu sağlamak için yeterli olmayabilir. Asıl olan öğrencinin kendi kendisini güdüleyebilmesidir diyebiliriz. Bunun için de öğrencilere öğrenme stratejilerinden biri olan güdüleme stratejilerini öğretmek gerekir. Öğrencilerin güdüleme stratejilerini doğru şekilde bilmeleri ve doğru zamanda kullanmaları onların öğrenmelerini olumlu yönde etkileyebilecektir.

Araştırmanın beşinci alt probleminden elde edilen veriler ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin güdüleme stratejilerini her zaman kullandıkları sonucunu vermektedir.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin beşinci bölümünde güdüleme stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 18’de verilmişti. Tablo 18 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Oturma yerimi öğrenme için uygun hale getiririm.” (3=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Dersi öğrenmeye olan güvenim tamdır. **(Ben bunu başaracağım, bu konuyu öğreneceğim** gibi kendime motive edici konuşmalar yaparım).” (2,98=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür Bu maddeleri sırası ile; “Öğreneceklerimin bana yararı olacağını düşünürüm.” (2,95=Her Zaman Yapıyorum), “Derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olurum.” (2,95=Her Zaman Yapıyorum), “Ders anlatılırken beni rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya çalışırım.” (2,75=Her Zaman Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğrenme

eksikliklerimi ve yetersizliklerimi tespit ederek, tamamlarım.” (2,30=Ara Sıra Yapıyorum) olduğu görülmektedir.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin beşinci bölümünde güdüleme stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 19’da verilmişti. Tablo 19 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Dersi öğrenmeye olan güvenim tamdır. **(Ben bunu başaracağım, bu konuyu öğreneceğim** gibi kendime motive edici konuşmalar yaparım).” (3=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Oturma yerimi öğrenme için uygun hale getiririm.” (2,98=Her Zaman Yapıyorum) maddesinin izlediği görülür Bu maddeleri sırası ile; “Derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olurum.” (2,95=Her Zaman Yapıyorum), “Ders anlatılırken beni rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya çalışırım.” (2,95=Her Zaman Yapıyorum), “Öğreneceklerimin bana yararı olacağını düşünürüm.” (2,93=Her Zaman Yapıyorum) maddelerinin izlediği görülmektedir. En düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddenin “Öğrenme eksikliklerimi ve yetersizliklerimi tespit ederek, tamamlarım.” (2,30=Ara Sıra Yapıyorum) olduğu görülmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında güdüleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

Alt Problem 6: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

A) İlköğretimde 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 1,42 olduğu ve buna göre de sınıf

ortamında yürütücü biliş stratejilerini “Hiçbir Zaman Yapmıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 20’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 4. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

B) İlköğretimde 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini ne düzeyde kullanmaktadırlar?

İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini kullanma konusundaki görüşlerinin aritmetik ortalaması 3-1 derecelendirme ölçeğinde 1,54 olduğu ve buna göre de sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini “Hiçbir Zaman Yapıyorum” boyutunda yanıtladıkları Tablo 21’de görülmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, İlköğretim 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

Senemoğlu (1999: 43-44), yürütücü bilişi, bireyin kendi düşünme ve öğrenme yollarının farkında olması ve kendi öğrenmesini etkili olarak düzenleyebilmesi olarak tanımlamakta ve yürütücü bilişin iki temel ögesinin olduğunu, bunların; (a) bireyin kendi öğrenme (biliş) yolları hakkındaki bilgisi, (b) bireyin kendi öğrenmesini izlemesi, kontrol etmesi ve en etkili öğrenme stratejilerini seçip uygulaması, kendi öğrenmesini düzenlemesi olarak ifade etmektedir. Weinstein ve Mayer (1986: 320) kavramayı izleme olarak ifade ettikleri yürütücü biliş stratejisinin, öğrencilerin bir eğitim aktivitesi için öğrenme hedeflerini oluşturmalarını, bu hedeflerin ne derece gerçekleştiğini değerlendirmelerini ve bu hedeflere ulaşmak için kullanılan stratejileri yerine göre değiştirmelerini kapsadığını belirtmektedirler.

Üstündağ (1996: 15)'a göre yürütücü biliş stratejisini kullanan, öğrenme sürecinde yer alan birey, kendini kontrol etme, çalışmalarını planlama, bilgileri seçme ve izleme, kendi kendine sorular sorma, iç gözlemler yapma ve bunları izleme, deneyimlerinden gelecek için çıkarımlarda bulunma gibi becerileri gerçekleştirebilir.

Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında biliş stratejilerinin kullanılmasının diğer stratejilere oranla daha spesifik olduğu görülebilir. Bu durumda ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin bu stratejileri kullanmaları zor olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın altıncı alt probleminden elde edilen veriler açıklamalarla örtüşmektedir. Çünkü ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman kullanmadıklarını ifade etmişleridir.

4. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin altıncı bölümünde yürütücü biliş stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 20'de verilmişti. Tablo 20 incelendiğinde en yüksek ağırlıklı ortalama sahip maddenin “Sınıfta öğrenmelerimi denetlerim.” (2,40=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Sınıfta ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğime dair bir plan yaparım.” (1,35=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) ve “Dersi önceden nasıl dinleyeceğimi planlar ve dersi yapmış olduğum plan dahilinde dinlerim.” (1,35=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülür. Bu maddeleri en düşük ağırlıklı ortalama sahip maddeler olarak; “Ders sırasında belirlediğim planın öğrenmem için doğru olup olmadığını sınırlarım.” (1=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) ve “Uygun plan kullanmıyor isem planımı değiştiririm.” (1=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ders işlenirken kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemek üzere yapılan anketin altıncı bölümünde yürütücü biliş stratejilerini kullanma durumlarına verdikleri cevaplar Tablo 21'de verilmişti. Tablo 21 incelendiğinde elde edilen verilerin 4. sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile benzer oldukları görülmektedir. Buna göre; en yüksek ağırlıklı ortalama sahip

maddenin “Sınıfta öğrenmelerimi denetlerim.” (2,75=Her Zaman Yapıyorum) olduğu görülmektedir. Bu maddeyi, “Sınıfta ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğime dair bir plan yaparım.” (1,48=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) ve “Dersi önceden nasıl dinleyeceğimi planlar ve dersi yapmış olduğum plan dahilinde dinlerim.” (1,48=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) maddelerinin izlediği görülür. Bu maddeleri en düşük ağırlıklı ortalamaya sahip maddeler olarak; “Ders sırasında belirlediğim planın öğrenmem için doğru olup olmadığını sınırlarım.” (1=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) ve “Uygun plan kullanmıyor isem planımı değiştiririm.” (1=Hiçbir Zaman Yapmıyorum) olduğu görülmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere ilköğretim düzeyindeki öğrenciler öğrenme stratejilerini kendilerine uygun olan şekillerde kullanmaktadırlar. Belirlenen stratejilerden bazılarının kullanılıyor olması, bazılarının ara sıra kullanılması ve bazılarının da hiçbir zaman kullanılmıyor olması onların gelişimleriyle doğru orantılı olarak gerçekleşmektedir diyebiliriz. Mayer (1987: 81), öğrenme stratejilerinin gelişim aşamalarını üç döneme ayırmaktadır. Bu aşamalar dikkate alındığında araştırmanın sonuçlarının bu açıklama ile desteklendiği söylenebilir. Bu aşamalar aşağıdaki gibi ifade edilmektedir;

Erken Dönem: Bu dönemde öğrenme stratejileri kazanılmış durumda değildir ve öğrenen tarafından kendiliğinden kullanılamaz. Bu dönem okulöncesi dönem olarak düşünülebilir.

Geçiş Dönemi: Bu dönemde öğrenme stratejileri kazanılmış durumdadır; ancak öğrenmeyi artırmak için kendilinden kullanılmaz. Öğrenciler bu dönemde yetişkinler tarafından dışsal öğretim yoluyla öğrenme stratejilerini kullanabilirler. Bu düzey ilköğretim yıllarını içerir.

Son Dönem: Bu dönemde öğrenme stratejileri kazanılmış durumdadır ve yetişkin öğretime gerek kalmadan uygun şekilde kullanılabilir. Ayrıca bu düzeyde çocuklar stratejilerini kendi öğrenme hedeflerine göre düzenleyebilirler. Bu düzey stratejiye bağlı olmak üzere ortaokul ve lise yıllarını ve yetişkinliği kapsamaktadır.

Alt Problem 7: İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri arasında anlamlı fark var mıdır?

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri ile ilgili t testi sonuçları Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22’nin incelenmesinden de anlaşıldığı gibi, 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri altı ana başlık ve beş ara başlık ayrı ayrı ele alınmış ve bu alanlara ilişkin ortalamalar birbirleriyle karşılaştırıldığında aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır:

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları dikkat stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri .946 olarak bulunmuştur. Bu değer .05 manidarlık düzeyinde anlamlı olmadığından, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Aynı gelişim döneminde olan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları dikkat stratejileri arasında anlamlı farkın bulunmaması bu stratejileri benzer şekillerde kullandıkları anlamına gelebilir.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden zihinsel tekrar stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri 2,175 olarak bulunmuştur. Bu değer .05 manidarlık düzeyinde anlamlı olduğundan, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları zihinsel tekrar stratejileri arasında bulunan anlamlı farkın 5. sınıflar lehine olduğu gözlenmektedir.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları kısa süreli bellekte depolamayı artıran stratejilerden gruplama stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri -.135 olarak bulunmuştur. Bu değer .05 manidarlık düzeyinde anlamlı olmadığından, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları gruplama stratejileri birbirine yakındır diyebiliriz.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örtük ve açık tekrar stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri 1,979 olarak bulunmuştur. Bu değer .05 manidarlık düzeyinde anlamlı olmadığından, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuç, 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında örtük ve açık tekrarı benzer şekillerde kullandıkları anlamına gelebilir.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden eklemleme stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri .473 olarak bulunmuştur. Bu değer .05 manidarlık düzeyinde anlamlı olmadığından, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuç, 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında eklemleme stratejilerini benzer şekillerde kullandıkları anlamına gelebilir.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden örgütleme stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri -2,321 olarak bulunmuştur. Bu değer .05 manidarlık düzeyinde anlamlı olduğundan, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları örgütleme stratejileri arasında bulunan anlamlı farkın 5. sınıflar lehine olduğu görülmektedir.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları anlamlandırmayı (kodlamayı) güçlendirici stratejilerden bellek destekleyici stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri 2,199 olarak bulunmuştur. Bu değer .05 manidarlık düzeyinde anlamlı olduğundan, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları bellek destekleyici stratejileri arasında bulunan anlamlı farkın 5. sınıflar lehine olduğu görülmektedir.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları geri getirmeyi artırıcı stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri 1,916 olarak bulunmuştur. Bu değer .05 manidarlık düzeyinde anlamlı olmadığından, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuç, 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında geri getirmeyi artırıcı stratejileri benzer şekillerde kullandıkları anlamına gelebilir.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları güdüleme stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri 2,804 olarak bulunmuştur. Bu değer .01 manidarlık düzeyinde anlamlı olduğundan, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları güdüleme stratejileri arasında bulunan anlamlı farkın 5. sınıflar lehine olduğu görülmektedir.

4. ve 5. sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersi işlenirken sınıf ortamında kullandıkları yürütücü biliş stratejileri ile ilgili verilerin ortalamaları t testi ile karşılaştırılmış ve t değeri 2,063 olarak bulunmuştur. Bu değer .01 manidarlık düzeyinde anlamlı olduğundan, ortalamalar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde kullandıkları yürütücü biliş stratejileri arasında bulunan anlamlı farkın 5. sınıflar lehine olduğu görülmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerinden Dikkat Stratejileri, Kısa Süreli Bellekte

Depolamayı Artırıcı Stratejilerden Gruplama Stratejileri, Anlamlandırmayı (Kodlamayı) Güçlendirici Stratejilerinden Örtük ve Açık Tekrar ile Ekleme Stratejileri ve Geri Getirmeyi Artırıcı Stratejiler arasında anlamlı fark bulunamamış

İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerinden Kısa Süreli Bellekte Depolamayı Artırıcı Stratejilerden Zihinsel Tekrar Stratejileri, Anlamlandırmayı (Kodlamayı) Güçlendirici Stratejilerinden Örgütlenme ve Bellek Destekleyici Stratejileri ile Yürütücü Biliş Stratejileri arasında .05 düzeyinde, Güdüleme Stratejileri arasında .01 düzeyinde 5. sınıflar lehine anlamlı fark bulunmuştur. 5. sınıf öğrencilerinin bu stratejileri 4. sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde farklı kullanmaları onların gelişim düzeyinden beklenen bir durumdur diyebiliriz. Bu düşüncenin Mayer'ın açıklamaları ile desteklendiği söylenebilir. Mayer (1987: 81), öğrenme stratejilerinin gelişim aşamalarını üç döneme ayırmakta ve bu dönemleri bireylerin gelişim aşamaları ile eş değerde açıklamaktadır (Bkz. sf: 21).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bulgular çerçevesinde getirilen önerilere yer verilmiştir.

SONUÇLAR

1. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında dikkat stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

2. a) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artırıcı stratejilerinden zihinsel tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

b) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kısa süreli bellekte depolamayı artırıcı stratejilerinden gruplama stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

3. a) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden örtük ve açık tekrar stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

b) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden ekleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

c) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden örgütleme stratejilerini ara sıra kullanmaktadırlar.

d) İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında anlamlandırma stratejilerinden bellek destekleyici stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

4. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında geri getirmeyi (hatırlamayı) artırıcı stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

5. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında güdüleme stratejilerini her zaman kullanmaktadırlar.

6. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında yürütücü biliş stratejilerini hiçbir zaman kullanmamaktadırlar.

7. İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerinden Dikkat Stratejileri, Kısa Süreli Bellekte Depolamayı Artırıcı Stratejilerden Gruplama Stratejileri, Anlamlandırmayı (Kodlamayı) Güçlendirici Stratejilerinden Örtük ve Açık Tekrar ile Eklemlleme Stratejileri ve Geri Getirmeyi Artırıcı Stratejiler arasında anlamlı fark bulunamamış, Kısa Süreli Bellekte Depolamayı Artırıcı Stratejilerden Zihinsel Tekrar Stratejileri, Anlamlandırmayı (Kodlamayı) Güçlendirici Stratejilerinden Örgütlenme ve Bellek Destekleyici Stratejileri ile Yürütücü Biliş Stratejileri arasında .05 düzeyinde, Güdüleme Stratejileri arasında .01 düzeyinde 5. sınıflar lehine anlamlı fark bulunmuştur.

ÖNERİLER

Bu araştırmada ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın anket uygulama bölümünde öğrenciler ile yapılan görüşmelerde araştırmacı kendisi için anlamlı sayılabilecek bazı yargılara varmıştır. Bunlardan birinci sözü edilen ilköğretim öğrencilerinin öğrenme stratejileri kavramının ne olduğu konusunda bilgilerinin olmaması, ikincisi ise bazı öğrencilerin öğrenme stratejilerinden bazılarını diğerleri kullanmıyor iken kullanmalarıdır.

İlk durum değerlendirilecek olur ise, ilköğretimde halen öğrenme stratejileri kavramının kullanılmıyor olması büyük bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır

diyebiliriz. Bu eksikliğin temel nedeni olarak öğretmenlerin bu stratejileri bilmemeleri olarak gösterilebilir. Zira öğretmenlerle yapılan görüşmelerde de öğrenme stratejilerinin öğretme stratejileri olarak algılandığı anlaşılmıştır. İkinci durum ise eğitim sistemimizdeki bir çarpıklığı gözler önüne sermektedir. Çünkü bazı öğrenciler genel olarak kullanılmayan örgütlenme ve bellek destekleyici stratejilerinden bazılarını kullanmaktadırlar. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde bu stratejileri özel dershanelerdeki öğretmenlerinin kullandığı ve kendilerinin de bu stratejileri kullanmayı öğretmenleri tarafından öğretildiği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu da gösteriyor ki öğrencilere öğrenme stratejilerini öğretirsek onlar bu stratejileri kullanabilir duruma gelebileceklerdir.

Araştırmanın içeriği üzerinde durulacak olursa, bu çalışmaya öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin onların erişileri üzerine etkisi de katılarak hangi öğrenme stratejilerinin Sosyal Bilgiler dersinde başarıyı artırdığı da bulunabilir ve öğretmenlerin bu stratejileri öğrencilerine öğreterek öğrenme etkinliğini artırmalarında yol gösterilebilirdi. Fakat yine de yapılan bu çalışma sözü edilen grubun hangi stratejileri kullanmakta olduğunu ortaya çıkardığı için öğretmenlere öğretim çalışmalarında faydalı olabilecektir diyebiliriz. Çünkü öğretmeyi iyi bilmenin yolu öğrenmeyi iyi bilmekten geçmektedir.

İlköğretim Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin başarılı olabilmeleri ya da başarı düzeylerini artırmak için öğrenme stratejilerinden öğrenciler için ve konular için uygun olabilecek stratejiler öğrencilere öğretilir. Örneğin anlamlandırma stratejilerinden bellek destekleyici stratejiler öğrencilere öğretilerek, Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin öğrenmekte zorlanabilecekleri konular, kavramlar ve olgular daha kolay bir şekilde öğrenciye kazandırılabilir.

Öğrenme stratejilerinden güdüleme stratejilerinin de öğrencilere öğretilmesi onların hem Sosyal Bilgiler dersi için başarı durumlarının yükselmesine hem de sosyal yaşamda karşılaşılabilecekleri sorunlarla baş edebilme yetilerini artıracaktır.

Bu araştırmada ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejileri belirlenmeye çalışılmıştır. İlköğretimde okutulan diğer derslerde de (Matematik, Türkçe, Fen Bilgisi, Hayat Bilgisi vb) öğrencilerin sınıf ortamında kullandıkları öğrenme stratejilerini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir ve bu çalışmalar ışığında derslerin öğretimleri daha sağlıklı bir şekilde yürütülebilir.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, Kamile Ün. *Etkili öğrenme ve Öğretme*, İzmir, Tanyılmaz Matbaası, 1996

ARSEVEN, Ali.D. *Alan Araştırma Yöntemi*, Ankara, Kadioğlu Matbaası (Gül Yayınevi), 1993

BACANLI, Hasan. *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara, Nobel Yayıncılık, 1999

BALCI, Ali.. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler*, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 2001

BALOĞLU, Nuri. *Etkili Sınıf Yönetimi*, Ankara, Baran Ofset, 2001

BİLEN, Mürüvvet. *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Ankara, Takav Matbaacılık, 1993

BİNBAŞIOĞLU, Cavit. *Öğretim Metodu ve Uygulama*, Ankara, Binbaşioğlu Yayınları, 1974

BÜYÜKKARAGÖZ, S. Savaş. *Program Geliştirme: "Kaynak Metinler"*, Konya, Kuzucular Ofset, 1997

BÜYÜKKARAGÖZ, S. Savaş, M. MUŞTA, H. YILMAZ ve Ö. PİLTEN. *Eğitime Giriş "Eğitimin Temelleri"*, Konya, Günay Ofset, 1997

- ÇİFTÇİ, Özlem. "Lise I. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Matematik Dersindeki Başarıları Üzerindeki Etkisi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1998
- DEMBO, Myron H. "Applying Educational Psychology in The Classroom." 3rd edition, New York: Longman, Inc, 1988
- DEMİREL, Melek. "Öğrenme Stratejilerinin Öğretimi." *Eğitim ve Bilim*, XVII, sayı 88, 1993: 52-59
- DEMİREL, Melek. "Bilgilendirici Metin Türünün ve Okuduğunu Kavrama Becerisinin Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Öğrenme Düzeyine Etkisi" (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1996
- DEMİREL, Özcan. *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 1999
- DEMİREL, Özcan. *Plandan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 2002
- DERRY, S.J. and D.A Murphy. "Designing Systems That Train Learning Ability: From Theory To Practice." *Review of Educational Research*, 56, 1, 1986: 1-39
- Dİ VESTA, F.J. "The Cognitive Movement and Education." *Historical Foundations of Educational Psychology*, 1987

Dİ VESTA, F.J. and G.S. GRAY. "Listening and Notetaking." *Journal of Educational Psychology*, 63, 1972: 8-14

DOĞAN, Hıfzı. *Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı*, Ankara, Önder Matbaacılık, 1997

ERDEN, Münire. *Eğitimde Program Değerlendirme*, Ankara, Pegem Personel Eğitim Merkezi, Yayın No: 21, 1995

ERDEN, Münire. *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara, Alkım Yayınları, 1996

ERDEN, Münire. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul, Alkım Yayınları, 1998

ERDEN, Münire ve Yasemin AKMAN. *Eğitim Psikolojisi "Gelişim-Öğrenme-Öğretme"*, Ankara, Arkadaş Yayınları, 1998

ERDEN, Münire ve Melek DEMİREL. "İlkokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Etkililiği." İzmir 1. Eğitim Kongresi Bildirileri. Buca Eğitim Fakültesi Yayınları, 1993: 254-261

ERTÜRK, Selahattin. *Eğitimde Program Geliştirme*, Ankara, Meteksan Yayınları, 1998

FİDAN, Nurettin. *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara, Kadioğlu Matbaası, 1986

FİDAN, Nurettin. *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, Ankara, Alkım Yayıncılık, 1996

FİDAN, Nurettin ve Münire ERDEN. *Eğitime Giriş*, İstanbul, Alkım Yayınları, 1998

GAGNE, Robert M. *Essentials of Learning for Instruction. 2nd Ed.*, New Jersey, Prentice Hall, Inc., 1988

GÖMLEKSİZ, Müfit. *Kubaşık Öğrenme*, Adana, Baki Kitapevi, 1997

GÖRGEN, İzzet. “Özetleme ve Bilgi Haritası Oluşturma Öğretiminin Bilgilendirici Bir Metni Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1997

KAPTAN, Fitnat. *Fen Bilgisi Öğretimi*, İstanbul, MEB Yayınları, 1999

KAPTAN, Fitnat ve Hünkar KORKMAZ. *İlköğretimde Fen Bilgisi Öğretimi, İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı*. S. Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Yayınları Denetici Semineri Ders Notları, Burdur, 1999

KAPTAN, Saim. *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*, Ankara, Tekışık Web Ofset Tesisleri, 1998

KARASAR, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Bahçelievler P.K.33, 1991

KAYA, Yahya Kemal. *İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış: Eğitimde Model Arayışı*, Ankara, Bilim Yayınları, 1989

KÖYMEN, Ülkü S. “Geleneksel Yükseköğretim Sistemi Öğrencileri ile Açıköğretim Sistemi Öğrencilerinin Öğrenme ve Ders Çalışma Stratejileri Açısından Karşılaştırılması.” V. Ulusal Psikoloji Kongresi: Psikoloji-Seminer Özel Sayısı, (8). İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1990: 785-799

MATLIN, Margaret. *Cognition*, Fort Worth: Holt, Rinehart and Winston, Inc, 1989

MAYER, Richard E. *Educational Psychology: A Cognitive Approach*, Little, Brown and Company Limited, U.S.A., 1987

OLÇUM, Yurdugül. “İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Bellek Destekleyicilerin Erişi ve Kalıcılığa Etkisi” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2000

ORMROD, Jeanne Ellis. *Human Learning: Theories, Principles and Educational Applications*, Columbus, Merril Publishing Company, 1990

ORNSTEIN, A.C. ve F.P. HUNKINS. *Curriculum: Foundations, Principles and Issues*, New Jersey, Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1988

OĞUZ, Aytunga. “Derste Not Almanın Öğrenme ve Hatırlama Düzeyine Etkisi” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1999

ÖZDEMİR, Servet ve Halil İbrahim YALIN. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2000

ÖZDEN, Yüksel. *Öğrenme ve Öğretme*, Ankara, Pegem A Yayıncılık, 1999

ÖZTÜRK, Bülent. “Genel Öğrenme Stratejilerinin Öğrenciler Tarafından Kullanılma Durumları” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi, 1995

PRESSLEY, M. and K.R. HARRIS. “What We Really Know About Strategy Instruction.” *Educational Leadership*, March, 1990: 31-34

SABAN, Ahmet. *Öğrenme-Öğretme Süreci*, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2000

SENEMOĞLU, Nuray. *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Ankara, Spot Matbaası, 1997

SENEMOĞLU, Nuray. *Öğrenme Ürünleri ve Öğretimi*, İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı. S. Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Yayınları Denetici Semineri Ders Notları, Burdur, 1999

SENEMOĞLU Nuray, Müfit GÖLEKSİZ ve Tülay ÜSTÜNDAĞ. *Öğrenmenin Oluşumu* , İlköğretimde Etkili Öğretme ve Öğrenme Öğretmen El Kitabı. S. Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Yayınları Denetici Semineri Ders Notları, Burdur, 1999

SÖNMEZ, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Ankara, Pegem Yayıncılık, 1994

SÖNMEZ, Veysel. *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Ankara, Anı Yayıncılık, 1997

SÖNMEZ, Veysel. *Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, İstanbul, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 3230, 1999

SÖNMEZ, Veysel ve Diğerleri. *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Ankara, Anı Yayıncılık, 2000

SÖNMEZ, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Ankara, Anı Yayıncılık, 2001

SÜNBÜL, A. Murat. “Öğrenme Stratejilerinin Öğrenci Erişisi ve Tutumlarına Etkisi” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1998

TALU, Nilay. “Ankara Özel Tevfik Fikret Lisesi 10. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Akademik Başarı Üzerindeki Etkisi” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1997

TAŞDEMİR, Mehmet. *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*, Ankara, Ocak Yayınları, 2000

TEZBAŞARAN, A. Ata. “Düşünen, Tartışan, Çözüm Üreten Toplum İçin Etkin Öğrenme-Öğretim ve Öğrenmede Bilgisayara Dayalı Bilgi Teknolojileri”. *Bilim Teknik Dergisi*, Sayı 355, 1997: 52-57

ÜLGEN, Gülten. *Eğitim Psikolojisi*, İstanbul, Alkım Yayıncılık, 1997

ÜSTÜNDAĞ, Tülay. “Bilişbilgisi Staratejisi.” *Yaşadıkça Eğitim*. Sayı 44, 1996

WEINSTEIN, C.E. ve R.E. MAYER. "The Teaching of Learning Strategies."
Handbook of Research on Teaching, 3rd. Edition, Edited by M.C.
Wittrock, New York: Mac Milan Company, 1986: 135-327.

VARIŞ, Fatma. *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Fakültesi Yayınları, No:146, 1985

VARIŞ, Fatma. *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları,
No:84, 1987

VARIŞ, Fatma. *Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler*, Ankara, Ankara
Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No:157, 1988

YANGIN, Banu ve Mehmet YILDIZLAR. "İlköğretim Dördüncü Sınıf Sosyal
Bilgiler Dersinde Çalışma Yolları, Başarı ve Cinsiyet İlişkisi". *Çağdaş
Eğitim*, Sayı 258, 1999: 28-33

A large, stylized pink 'X' graphic that spans across the middle of the page. The 'X' is composed of several parallel diagonal lines, creating a sense of depth and movement. The word 'EKLER' is centered within the middle of this 'X' in a bold, black, sans-serif font.

EKLER

EK 1

**İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf
Ortamında Kullandıkları Öğrenme Stratejilerini Belirlemek Üzere Kullanılan
Anket Formu**

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket “İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıflarda sosyal bilgiler dersinde sınıf ortamında hangi öğrenme stratejileri kullanılmaktadır” konusunda yapılan araştırmaya faydalı olacak verileri elde etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmanın başarı ile sonuçlandırılabilmesi; siz değerli öğrencilerin anket sorularına vereceği cevapların tarafsız ve doğru olmasına bağlıdır. Bu nedenle her anket sorusunu lütfen dikkatle okuyarak, size göre doğru olan seçeneğin olduğu yere (X) işareti koyarak cevaplandırınız. Hiçbir maddeyi cevapsız bırakmayınız. Ankete vereceğiniz cevaplar araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır.

Anketi cevaplayarak araştırmaya yapacağınız önemli katkı için şimdiden teşekkür ederim.

Araş.Gör. Bayram TAY

Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi

BÖLÜM I

Bu bölümde, İlköğretim I. Kademe 4. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinde sınıf ortamında hangi öğrenme stratejilerinin kullanıldığını belirlemek amacıyla anket maddelerine yer verilmiştir. Lütfen, soruların yan tarafında yer alan ve size en uygun gelen seçeneğe (X) işareti koyunuz.

DİKKAT STRATEJİLERİ

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1. Öğretmenimin anlatmakta olduğu konuyu, önceden öğrendiğim konularla benzerliklerini bularak öğrenmeye çalışırım.

() () ()

Örnek: Haritanın yönleri konusu işlenirken 3. sınıftaki yönler konusu ile benzerliklerini bularak öğrenirim.

2. Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin altını çizerim.

() () ()

3. Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin başına kendimce anlamlı işaretler (yıldızlar, büyük noktalar vb.) koyarım.

() () ()

4. Sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not tutarak tekrar ederim.

() () ()

5. Öğretmenim konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinlerim.

() () ()

6. Ders sırasında anlayamadığım kelime ya da kavramları defterime yazarım ve derste öğretmenime sorarım.

() () ()

KISA SÜRELİ BELLEKTE DEPOLAMAYI ARTIRAN STRATEJİLER

ZİHİNSEL TEKRAR STRATEJİLERİ

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1. Ders işlenirken öğretmenimin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenimle birlikte söylediklerini hemen zihnimden tekrar ederim.

() () ()

2. Öğretmenim ders anlatırken kendimce anlamlı olan bilgileri hemen tekrar ederim.

() () ()

GRUPLAMA STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Öğretmenim dersi anlatırken konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırarak öğrenirim.

() () ()

Örnek: İlimiz ve bölgemizde ekonomik hayat konusu işlenirken konunun içinde geçen tarım, hayvancılık, su ürünleri gibi konuları bir arada düşünürüm.

2.Derste tarihi olaylar anlatılırken bunları oluş sırasına (kronolojik) göre öğrenirim.

() () ()

Örnek: “Hititler M.Ö. 2000, Frigyalılar M.Ö. 1200, Lidyalılar M.Ö. 7y.y., Urartular M.Ö. 900, İyonlular M.Ö. 11. Yüzyılda kurulmuşlardır.” gibi tarihi olayları oluş sırasına koyarak öğrenirim.

3.Öğretmenim konuyu hikayeleştirdiğinde daha iyi öğrenirim.

() () ()

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

4.Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturarak öğrenirim.

() () ()

Örnek: İlk çağda kurulan devletleri öğrenmek için bu devletlerin baş harflerinden cümleler oluştururum. “Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Urartular, İyonlular”

Hatice, Fırında Limonladığı Unu İyice pişirdi.

5.Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türeterek öğrenirim.

() () ()

Örnek: İlimiz ve bölgemizde iklim konusu işlenirken öğrenmemiz gereken Karasal, Akdeniz ve Karadeniz iklimlerini öğrenebilmek için bu kelimelerin baş harflerinden kelime türetirim.

KAK gibi.

ANLAMLANDIRMAYI (KODLAMAYI) GÜÇLENDİRİCİ STRATEJİLER

ÖRTÜK VE AÇIK TEKRAR

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Ders sırasında benden öğrenmemi istenilen yerleri tekrar tekrar okurum.

() () ()

2.Öğretmenimin önemli dediği yerleri öğretmenimle birlikte hemen zihnimden tekrar ederim.

() () ()

	(3)) Her Zaman	(2) Ara Sıra	(1) Hiçbir Zaman
3.Öğretmenim konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri defterime öğretmenimin cümleleriyle not alırım.	()	()	()
4.Ders sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizerim.	()	()	()

EKLEMLEME STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Ders başlamadan önce işlenecek olan konuya temel oluşturacak bilgileri gözden geçiririm.	()	()	()
--	-----	-----	-----

Örnek: İlimiz ve Bölgemizin doğal bitki örtüsü konusu anlatılmadan önce iklim konusunu gözden geçiririm.

2.Derste yeni öğrendiğim bilgi ile eski öğrendiklerim arasındaki benzerlikleri bulur, öğrenmemi gerçekleştiririm.	()	()	()
---	-----	-----	-----

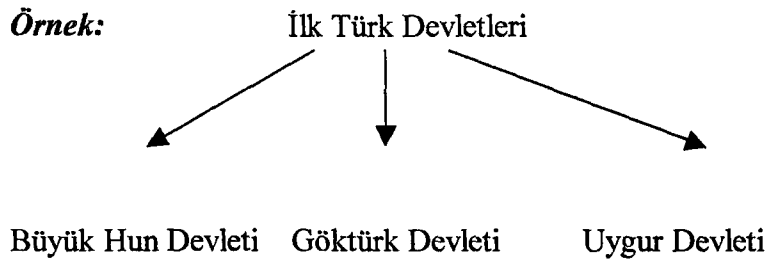
Örnek: Haritanın yönleri konusu işlenirken 3. sınıftaki yönler konusu ile benzerliklerini bularak öğrenirim.

ÖRGÜTLEME STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Derste bir konuyu öğrenmemiz istendiğinde bilgi ya da kavramları tablolar oluşturarak öğrenmeye çalışırım.	()	()	()
--	-----	-----	-----

Örnek:

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

2.Ders anlatılırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konunun içinde geçen kavramları basitten karmaşığa doğru sıralarım.

() () ()

Örnek: “Yurdumuzun Hangi İl ve Bölgesinde Yaşıyoruz” konusu içinde geçen il, ilçe ve köy tanımlarını en basit ve kolay olan köy tanımından başlayarak ilçe, il sırasıyla öğrenirim.

3.Ders başlamadan önce işlenecek konunun ana ve alt başlıklarını çıkarırım.

() () ()

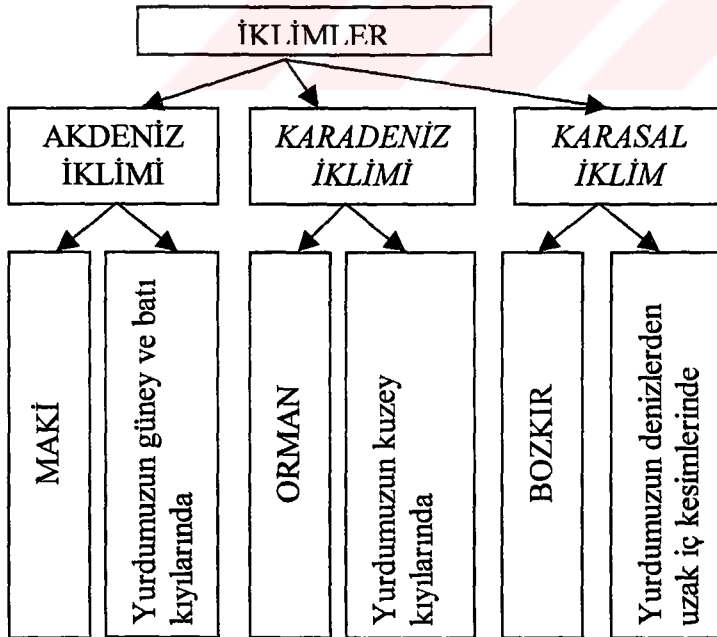
Örnek:

İklimler

1. Akdeniz İklimi
2. Karadeniz İklimi
3. Karasal İklim

4.Öğretmen ders anlatırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenirim.

() () ()

	(3)) Her Zaman	(2) Ara Sıra	(1) Hiçbir Zaman
5. Sınıfta ders anlatılırken anlatılan konuda geçen bilgileri önemli ve önemsiz olarak seçer ve defterime not olarak yazarım.	()	()	()
6. Öğretmenim anlattığı konunun özetini çıkarmamızı istediğinde ders kitabından konuyu bulurum ve kitaptaki cümleleri eleyerek özet çıkarırım.	()	()	()
7. Öğretmen konuyu anlatırken ya da bağımsız çalışırken öğrenmemiz gereken temel cümleyi seçer (bulur), bu cümleyi kendi kelimelerimle ifade eder ve tekrarlarım.	()	()	()
8. Ders başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarır ve dersi bu sorular çerçevesinde dinlerim.	()	()	()

BELLEK DESTEKLEYİCİ STRATEJİLER

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1. Derste öğrenmekte zorlandığım bir konuyu, konunun içinde geçen kavramları ya da bilgileri seçerek sınıftaki eşyalara ad vererek öğrenmeye çalışırım.
- () () ()

Örnek: İklimler:

Akdeniz İklimi	→	Mavi Silgim
Karadeniz İklimi	→	Yeşil Kalemliğim
Karasal İklim	→	Siyah Çantam

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

2.Derste öğrenmekte zorlandığım bir konu ya da kavramlar bütünü parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluştururum. () () ()

Örnek: Akdeniz iklimi Karadeniz’de görülmez. Karadeniz ikliminde ormanlar kara değil yeşildir. Karasal iklim iç bölgelerimizde görülür.

3.Derste sıralı bilgileri öğrenirken (İç Anadolu Bölgesinin dağları, duyu organlarımız vb.) bu bilgileri sayılarla eşleştiririm. () () ()

4.Derste bağımsız çalışmamız istendiğinde öğreneceğim konuyu maddeleştirir ya da maddeli bir bilginin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar, sözcükler oluşturarak öğrenirim. () () ()

Örnek: İlk çağda kurulan devletleri öğrenmek için bu devletlerin baş harflerinden cümleler oluştururum. “Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Urartular, İyonlular”

Halifeliği unut.

GERİ GETİRMEYİ (HATIRLAMAYI) ARTIRICI STRATEJİLER

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Derste hatırlamamız istenilen bilgiyi, ilk öğrendiğim çevreyi zihnimde canlandırarak hatırlamaya çalışırım. () () ()

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

2.Önceden öğrendiğimiz bir konu hakkında derste öğretmenim bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiğim yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak cevaplandırırım (nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışırım).

() () ()

GÜDÜLEME STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

- 1.Oturma yerimi öğrenme için uygun hale getiririm. () () ()
- 2.Dersi öğrenmeye olan güvenim tamdır. (Ben bunu başaracağım, bu konuyu öğreneceğim gibi kendime motive edici konuşmalar yaparım) () () ()
- 3.Öğreneceklerimin bana yararı olacağını düşünürüm. () () ()
- 4.Derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olurum. () () ()
- 5.Öğrenme eksikliklerimi ve yetersizliklerimi tespit ederek, () () () tamamlarım.
6. Ders anlatılırken beni rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya () () () çalışırım.

YÜRÜTÜCÜ BİLİŞ STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

- 1.Sınıfta öğrenmelerimi denetlerim. () () ()
- 2.Sınıfta ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğime dair bir plan () () () yaparım.

	(3)) Her Zaman	(2) Ara Sıra	(1) Hiçbir Zaman
3.Dersi önceden nasıl dinleyeceğimi planlar ve dersi yapmış olduğum plan dahilinde dinlerim.	()	()	()
4.Ders sırasında belirlediğim planın öğrenmem için doğru olup olmadığını sınırlarım.	()	()	()
5.Uygun plan kullanmıyor isem planımı değiştiririm.	()	()	()

EK 2

**İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf
Ortamında Kullandıkları Öğrenme Stratejilerini Belirlemek Üzere Kullanılan
Anket Formu**

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket “İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıflarda sosyal bilgiler dersinde sınıf ortamında hangi öğrenme stratejileri kullanılmaktadır” konusunda yapılan araştırmaya faydalı olacak verileri elde etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmanın başarı ile sonuçlandırılabilmesi; siz değerli öğrencilerin anket sorularına vereceği cevapların tarafsız ve doğru olmasına bağlıdır. Bu nedenle her anket sorusunu lütfen dikkatle okuyarak, size göre doğru olan seçeneğin olduğu yere (X) işareti koyarak cevaplandırınız. Hiçbir maddeyi cevapsız bırakmayınız. Ankete vereceğiniz cevaplar araştırma dışında hiçbir yerde kullanılmayacaktır.

Anketi cevaplayarak araştırmaya yapacağınız önemli katkı için şimdiden teşekkür ederim.

Araş.Gör. Bayram TAY

Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi

BÖLÜM I

Bu bölümde, İlköğretim I. Kademe 5. sınıflarda sosyal bilgiler dersinde sınıf ortamında hangi öğrenme stratejilerinin kullanıldığını belirlemek amacıyla anket maddelerine yer verilmiştir. Lütfen, soruların yan tarafında yer alan ve size en uygun gelen seçeneğe (X) işareti koyunuz.

DİKKAT STRATEJİLERİ

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1. Öğretmenimin anlatmakta olduğu konuyu, önceden öğrendiğim konularla benzerliklerini bularak öğrenmeye çalışırım.

Örnek: Karahanlı devletinin kuruluşu konusu işlenirken 4. sınıftaki ilk Türk Devletlerinin kuruluşları ile benzerliklerini bularak öğrenirim.

() () ()

2. Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin altını çizerim.

() () ()

3. Ders kitabından konu işlenirken öğretmenimin önemli dediği yerlerin başına kendimce anlamlı işaretler (yıldızlar, büyük noktalar vb.) koyarım.

() () ()

4. Sınıfta konuyu kitaptan çalışırken kitabın kenarına not tutarak tekrar ederim.

() () ()

5. Öğretmenim konuyu anlatırken konunun içinde geçen tanımları, fikirleri ve önemli bilgileri daha dikkatli dinlerim.

() () ()

6. Ders sırasında anlayamadığım kelime ya da kavramları defterime yazarım ve derste öğretmenime sorarım.

() () ()

KISA SÜRELİ BELLEKTE DEPOLAMAYI ARTIRAN STRATEJİLER

ZİHİNSEL TEKRAR STRATEJİLERİ

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1. Ders işlenirken öğretmenimin önemli dediği ve duraksadığı yerlerde öğretmenimle birlikte söylediklerini hemen zihnimden tekrar ederim. () () ()
2. Öğretmenim ders anlatırken kendimce anlamlı olan bilgileri hemen tekrar ederim. () () ()

GRUPLAMA STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1. Öğretmenim dersi anlatırken konunun içinde geçen bilgileri ortak özelliklerine göre sınıflandırarak öğrenirim. () () ()
Örnek: Çevre kirliliği konusu anlatılırken konunun içinde geçen hava, toprak, su ve gürültü kirliliğini bir arada düşünürüm.
2. Derste tarihi olaylar anlatılırken bunları oluş sırasına (kronolojik) göre öğrenirim. () () ()
Örnek: Atatürk 19 Mayıs 1919'da Samsuna çıktı, 22 Haziran 1919'da Amasya Genelgesini yayınladı, 23 Temmuz 1919'da Erzurum Kongresi düzenlendi... gibi.
3. Öğretmenim konuyu hikayeleştirdiğinde daha iyi öğrenirim. () () ()

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

4.Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden cümleler oluşturarak öğrenirim.

Örnek: 1. Mondros Ateşkes Antlaşması, 2. Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, 3. Amasya Genelgesi, 4. Erzurum Kongresi, 5. Sivas Kongresi. () () ()

Manisa'da Atama; Amasya'da, Erzurum'da ve Sivas'ta ne yaptığını sordular.

5.Derste sıralı bilgileri öğrenirken bu bilgilerin ilk harflerinden kelime türeterek öğrenirim.

Örnek: 1. Mondros Ateşkes Antlaşması, 2. Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, 3. Amasya Genelgesi, 4. Erzurum Kongresi, 5. Sivas Kongresi. () () ()

MASA NE?

ANLAMLANDIRMAYI (KODLAMAYI) GÜÇLENDİRİCİ

STRATEJİLER

ÖRTÜK VE AÇIK TEKRAR

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Ders sırasında benden öğrenmemi istenilen yerleri tekrar tekrar okurum. () () ()

2.Öğretmenimin önemli dediği yerleri öğretmenimle birlikte hemen zihnimden tekrar ederim. () () ()

3.Öğretmenim konuyu anlatırken önemli dediği bilgileri defterime öğretmenimin cümleleriyle not alırım. () () ()

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

4.Ders sırasında öğretmenin anlattığı konuyu ders kitabının üzerinde bularak önemli yerlerin altını çizerim.

() () ()

EKLEMLEME STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Ders başlamadan önce işlenecek olan konuya temel oluşturacak bilgileri gözden geçiririm.

() () ()

Örnek: Sınıfta TBMM'nin açılışı konusu anlatılmadan önce yapılan kongreleri gözden geçiririm.

2.Derste yeni öğrendiğim bilgi ile eski öğrendiklerim arasındaki benzerlikleri bulur, öğrenmemi gerçekleştiririm.

Örnek: Karahanlı devletinin kuruluşu konusu işlenirken 4. sınıftaki ilk Türk Devletlerinin kuruluşları ile benzerliklerini bularak öğrenirim.

() () ()

ÖRGÜTLEME STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Derste bir konuyu öğrenmemiz istendiğinde bilgi ya da kavramları tablolar oluşturarak öğrenmeye çalışırım.

() () ()

Örnek:

Milleti Oluşturan Öğeler

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

2.Ders anlatılırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konunun içinde geçen kavramları basitten karmaşığa doğru sıralarım.

() () ()

Örnek: Milleti oluşturan öğeleri öğrenirken kitaptaki sırasıyla öğrenirim.

Dil birliği,Tarih Birliği,Yurt birliği,Kültür birliği,Ülkü birliği

3.Ders başlamadan önce işlenecek konunun ana ve alt başlıklarını çıkarırım.

() () ()

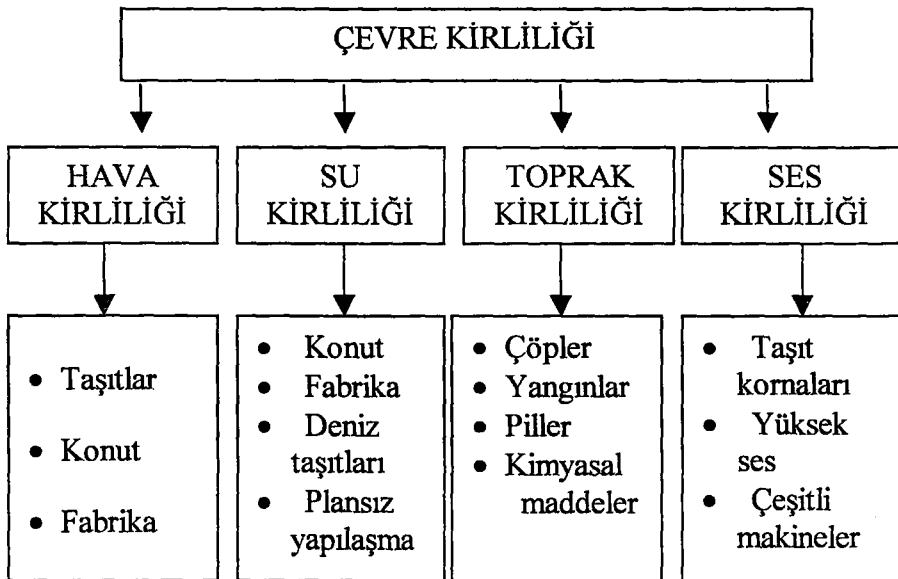
Örnek: Çevre Kirliliği

1. Hava Kirliliği
2. Su Kirliliği
3. Toprak Kirliliği
4. Ses (Gürültü) Kirliliği

4.Öğretmen ders anlatırken ya da bağımsız çalışmamız istendiğinde konuyu kavram haritası oluşturarak öğrenirim.

() () ()

Örnek:

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

5. Sınıfta ders anlatılırken anlatılan konuda geçen bilgileri önemli ve önemsiz olarak seçer ve defterime not olarak yazarım. () () ()
6. Öğretmenim anlattığı konunun özetini çıkarmamızı istediğinde ders kitabından konuyu bulurum ve kitaptaki cümleleri eleyerek özet çıkarırım. () () ()
7. Öğretmen konuyu anlatırken ya da bağımsız çalışırken öğrenmemiz gereken temel cümleyi seçer (bulur), bu cümleyi kendi kelimelerimle ifade eder ve tekrarlarım. () () ()
8. Ders başlamadan önce o günün konusu hakkında sorular çıkarır ve dersi bu sorular çerçevesinde dinlerim. () () ()

BELLEK DESTEKLEYİCİ STRATEJİLER

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1. Derste öğrenmekte zorlandığım bir konuyu, konunun içinde geçen kavramları ya da bilgileri seçerek sınıftaki eşyalara ad vererek öğrenmeye çalışırım. () () ()

Örnek: **Milleti Oluşturan Öğeler**

Dil birliği	→	Dilim
Tarih Birliği	→	Tahta
Yurt birliği	→	Yuvam
Kültür birliği	→	Kitabım
Ülkü birliği	→	Ülkü

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

2.Derste öğrenmekte zorlandığım bir konu ya da kavramlar bütününi parçalara ayırarak biri diğerini hatırlatacak şekilde cümleler oluştururum.

() () ()

Örnek: Hava kirliliğinin artması suları da etkiler. Su kirliliğinin sebeplerinden biri de toprakların kirlenmesidir. Toprak kirliliği çevremizdeki güzellikleri yok ederken sessiz kalınmamalıdır. Ses kirliliği ise özellikle büyük kentlerin önemli sorunlarından.

3.Derste sıralı bilgileri öğrenirken (İç Anadolu Bölgesinin dağları, duyu organlarımız vb.) bu bilgileri sayılarla eşleştiririm.

() () ()

4.Derste bağımsız çalışmamız istendiğinde öğreneceğim konuyu maddeleştirir ya da maddeli bir bilginin ilk harflerinden anlamlı ya da anlamsız kısaltmalar, sözcükler oluşturarak öğrenirim.

() () ()

Örnek: Milleti oluşturan öğeleri öğrenirken;

Dil birliği,Tarih Birliği,Yurt birliği,Kültür birliği,Ülkü birliği

“Tay bük de”, Detay Küçük gibi kısaltmalar, cümleler oluştururum.

GERİ GETİRMEYİ (HATIRLAMAYI) ARTIRICI STRATEJİLER

Sosyal Bilgiler Dersinde;

1.Derste hatırlamamız istenilen bilgiyi, ilk öğrendiğim çevreyi zihnimde canlandırarak hatırlamaya çalışırım.

() () ()

2.Önceden öğrendiğimiz bir konu hakkında derste öğretmenim bir soru sorduğunda sorunun cevabını, bilgiyi öğrenirken geçirdiğim yaşantıları aşamalı olarak hatırlamaya çalışarak cevaplandırırım (nerede ne yaptım?, sonuçları ne olmuştu? gibi sorularla bilgiyi hatırlamaya çalışırım).

() () ()

(3)) Her Zaman
(2) Ara Sıra
(1) Hiçbir Zaman

GÜDÜLEME STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

- 1.Oturma yerimi öğrenme için uygun hale getiririm. () () ()
- 2.Dersi öğrenmeye olan güvenim tamdır. (Ben bunu başaracağım, bu konuyu öğreneceğim gibi kendime motive edici konuşmalar yaparım) () () ()
- 3.Öğreneceklerimin bana yararı olacağını düşünürüm. () () ()
- 4.Derste anlatılmakta olan konuyu öğrenmek için ısrarcı olurum. () () ()
- 5.Öğrenme eksikliklerimi ve yetersizliklerimi tespit ederek, tamamlarım. () () ()
6. Ders anlatılırken beni rahatsız eden uyarıcıları ortadan kaldırmaya çalışırım. () () ()

YÜRÜTÜCÜ BİLİŞ STRATEJİLERİ

Sosyal Bilgiler Dersinde;

- 1.Sınıfta öğrenmelerimi denetlerim. () () ()
- 2.Sınıfta ders başlamadan önce nasıl öğrenebileceğime dair bir plan yaparım. () () ()

	(3)) Her Zaman	(2) Ara Sıra	(1) Hiçbir Zaman
3.Dersi önceden nasıl dinleyeceğimi planlar ve dersi yapmış olduğum plan dahilinde dinlerim.	()	()	()
4.Ders sırasında belirlediğim planın öğrenmem için doğru olup olmadığını sınırlarım.	()	()	()
5.Uygun plan kullanmıyor isem planımı değiştiririm.	()	()	()